

**National Library
of Sweden**

Denna bok digitaliserades på Kungl. biblioteket år 2012

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1941: 1
FÖRSVARSDÉPARTEMENTET

SOCIALA FÖRSVARSBÉREDSKAPSKOMMITTÉN
BETÄNKANDE
Del III
FÖRSLAG TILL
KRIGSPÉNSIONSFÖRORDNING
M. M.

S T O C K H O L M

1 9 4 1

Statens offentliga utredningar 1941

Kronologisk förteckning

1. Sociala försvarsberedskapskommittén. Betänkande. Del
 3. Förslag till krigspensionsförordning m. m. Beckman.
120 s. Fö.
-

Anm. Om särskild tryckort ej anges, är tryckorten Stockholm. Bokstäverna med fetstil utgöra begynnelsebokstäverna till det departement, under vilket utredningen avgivits, t. ex. E. = ecklesiastikdepartementet, Jo. = jordbruksdepartementet. Enligt kungörelsen den 3 febr. 1922 ang. statens offentliga utredningars yttre anordning (nr 98) utgivas utredningarna i omslag med enhetlig färg för varje departement.

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1941: 1
FÖRSVARSDEPARTEMENTET

SOCIALA FÖRSVARSBEREDSKAPSKOMMITTÉN
BETÄNKANDE
Del III
FÖRSLAG TILL
KRIGSPENSIONS FÖRORDNING
M. M.

STOCKHOLM 1941
K. L. BECKMANS BOKTRYCKERI
[1319 40]

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY
1100 EAST 58TH STREET
CHICAGO, ILL. 60637
KRIEGER, S. S. STORON
M. M.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING.

	Sid.
Skrivelse till statsrådet och chefen för Kungl. försvarsdepartementet.....	5

Motiv.

Särskilda åtgärder för ekonomiskt stöd åt värnpliktiga.

Inledning	7
Allmän motivering	10
Speciell motivering till förordning om värnpliktslån	15
Speciell motivering till förordning om särskilt bostadsbidrag för vissa värnpliktiga	19

Ersättning i anledning av kroppsskada under krig m. m.

Bestämmelser om ersättning åt krigsskadade i vissa främmande länder..	21
Danmark sid. 21. — Finland sid. 23. — Översikt av vissa stormakters m. fl. länders lagstiftning sid. 27.	
Allmän motivering	36
Översikt av gällande bestämmelser	36
Allmänna riktlinjer	41
Ersättningsformerna	51
Ersättning vid sjukdom sid. 51. — Ersättning vid invaliditet sid. 55. — Ersättning vid dödsfall sid. 60.	
Administrationn och kostnaderna.....	63
Speciell motivering	64
Förslaget till krigspensionsförordning	64
Förslaget till förordning om ersättning åt hemvärns- och luftskydds-personal i anledning av viss kroppsskada	86
Förslagen till ändringar i krigsfamiljebidragsförordningen och krigs-familjebidragskungörelsen.....	88
Förslaget till ändring i förordningen om erkända sjukkassor	89
Förslaget till ändring i lagen om folkpensionering.....	89
Särskilt yttrande av ledamoten N. I. Johansson	90

Författningsförslag.

Bilaga 1.	Förslag till förordning om värnpliktslån	92
Bilaga 2.	Förslag till förordning om särskilt bostadsbidrag för vissa värnpliktiga	96
Bilaga 3.	Förslag till förordning om pension och annan ersättning i anledning av kroppsskada under krig m. m. (krigspensionsförordning)	98
Bilaga 4.	Förslag till kungörelse med närmare föreskrifter för tillämpning av krigspensionsförordningen (krigspensionskungörelse)	115
Bilaga 5.	Förslag till förordning om ersättning åt hemvärns- och luftskydds-personal i anledning av viss kroppsskada	117
Bilaga 6.	Förslag till förordning angående ändrad lydelse av 6 § förordningen den 17 april 1940 (nr 223) om familjebidrag åt värnpliktiga under krigstjänstgöring m. m. (krigsfamiljebidragsförordningen)	118
Bilaga 7.	Förslag till kungörelse om tillägg till 4 § kungörelsen den 3 maj 1940 (nr 322) med närmare bestämmelser angående tillämpning av krigsfamiljebidragsförordningen den 17 april 1940 (nr 223) (krigsfamiljebidragskungörelsen)	118
Bilaga 8.	Förslag till förordning om ändrad lydelse av 31 § förordningen den 26 juni 1931 (nr 280) om erkända sjukkassor	119
Bilaga 9.	Förslag till lag om ändrad lydelse av 7 § lagen den 28 juni 1935 (nr 434) om folkpensionering	119

Till

Herr Statsrådet och Chefen för Kungl. försvarsdepartementet.

Sociala försvarsberedskapskommittén får härmed vördsamt avgiva tredje delen av kommitténs tryckta betänkande, innehållande förslag dels i fråga om särskilda åtgärder för ekonomiskt stöd åt värnpliktiga och dels beträffande ersättning i anledning av kroppsskada under krig m. m. Kommittén har vid utarbetandet av dessa förslag haft oförändrad sammansättning och sålunda bestått av landshövdingen A. N. Thomson, ordförande, direktören A. T. N. Gabrielsson i Göteborg, docenten vid Uppsala universitet E. W. Håstad, ledamöterna av riksdagens andra kammare fru Elsa Johansson i Norrköping, J. A. L. Persson i Tidaholm och N. I. Johansson i Mysinge samt byråchefen S. A. Skogh, av vilka emellertid Gabrielsson varit hindrad att delta i utredningsarbetet beträffande de särskilda åtgärderna för ekonomiskt stöd åt värnpliktiga. Vid utarbetandet av förslaget i sistnämnda del har kommittén enligt av chefen för försvarsdepartementet den 15 mars 1940 meddelat beslut biträttats av sekreteraren S. T. Stjernberg, och vid utarbetandet av förslaget i övrigt har e. o. notarien i riksförsäkringsanstalten E. M. Engström efter departementschefens den 22 februari 1940 gjorda anmodan lämnat kommittén biträde. Såsom kommitténs sekreterare har tjänstgjort hovrättsrådet T. L. Munck af Rosenschöld och såsom biträdande sekreterare t. f. andre kanslisekreteraren G. A. Christianson.

Första delen av kommitténs tryckta betänkande avgavs den 3 september 1939 och innehöll förslag till familjebidragslag m. m. (statens offentliga utredningar 1939: 26; jämför svensk författningssamling 1939: 728 och 782 samt 1940: 223, 224, 233, 322 och 323). Andra delen av betänkandet, innehållande förslag till bestämmelser om utrymningshjälp och avlöning av viss luftskyddspersonal m. m., avlämnades den 22 december 1939 (statens offentliga utredningar 1939: 45, jämför svensk författningssamling 1940: 215 och 432). Samtidigt avgav kommittén ett icke tryckt förslag beträffande familjebidrag åt värnpliktiga under fredstid (jämför svensk författningssamling 1940: 422—424).

Med skrivelse den 13 juni 1940 överlämnade kommittén betänkande i korrektur såvitt avsåg förenämnda särskilda åtgärder för ekonomiskt stöd åt värnpliktiga. Förslaget, som föranledde proposition till urtima riksdagen (nr 16) samt utfärdande av förordningen den 31 augusti 1940 (nr 824) om värnpliktslån jämte tillämpningskungörelse samma dag (nr 825) har intagits i detta betänkande såsom en första avdelning.

Med avlämnandet av tredje delen av sitt betänkande har kommittén fullgjort det väsentliga av sina arbetsuppgifter. Samtidigt härmed avgiver kommittén till chefen för socialdepartementet yttrande i anledning av remiss av pensionsstyrelsens skrivelse den 12 april 1940 angående beredskapsåtgärder

för säkerställande av understödsföreningarnas verksamhet vid krig m. m. Kommitténs återstående arbetsuppgifter äro att i samråd med 1939 års livförsäkringskommitté utreda frågan om stöd åt försäkringstagare under krigstid i syfte att underlätta betalningen av livförsäkringspremier (jämför nämnda kommittés betänkande: statens offentliga utredningar 1940: 7, sid. 57—58) samt att, enligt kommittén den 9 juni 1939 av departementschefen i anledning av riksdagens skrivelse den 26 maj 1939, nr 4, punkt 26, meddelat uppdrag, verkställa dels utredning angående frågan om ökad dagavlöning åt landstormsmän under dem åliggande obligatoriska landstormsövningar, dels utredning i fråga om förbättrad dagavlöning åt värnpliktiga i allmänhet och dels en förutsättningslös utredning i fråga om utvidgad rätt till fria resor för de värnpliktiga.

Kommittén har, sedan den tillsattes, avgivit följande utlåtanden i anledning av remisser:

- 1) den 23 september 1939 över försäkringsinspektionens skrivelse den 7 i samma månad angående bestämmelser om livförsäkring vid krig m. m.;
- 2) den 23 september 1939 över förslag till reglemente angående sjukvård åt personal tillhörande försvarsväsendet med flera vid krig eller krigsfara (jämför svensk författningssamling 1939: 757);
- 3) den 26 april 1940 över 1939 års försäkringskommittés betänkande med förslag till lag med vissa bestämmelser om livförsäkring vid krig m. m. (jämför proposition U 1940: 23 och svensk författningssamling 1940: 851);
- 4) den 3 maj 1940 i anledning av pensionsstyrelsens ovannämnda skrivelse, genom vilket utlåtande remissen dock endast delvis besvarats; samt
- 5) den 12 juni 1940 över framställning från befälhavaren för östra militärområdet rörande krigsavlöningsreglementets giltighet för insjuknad personal ävensom rörande sjuklön och pension för reservofficerare, landstormsofficerare, värnpliktiga m. fl. samt om begravningshjälp (jämför svensk författningssamling 1940: 730 och kungl. brev den 23 juli 1940, intaget i Tjänstemeddelanden rörande lantförsvaret 1940 A nr 63).

Till kommittén har vidare från socialdepartementets rättsavdelning den 24 maj 1940 överlämnats en den 28 mars 1940 dagtecknad skrivelse från riksluftskyddsförbundet angående ersättning för skada ådragen under luftskyddsövning eller luftskyddstjänst jämte häröver av riksförsäkringsanstalten och luftskyddsinspektionen avgivna utlåtanden. Denna remiss torde få anses besvarad genom kommitténs nu avgivna förslag.

Särskilt yttrande beträffande dyrortsgradering av invalid- och efterlevandepensioner har avgivits av kommitténs ledamot N. I. Johansson.

Stockholm den 10 januari 1941.

A. THOMSON

A. GABRIELSSON

ELIS HÅSTAD

ELSA JOHANSSON

IVAR JOHANSSON

J. A. PERSSON

SVEN SKOGH

/ Th. Munck af Rosenschöld.

MOTIV.

Särskilda åtgärder för ekonomiskt stöd åt värnpliktiga.

Inledning.

I fredstid ha familjeunderstöd utgått enligt förordningen den 12 juni 1931 (nr 257) om understöd i vissa fall åt värnpliktigs hustru och barn. Genom kungörelsen den 8 september 1939 (nr 642) om tillämpning vid förstärkt försvarsberedskap och mobilisering av förstnämnda förordning gjordes bestämmelserna i denna med vissa ändringar tillämpliga jämväl i fråga om sådana värnpliktiga, vilka vid förstärkt försvarsberedskap och mobilisering inkallades till tjänstgöring jämlikt § 27 mom. 2 a, § 28 mom. 1 eller § 36 mom. 2 värnpliktslagen (inkallelse till beredskapsövning eller då rikets försvar eller dess säkerhet eljest det kräver). Genom ytterligare en kungörelse den 27 oktober 1939 (nr 793) underkastades förstnämnda kungörelse vissa ändringar. De bestämmelser, som sålunda gällt för de till förstärkt försvarsberedskap inkallade, skilja sig från stadgandena i 1931 års förordning bland annat därutinnan, att understödsbeloppen höjts och att ett särskilt bostadsbidrag införts. Understödet har enligt den förhöjda taxan utgått med följande belopp per dag:

till arbetsför hustru	kr. 1:—
» » » och ett barn under 16 år	» 2: 25
» » » » två » » 16 »	» 3:—
» mindre arbetsför hustru	» 2:—
» » » » och ett barn under 16 år	» 2: 75
» » » » » två » » 16 »	» 3: 50
» ett barn under 16 år, om fadern är änkring eller frånskild	» 2: 25
» två » » 16 » » » » » » » »	» 3:—

För varje barn under 16 år utöver två har understödet ökats med 50 öre.

Bostadsbidraget enligt kungörelsen den 8 september 1939 är så konstruerat, att detsamma alltid skolat utgå i de fall, då sökanden varit berättigad till familjeunderstöd. Bidraget har graderats efter dyrort enligt den för folkpensioneringen gällande dyrortsindelningen samt har utgjort per dag 75 öre i ortsgrupp 1, 1 krona 15 öre i ortsgrupp 2 och 1 krona 50 öre i ortsgrupp 3.

Sociala försvarsberedskapskommittén avgav den 3 september 1939 betänkande angående åtskilliga med den sociala försvarsberedskapen sammanhängande frågor, innefattande bland annat förslag till lag om familjebidrag åt värnpliktiga under krigstjänstgöring (Statens offentl. utredn. 1939: 26). Ett på grundval härav utarbetat förslag till krigsfamiljebidragsförordning har av Kungl. Maj:t genom proposition nr 93 hänskjutits till 1940 års lagtima riksdags prövning. Sedan andra lagutskottet avgivit utlåtande (nr 18) i ämnet, har förslaget med vissa jämkningar antagits av riksdagen (riksdagens skrivelse nr 155). Därefter ha följande författningar i ämnet utfärdats, nämligen krigs-

familjebidragsförordningen den 17 april 1940 (nr 223), kungörelse samma dag (nr 224) med vissa bestämmelser angående ikraftträdande och tillämpning av krigsfamiljebidragsförordningen, varigenom denna förordning delvis sattes i kraft, krigsfamiljebidragskungörelsen den 3 maj 1940 (nr 322) samt kungörelsen samma dag (nr 323) med bestämmelser angående ikraftträdandet av krigsfamiljebidragsförordningen, genom vilken kungörelse nämnda förordning i sin helhet sattes i tillämpning.

De nya bestämmelserna om familjebidrag innebära en väsentlig förbättring av de tidigare utgående familjeunderstöden. Bidragsformerna utgöras av familjepenning, bostadsbidrag, näringsbidrag och sjukbidrag. Familjebidrag utgår helt eller delvis efter behovsprövning.

Familjepenningen är graderad efter dyrtor, därvid den för folkpensioneringen gällande indelningen i tre särskilda ortsgrupper skall äga tillämpning. Familjepenningen fastställs särskilt för varje familjemedlem. Bidragsbeloppen utgöra högst för dag i respektive ortsgrupper: för hustru (annan familjemedlem över 16 år, som förestår den värnpliktiges hem) 1: 75, 2: — och 2: 25 kronor samt eljest, om familjemedlemmen uppnått 16 års ålder, 1: —, 1: 25 och 1: 50 kronor och i annat fall 0: 70, 0: 80 och 0: 90 kronor. Av familjepenningen utgår för hustru samt barn och adoptivbarn under 16 år visst grundbelopp utan behovsprövning.

Bostadsbidraget är icke maximerat till något visst belopp men må ej överstiga bostadens hyresvärde.

Näringsbidraget kan tilldelas värnpliktiga, vilka driva näring eller rörelse, samt avser anställande av arbetskraft för verksamhetens upprätthållande. Bidragets maximum per månad utgör 200 kronor eller, om verksamhetens upprätthållande är av särskild betydelse för det allmänna, 300 kronor. Näringsbidrag utesluter de övriga bidragsformerna.

Kretsen av bidragsberättigade personer har enligt de nya bestämmelserna utvidgats till att under vissa förutsättningar omfatta även värnpliktigs barn och adoptivbarn över 16 år, föräldrar, adoptant, fränskilda hustru, hustrus barn och adoptivbarn samt husföreståndarinna.

Frågan i vad mån ytterligare åtgärder böra av statsmakterna vidtagas i syfte att bereda de inkallade ersättning för ekonomisk skada eller förlust, som framkallats av värnpliktstjänstgöringen, har av riksdagen i olika sammanhang gjorts till föremål för uppmärksamhet. Sålunda har ledamoten av andra kammaren E. L. Äqvist i en till statsministern den 3 februari 1940 framställd interpellation framfört tanken på att inrätta en statlig stödlånefond, varur de värnpliktiga under vissa förutsättningar kunde erhålla bistånd för gäldande av fasta, periodiskt återkommande större utgifter, såsom försäkringspremier, räntor och amorteringar m. m. I sitt svar på denna interpellation den 6 mars 1940 uttalade statsministern, att han delade interpellantens uppfattning om statens skyldighet att så långt det vore möjligt bistå de inkallade i olika avseenden, men att han icke för det dåvarande vore beredd att bestämt uttala sig om de av interpellanten ifrågasatta åtgärderna. — Förslaget om inrättande av en statens lånefond till de värnpliktigas stöd upptogs i lika-

lydande motioner inom riksdagens båda kamrar (I: 152, II: 206). I motionerna, vilka tillkommit med anledning av propositionen nr 93 angående krigsfamiljebidrag, hemställdes, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begära skyndsam utredning, så att förslag till årets riksdag kunde framläggas om åtgärder, exempelvis genom en statlig stödlånefond, i syfte att möjliggöra för smärre företagare och näringsidkare, vilka till följd av inkallelse för militärtjänstgöring kommit i ekonomiska svårigheter, att gälda deras rörelse åvilande fasta och ofrånkomliga utgifter, såsom räntor och amorteringar, försäkringsavgifter o. s. v.

Sedan chefen för försvarsdepartementet efter gemensam beredning med cheferna för social- och finansdepartementen upptagit frågan om ytterligare åtgärder från statsmakternas sida för att bereda understöd åt inkallade värnpliktiga, har chefen för försvarsdepartementet till statsrådsprotokollet den 15 mars 1940 — efter att hava erinrat om då gällande eller föreslagna bestämmelser i sådant syfte — anfört följande:

Det är uppenbart, att även med en effektivt verkande familjebidragsorganisation åtskilliga fall komma att föreligga, där en längre tids krigstjänstgöring med bortovaro från den civila förvärvsverksamheten medfört ekonomiska konsekvenser, vilka icke kunna bli avhjälpta genom det under tjänstgöringstiden utgående familjebidraget, där med andra ord den värnpliktiges utkomstmöjligheter genom inkallelsen blivit så störda, att behov av bistånd föreligger även efter krigstjänstgöringens slut. Detta torde bland annat kunna tänkas bli fallet i fråga om mindre näringsidkare och yrkesutövare av olika slag, vilka genom inkallelsen måst helt eller delvis inställa sin rörelse eller nödgats ikläda sig skulder eller avyttra egendom i sådan omfattning att de ekonomiska förutsättningarna för yrkets vidare utövande väsentligen rubbats. Även beträffande andra värnpliktiga kunna inkallelserna hava medfört ett så försämrat ekonomiskt läge att behov av bistånd uppkommit. Naturligen kan dylikt behov av bistånd föreligga även för värnpliktiga, vilka icke ägt uppbära familjebidrag.

Där dylika förändringar i en värnpliktigs ekonomi direkt äro att hänföra till inkallelsen till krigstjänstgöring, lärer det knappast kunna förnekas, att det bör ankomma å staten att lämna det bistånd som behöves för att möjliggöra återställandet av en rimlig balans i ekonomin. Huruledes detta bör äga rum, kan naturligen vara föremål för delade meningar; dock synes det stå klart, att man i största möjliga grad bör söka tillämpa principen hjälp till självhjälp. Det synes därvid ligga nära till hands att tänka sig inrättandet av en statlig fond, från vilken understöd må utgå i form av lån på förmånliga villkor eller i särskilt ömmande fall bidrag utan återbetalningsskyldighet.

Förutsättningen för anordnande av en dylik stödfond är emellertid uppenbarligen, att en noggrann behovsprövning kan föregå beloppens utbetalande, en prövning som naturligen måste vara restriktiv i vad avser kausalsammanhanget mellan inkallelsen och understödsbehovet. Detta medför, att en fast och effektiv organisation måste anordnas för utförande av denna prövning. Att därvidlag en viss decentralisation måste tillämpas torde ligga i sakens natur. Möjligen kan det befinnas lämpligt att låta prövningen av ansökningar om understöd av ifrågasvarande slag ske länsvis, därvid prövningen skulle få anförtrons antingen åt länsstyrelserna eller också åt för ändamålet särskilt inrättade organ, eventuellt åt något redan befintligt för ändamålet lämpat organ. För åstadkommande av likformighet i behovsprövningen torde det också böra övervägas, huruvida en överinstans bör finnas för upptagande av besvär över avgjorda ansökningar.

På av chefen för försvarsdepartementet i anslutning härtill gjord hemställan uppdrog Kungl. Maj:t åt sociala försvarsberedskapskommittén att skyndsamt företaga utredning angående förutsättningarna för inrättande av en statlig fond, avsedd för lämnande av understöd åt värnpliktiga, vilkas ekonomiska förhållanden genom inkallelse till krigstjänstgöring blivit väsentligen rubbade, ävensom att avgiva de förslag, vartill utredningens resultat kunde föranleda.

Allmän motivering.

Den värnpliktiges krigslön utmätes efter andra principer än dem, som tillämpas inom civil verksamhet. För det stora flertalet värnpliktiga blir därför krigslönen avsevärt lägre än den inkomst, de åtnjuter av sitt civila förvärvsarbete. För de värnpliktiga, som ha familj, tillkommer som regel, utöver krigslönen, familjebidrag enligt krigsfamiljebidragsförordningen. Dessa bidrag taga emellertid endast i begränsad omfattning — huvudsakligen i fråga om bostadsbidragen — hänsyn till den värnpliktiges förutvarande levnadsstandard. I övrigt äro bidragen beräknade för att blott tillgodose de nödvändigaste levnadsbehoven. Detta utesluter ej, att bidragen i många fall fullt motsvara den värnpliktiges tidigare utgifter för sin familj. Emellertid är det uppenbart, vare sig fråga är om ensamstående värnpliktiga eller familjeförsörjare, att värnpliktstjänstgöringen kan föranleda betydande ekonomiska svårigheter för den inkallade.

När det gäller att söka fastställa arten av de hjälpbehov, som avses skola tillgodoses genom en utvidgad statlig verksamhet för stöd åt de värnpliktiga, torde man i första hand böra fästa avseende vid de svårigheter, som kunna uppkomma genom betalningsförpliktelser av löpande natur, vilka åvila den värnpliktige, såsom betalning av hyror (i fall, då familjebidrag ej åtnjutes), skatter, försäkringspremier o. dyl., i många fall även skuldräntor och amorteringar. Därest den inkallade icke själv eller med hjälp av honom närstående förmår fullgöra betalningsförpliktelser av denna art, kommer tjänstgöringstiden att medföra ett undergrävande av hans ekonomiska ställning — mera kännbart ju längre tjänstgöringen varar — som kan menligt inverka på hans möjligheter att efter inkallelsetidens slut under någorlunda trygga förhållanden återupptaga sin civila sysselsättning.

Svårigheter av ovan antydd art göra sig med särskild styrka gällande för dem, som i det civila livet driva egen rörelse, vilken står eller faller med möjligheterna att förränta det i rörelsen investerade kapitalet. En lantbrukare, en hantverkare med egen rörelse eller annan liknande företagare blir genom inkallelsen ställd inför frågan, hur rörelsen under hans frånvaro skall kunna drivas för att lämna den erforderliga avkastningen. Den nya förordningen om krigsfamiljebidrag innefattar såsom nämnt bestämmelser, varigenom möjlighet öppnas för värnpliktig, som driver näring eller rörelse, att erhålla näringsbidrag till avlönande av arbetskraft för verksamhetens upprätthållande under den värnpliktiges frånvaro. Näringsbidrag kunna emellertid icke alltid bringa åsyftad hjälp — särskilt om arbetskraft ej stått till buds —

och man har säkerligen anledning att även för framtiden räkna med ett hjälpbehov av här åsyftat slag. Vidare är att märka, att en motsvarande bidragsform icke stått till buds för dem, som före krigsfamiljebidragsförordningens ikraftträdande varit inkallade i anledning av förstärkt försvarsberedskap eller partiell mobilisering. Särskilt svårt ha företagarna drabbats i sådana fall, då rörelsen under tjänstgöringstiden fått läggas ned eller endast nödtorftigt kunnat upprätthållas av den inkallades familj. I den mån den värnpliktige icke förfogar över nödiga medel för att bibehålla rörelsen vid full effektivitet eller att efter avslutad värnpliktstjänstgöring åter uppbringa rörelsen till lönande omfattning och därmed skapa förutsättning för sin fortsatta utkomst, föreligger ett hjälpbehov, vars tillgodoseende i många fall torde vara ett allmänt intresse.

Det är emellertid uppenbart, att förhållandena växla i de enskilda fallen och att det sagda därför icke kan giva en uttömmande bild av den inriktning, som den ifrågasatta hjälpverksamheten tänkes kunna få. Det torde emellertid icke vara erforderligt att här närmare ingå på de olika fall, där hjälp från det allmännas sida kan vara av nöden. Det må vara tillräckligt att såsom en allmän princip betona verksamhetens syfte att inom den ram, som är ekonomiskt möjlig, stödja den värnpliktige på sådant sätt, att han icke oförskyllt utsättes för exekutiva åtgärder, och att förhjälpa honom till ett sådant läge, att han efter slutad tjänstgöring kan vinna sin bärgning under förhållanden, som äro något så när likartade med dem, under vilka han levde före inkallelsen.

Departementschefen har i direktiven utgått ifrån att staten skulle ställa medel till förfogande, när detta i här åsyftade fall behövdes för att återställa en rimlig balans i vederbörandes ekonomi. Kommittén har även kommit till det resultatet, att anledning saknas att härvidlag införa kommunal bidragskyldighet. För stödverksamhetens ordnande erbjuda sig två olika alternativ, nämligen dels att understödet utlämnas såsom lån, dels att det gives såsom bidrag utan återbetalningsskyldighet. Dessa båda alternativ kunna även tänkas kombinerade.

Vid valet av former för understödsverksamheten har man att beakta synpunkter av social, administrativ och statsfinansiell natur. Ur sociala synpunkter synes företräde böra givas bidragsformen, vilken innebär en effektivare hjälp åt de inkallade och en fullständigare utjämning mellan dem och andra medborgare av försvarsberedskapens bördor. Ur administrativ synpunkt bör framhållas, att ökade administrationskostnader bliva förenade med låneformen i förhållande till bidragsformen. Fördelningen av bidrag kan äga rum under jämförelsevis enkla former, medan utlämnande av lån och icke minst den efterföljande förvaltningen av lånen kräver en större apparat och större arbete. Det torde emellertid vara ofrånkomligt, att under nuvarande förhållanden de statsfinansiella synpunkterna måste tilläggas en alldeles särskild vikt. De synnerligen omfattande inkallelserna av värnpliktiga medföra, att kostnaderna för familjebidragen komma att uppgå till mycket betydande belopp. Även ur den synpunkten synes en begränsning av den statliga stödverksamheten på detta område nödvändig, att det i en mängd andra fall

knappast är möjligt för staten att lämna annan hjälp till de av krisen drabbade än arbetslöshetsunderstöd. Dessa överväganden torde böra föranleda därtill, att — med ett speciellt undantag, som nedan kommer att närmare behandlas — staten icke bör på annat sätt än genom lån lämna bistånd i de olikartade hjälpfall, som nu äro i fråga. För ändamålet torde böra inrättas en lånefond, förslagsvis benämnd *värnpliktslånefonden*. De lån, som utlämnas från fonden, torde kunna benämnas *värnpliktslån*.

Det ligger i sakens natur, att de lån, som i här angivna syfte utlämnas, förenas med så förmånliga villkor som möjligt. Lånen böra vara räntefria. Återbetalningen bör ske genom amortering under en skälig tidrymd. I regel synes man böra avstå från säkerhet.

Endast i undantagsfall torde såsom ovan antytts statligt bistånd i form av bidrag utan återbetalningsskyldighet böra ifrågakomma. Dessa undantagsfall hänföra sig till svårigheter till följd av utgifter, som den värnpliktige haft att vidkännas för tid innan de nya familjebidragsbestämmelserna blivit tillämpliga.

Den hjälp, som enligt den nya krigsfamiljebidragsförordningen kan lämnas den värnpliktige för beredande av bostad åt närstående, kan, såsom framgår av det föregående, i de särskilda fallen sträcka sig vida längre än som enligt tidigare gällande bestämmelser varit möjligt, i det att de äldre bestämmelserna varit mera restriktiva icke endast i fråga om beloppets storlek utan även med avseende å kretsen av de närstående, vilkas bostadsbehov finge komma i betraktande. Under riksdagsbehandlingen av propositionen om krigsfamiljebidragsförordning har uppmärksamrats det sämre läge, i vilket tidigare inkallade värnpliktiga sålunda befunne sig i förhållande till dem, vilka tjänstgjort under sådan tid, att de nya bestämmelserna bleve tillämpliga. I anslutning till i denna fråga väckta motioner (I: 152 och II: 206) med förslag att de nya bestämmelserna borde i viss mån givas retroaktiv verkan, har andra lagutskottet i sitt i denna del av riksdagen godkända utlåtande yttrat, att utskottet förutsatte, att den i propositionen föreslagna promulgationsbestämmelsen gäve Kungl. Maj:t rätt att i den utsträckning, som befunnes skälig och av praktiska hänsyn möjlig, låta de i den nya förordningen stadgade förmånerna utgå även för tid, som infölle före förordningens utfärdande.

Kungl. Maj:t har genom kungörelsen den 3 maj 1940 (nr 323) förordnat, att krigsfamiljebidragsförordningens bestämmelser om bostadsbidrag finge retroaktivt tillämpas från och med den 1 april 1940. Uppenbart är, att en retroaktiv tillämpning av de nya bestämmelserna om bostadsbidrag för längre tid tillbaka skulle möta stora praktiska svårigheter. Det torde emellertid vara möjligt att i begränsad omfattning tillgodose samma syfte genom införande av ett *särskilt bostadsbidrag* för de värnpliktiga familjeförsörjare, som under tiden den 1 september 1939—den 31 mars 1940 varit inkallade till tjänstgöring av icke alltför obetydlig omfattning vid neutralitetsvakten. Förutsättningarna för erhållande av sådant bidrag torde emellertid få göras mera restriktiva än förutsättningarna för erhållande av bostadsbidrag enligt krigsfamiljebidrags-

förordningen. Förslagsvis bör gälla, att den värnpliktige för bostad fått vidkännas i förhållande till hans villkor betungande ekonomiska uppoffringar. Bidraget torde böra maximeras i relation till tjänstgöringstidens längd. Lika litet som beträffande värnpliktslånen torde någon kommunal andel i kostnaderna böra stadgas i fråga om de särskilda bostadsbidragen.

Organisationen av den föreslagna hjälpverksamheten måste uppbyggas på sådant sätt, att kostnaderna hållas inom så snäva gränser som möjligt utan att kravet på nödig grundlighet och omsorg vid den säkerligen ofta grannliga prövningen av ärendena eftersättes. Det är ur kostnadssynpunkt önskvärt, att för verksamhetens bedrivande om möjligt anlitas redan bestående organ med näraliggande uppgifter.

Verksamheten torde böra bedrivas under ledning av ett för hela riket gemensamt centralorgan med biträde av lokala organ. En centralisering av verksamheten i den meningen, att rätten att besluta i låneärendena helt anförtros det centrala organet, torde med hänsyn till den relativt stora omfattning, som låneverksamheten kan väntas få, icke vara möjlig, ehuru givetvis en sådan anordning av kostnadsskäl och med hänsyn till önskvärdheten av ärendenas enhetliga behandling vore att föredraga. Det torde således vara ofrånkomligt, att de lokala organ, som under alla förhållanden måste anlitas för ärendenas handläggning, även anförtros viss beslutanderätt.

Det synes med hänsyn till vad nu anförts lämpligt, att den organisation, som avses skola handhåva administrationen av familjebidrag åt värnpliktiga enligt den nya krigsfamiljebidragsförordningen, anlitas även för handläggning av värnpliktslåneärenden. I enlighet härmed bör ledningen av verksamheten anförtros åt statens arbetsmarknadskommission, som är tillsynsmyndighet enligt nämnda förordning. Vad angår familjebidragsnämnderna böra dessas sakkunskap och efter hand växande erfarenhet även tillgodoföras den nu planerade låneverksamheten. Familjebidragsnämndernas uppgifter härvidlag torde emellertid böra begränsas till ärendenas utredning och förberedande handläggning. Det synes däremot ej lämpligt att lägga den beslutanderätt, som enligt vad ovan sagts till viss del måste anförtros lokala organ, på de för varje kommun utsedda familjebidragsnämnderna. Detta skulle säkerligen medföra en alltför stark splittring, och nödiga krav på enhetlighet vid verksamhetens bedrivande kunde befaras komma att eftersättas. De lokala beslutande organen böra därför anordnas med större distrikt, exempelvis ett inom varje län. För att de statsfinansiella hänsynen skola vederbörligen beaktas bör vidare tillses, att statsintresset blir representerat inom de beslutande organen. Det låge nära till hands att såsom sådana lokala organ anlita länsstyrelserna. Häremot talar dock, att länsstyrelserna till följd av krisförhållandena redan pålagts en mycket betydande extra arbetsbörda. Vidare synes det ur organisatorisk synpunkt vara mindre lämpligt att infoga länsstyrelserna som mellanled mellan å ena sidan en kristidskommission och å andra sidan kommunala nämnder. Såsom beslutande organ torde därför böra tillsättas särskilda länsnämnder, *värnpliktslånenämnder*, förslagsvis bestående

av tre ledamöter, av vilka ordföranden och ytterligare en ledamot utses av Kungl. Maj:t och den tredje ledamoten, tillika sekreterare, tillsättes av länsstyrelsen.

Arbetsuppgifternas fördelning mellan de olika organen torde i stort sett böra ske efter följande principer.

Familjebidragsnämnderna mottaga ansökningarna, sörja för ärendenas utredning genom införskaffande av nödiga uppgifter m. m. samt avgiva yttrande över inkomna ansökningar.

Värnpliktslånenämnderna äro primärt beslutande myndighet i alla förekommande ärenden. Ärenden, vilka avse lån å större belopp eller giva anledning till meningsskiljaktighet inom nämnden, skola dock underställas statens arbetsmarknadskommissions prövning.

Statens arbetsmarknadskommission övervakar och leder verksamheten samt sörjer för att erforderlig enhetlighet därvid vinnes. Denna myndighet utgör tillika besvärinstans och meddelar beslut i besvärärenden samt rörande fastställande av länsnämndernas beslut i underställda låneärenden.

Det hittills sagda har rört den sociala sidan av organisationen. För *värnpliktslånefondens kamerala förvaltning* torde erfordras andra organisationsformer. Det synes sålunda lämpligast att fondens förvaltning anförtros åt statskontoret och att bestyret med lånens utbetalande, uppbärande av amorteringar m. m. lägges på länsstyrelserna, i synnerhet som dessa förvaltningsuppgifter kunna kvarstå lång tid efter det värnpliktslånenämnderna och familjebidragsnämnderna i övrigt upphört att fungera.

I överensställelse med ovan uppdragna riktlinjer för låne- och bidragsverksamheten har kommittén utarbetat dels förslag till förordning om värnpliktslån (*bilaga 1*) och dels förslag till förordning om särskilt bostadsbidrag för vissa värnpliktiga (*bilaga 2*). I specialmotivering till dessa förslag skola de närmare detaljerna däri behandlas.

Beträffande *finansieringen* av här åsyftade verksamhet må framhållas, att det icke är möjligt att finna några säkra utgångspunkter för bedömande av i vilken grad denna kan komma att tagas i anspråk. Faktorer av skilda slag, vilka icke kunna på förhand överblickas, spela här in. Med hänsyn härtill torde anslag till bestridande av värnpliktslån få givas karaktären av förslagsanslag. För budgetåret 1940/41 torde uppskattningsvis anslag böra beräknas för värnpliktslån till 5 000 000 kronor och för särskilda bostadsbidrag till 1 000 000 kronor. För bestridande av de med verksamheten förenade omkostnaderna torde ett belopp av 100 000 kronor vara tillfyllest. För nästkommande budgetår torde sistnämnda kostnader kunna bestridas av förslagsanslagen till statens arbetsmarknadskommission m. m.

Speciell motivering till förordning om värnpliktslån.

1 §.

Författningens tillämpning bör vara begränsad till sådan värnpliktstjänstgöring, till vilken inkallelse sker enligt § 28 mom. 1 eller § 36 mom. 2 värnpliktslagen (»då rikets försvar eller dess säkerhet eljest det kräver»). Kommitténs förslag tar sikte på förhållandena under tid, då fred råder. I vad mån värnpliktslån böra utlämnas jämväl för den händelse riket indrages i krig torde få bliva beroende på särskild prövning med hänsyn till då rådande förhållanden. Avgörandet i denna fråga torde få ankomma på Kungl. Maj:t.

2 och 3 §§.

I dessa paragrafer anges den organisatoriska ramen kring understödsverksamheten i överensstämmelse med de riktlinjer, som redan förut uppdragits.

Det synes önskvärt, att i lånenämnden ingår en ledamot, som kan anses direkt representera statsförvaltningen, enär det ju här är fråga om en tämligen omfattande statlig medelsförvaltning. I övrigt torde lånenämndernas ledamöter böra väljas med hänsyn till att behovet av lokal orts- och personkännedom på bästa sätt tillgodoses.

4 §.

I denna paragraf angivas de allmänna förutsättningarna för beviljande av lån.

I första hand uppställles kravet, att sökanden till följd av värnpliktstjänstgöringen skall ha råkat i svårigheter av ekonomisk art, vilka kunna befaras äventyra hans möjligheter att efter slutad tjänstgöring vinna utkomst i det yrke eller den näring, varav han före inkallelsen haft sin bärgning, eller vilka eljest innebära en avsevärd rubbning av hans ekonomi. Häri ligger först och främst en anvisning om att lån ej får utgå utan en förutgången prövning av *orsakssammanhanget* mellan värnpliktstjänstgöringen och de svårigheter, som skola avhjälpas. Det är av största vikt, att hjälp av statsmedel för här avsedda ändamål icke utgår i andra fall än där sådant orsakssammanhang kan anses vara konstaterat. Kravet på att den värnpliktiges ekonomiska bekymmer skola vara en följd av värnpliktstjänstgöringen får dock ej tolkas så, att endast de, som tidigare varit fria från sådana bekymmer, kunna få hjälp. Tvärtom måste man förutsätta, att personer med svag ekonomi drabbas hårdare av inkallelsen än andra, förutsatt att en tillfredsställande compensation icke kan erhållas genom familjebidragen. Då äldre skulder ofta äro mera tyngande för gäldenären än skulder av senare datum, kan man icke gärna uppställa det kravet, att lånehjälp för reglerande av värnpliktigs gäld skall avse skulder, vilka uppkommit under tjänstgöringstiden. Över huvud taget torde man kunna säga, att lösningen av spörsmålet, huruvida kausalsammanhang råder mellan de uppkomna svårigheterna och värnpliktstjänstgöringen, i regel blir beroende av svaret på frågan, i vad mån svårigheterna kunnat undvikas eller väsentligen mildras, därest den värnpliktige fått ostörd fullfölja sin civila verksamhet.

Bland de kategorier av värnpliktiga, för vilka värnpliktslånen kunna vara av betydelse, må särskilt framhållas näringsidkare av olika slag. Den som driver en egen rörelse kan se sig tvungen att i samband med inkallelsen nedlägga densamma. Men även om så ej sker, innebär hans bortovaro otvivelaktigt i de flesta fall ett kännbart avbräck. För att efter slutad värnpliktstjänstgöring kunna återupptaga verksamheten fordras kanske omfattande reparation eller förnyelse av driftsinventarier. En jordbrukare behöver anskaffa kreatur, en hantverkare nya maskiner. Byggnader, vilkas underhåll försumrats, måste sättas i stånd. En handlande har förlorat en stor del av den »good will», som en pålitlig kundkrets innebär, och är i behov av bistånd, innan rörelsen ånyo hunnit upparbetas. I alla dessa fall kommer lånehjälpen att bereda grunden för ökad avkastning och ter sig på grund av sin produktiva användning särskilt befogad.

En statlig lånehjälp av det slag, varom här är fråga, torde emellertid varken kunna eller böra kategoriskt begränsas till en bestämd medborgargrupp. Även utanför de fria företagarnas led måste värnpliktstjänstgöringen i många fall befaras medföra sådana ekonomiska olägenheter, att ett statligt ingripande genom lån i hjälpsyfte framstår såsom motiverat. Man behöver i detta sammanhang endast tänka på alla de fall, då de värnpliktiga satt sig i skuld för skapande av egnahem. En genom värnpliktstjänstgöringen framkallad oförmåga att fullfölja amorteringar och räntebetalningar å sådan skuld innebär ett allvarligt men, även om vederbörandes utkomst i yrkesarbete eller såsom egen företagare ej därigenom är direkt hotad.

Författningsförslaget i här berörda del lämnar rum för en fri prövning av förekommande ärenden, men uppenbart är, att lånehjälpen endast bör komma till användning, då verklig hjälp behöves och då utsikter till ernående av åsyftat resultat äro för handen.

Den andra i nu förevarande paragraf angivna förutsättningen för erhållande av lån är att sökanden skall ha gjort vad på honom skäligen ankommit för att avvärja svårigheterna. Det bör kunna krävas av en värnpliktig, som önskar komma i åtnjutande av understöd, att han och hans familj under de av inkallelsen föranledda förhållandena underkasta sig inskränkningar i sin normala livsföring, i den mån detta är möjligt och med hänsyn till vederbörandes förhållanden påkallat. Den som icke på sådant sätt själv bidragit till att hålla olägenheterna av värnpliktstjänstgöringen inom måttliga gränser bör ej kunna räkna på bistånd och ännu mindre den, vars familj — kanske i tanke att framdeles få sina utgifter täckta genom statsunderstöd — sätter sig i skuld för att tillgodose önskemål och intressen, vilka falla utom ramen för dess normala livsföring eller vilkas realiserande med hänsyn till rådande förhållanden rimligen bort uppskjutas.

Den tredje i förevarande paragraf uppställda förutsättningen går ut på att sökanden måste antagas vara ur stånd att utan det allmännas hjälp inom skälig tid övervinna svårigheterna. Behovsprövningen bör taga sikte på sökandens möjligheter att själv klara upp situationen, därvid svårigheternas omfattning och storlek i förhållande till sökandens eller honom närstående personers

resurser måste ägnas uppmärksamhet. Det är givet, att, därest sökanden kan på betryggande villkor tillgodose sitt hjälpbehov i annan form, det icke bör ifrågakomma att tilldela honom värnpliktslån. Vad nu sagts gäller i första hand sådana behov, vilka avses skola tillgodoses genom familjebidragen. Särskilt i sådana fall, då medel försträckts sökanden av välbärgade anhöriga, synes det icke tilltalande att hjälp lämnas av statsmedel i enda syfte att till dessa anhöriga återbetala en försträckning, som för dem icke medfört någon alltför kännbar uppföring. Mången gång kan den sökande tänkas vara i stånd att i bank eller på annat sätt upplåna nödiga medel på rimliga villkor. Frågan huruvida i dylikt fall lån likväl bör beviljas torde få bliva beroende på den erforderliga upplåningens storlek och den tid, inom vilken sökanden skäligen kan anses vara i stånd att under förräntning av det upplånade beloppet slutligt amortera detsamma. Alltför stränga krav synas i detta hänseende ej böra uppställas.

En kortare tjänstgöringsperiod måste antagas i regel icke vålla den inkallade större avbräck. Såsom normal förutsättning för erhållande av lån har därför i andra stycket av förevarande paragraf uppställts krav på att tjänstgöringen skall omfatta minst fyrtiofem dagar. Värnpliktslånenämndens beslut om undantag härifrån torde — på sätt framgår av 9 § andra stycket — böra underställas arbetsmarknadskommissionens prövning.

5 §.

I de fall, då lån beviljas, böra lånemedlen få komma till användning på det sätt, som finnes mest ändamålsenligt för vinnande av det därmed avsedda syftet att för låntagaren grundlägga nya utkomstmöjligheter eller konsolidera en försvagad ekonomisk ställning. För att möjliggöra kontroll torde emellertid en låneansökan böra avse lån för visst bestämt ändamål. Detta ändamål bör, såsom framgår av denna paragraf, angivas i värnpliktslånenämndens beslut.

Frågan i vad mån ifrågavarande statslån böra få tagas i anspråk för gäldande av förfallna utskylder förtjänar i detta sammanhang särskild uppmärksamhet. Enligt förordningen den 17 november 1939 (nr 810) med särskilda bestämmelser angående indrivning av utskylder hos vissa skattskyldiga äga värnpliktiga åtnjuta visst anstånd i anledning av försvarsberedskapsinkallelser med avseende å indrivning av utskylder. Kommittén har ansett sig kunna utgå ifrån att särskilda åtgärder komma att av statsmakterna övervägas i syfte att i anslutning till dylikt anstånd möjliggöra direkt avkortning av förfallna utskylder, där betalningsoförmågan har sin grund i värnpliktstjänstgöring. I förevarande paragraf har därför stadgats, att värnpliktslån ej må avse betalning av utskylder, med vilkas indrivning enligt vad därom särskilt är stadgat anstånd ägt rum.

6 §.

Det ligger i sakens natur, att en statlig stödlåneverksamhet — vilken ofrånkomligen kräver en ganska tungrodd organisationsapparat — icke lämpar sig för tillgodoseende av hur små hjälpbehov som helst. I denna paragraf har

därför införts en minimigräns för lånebeloppen av trehundra kronor. Av statsfinansiella skäl bör även en maximigräns för lånebeloppen sättas, förslagsvis tretusen kronor. Det kunde tänkas vara lämpligt, att lånebeloppen maximerades jämväl i förhållande till värnpliktstjänstgöringens längd. Det torde emellertid kunna anförtros de lånebeviljande myndigheterna att inom de givna gränserna avväga lånehjälpen även ur sist berörda synpunkt.

Frågan om prövning av behovet av lånehjälp torde som regel böra anstå till dess den värnpliktiges militärtjänstgöring upphört och han kan väntas få varaktigt återgå till sin civila sysselsättning. Först då blir det möjligt att överblicka alla de omständigheter, som inverka på lånefrågans bedömande. Föreskrift av denna innebörd gives i andra stycket av förevarande paragraf. Enligt 9 § andra stycket skola beslut om undantag från denna regel underställas tillsynsmyndighetens prövning.

7 och 8 §§.

I avseende å frågan om säkerheten för värnpliktslån utgår förslaget ifrån att sådan i allmänhet icke skall krävas. Den värnpliktige, som nödgas anlita den statliga lånehjälpen, torde i regel icke befinna sig i en sådan situation, att han förmår prestera ens en blygsam säkerhet. När det på grund av särskilda omständigheter, hänförliga exempelvis till sökandens person eller ändamålets art, anses lämpligt att säkerhet ställes för lån, bör dock hinder här emot ej möta. Särskilt om värnpliktslånet avser reglering av en skuld, för vilken redan säkerhet ställts, kunna omständigheterna vara sådana, att säkerhet skäligen bör fordras även för värnpliktslånet. I övrigt hänvisas beträffande dessa paragrafer till vad som anförts i den allmänna motiveringen.

9—18 §§.

I detta avsnitt av den föreslagna författningen givas regler angående förfarandet i låneärenden m. m.

Enligt 9 § första stycket skall ansökan om lån eller bidrag göras hos vederbörande familjebidragsnämnd. Beträffande den i detta sammanhang uppkommande forumfrågan må erinras därom, att den nya krigsfamiljebidragsförordningen innehåller en bestämmelse av innebörd, att skyldigheten att utbetala familjebidrag åligger kommun, varest den värnpliktige å inställeldagen var bosatt under sådana förhållanden, att han, om mantalsskrivning då skolat förrättas, ägt där mantalsskrivas. Det synes lämpligt, att motsvarande regel införes beträffande ansökan om värnpliktslån, något som torde kunna ske genom en hänvisning till krigsfamiljebidragsförordningen. Önskvärdheten av att handläggningen av frågor om familjebidrag och om värnpliktslån för en och samma värnpliktig i första instans sker hos ett och samma organ ligger i öppen dag.

Familjebidragsnämndernas befattning med ärenden angående värnpliktslån begränsas till utredningsarbete och skyldighet att i ärendena avgiva yttrande. På mellaninstansen, värnpliktslånenämnderna, bör ankomma att i ärendena meddela beslut. Kravet på enhetlig tillämpning av bestämmelserna

gör emellertid en central översyn över de meddelade besluten önskvärd. Denna översyn måste dock av praktiska skäl begränsas till viktigare eller mera tveksamma fall. Såsom sådana betraktas i detta sammanhang *dels* ärenden, där värnpliktslånenämndens beslut innebär beviljande av lån över ettusen kronor, *dels ock* sådana ärenden, i vilka nämndens beslut icke är enhälligt. Ärenden tillhörande någon av dessa två kategorier föreslås därför skola — liksom vissa under 4 och 6 §§ förut omnämnda fall — underställas arbetsmarknadskommissionens prövning, varvid kommissionen givetvis bör kunna icke blott fastställa eller undanröja beslutet utan även göra ändring däri.

I övrigt torde de föreslagna bestämmelsernas innebörd icke kräva någon belysning utöver vad i den allmänna motiveringen anförts.

Speciell motivering till förordning om särskilt bostadsbidrag för vissa värnpliktiga.

1 §.

Enligt krigsfamiljebidragsförordningen (7 §) utgår bostadsbidrag endast till sådana i nämnda förordning avsedda familjemedlemmar, som vid tiden för inkallelsen sammanbodde med den värnpliktige. Kommittén har ansett skäligt, att det särskilda bostadsbidraget får utgå till samma krets av anförvanter som bidrag enligt krigsfamiljebidragsförordningen. Då det här rör sig om vederlag för redan gjorda ekonomiska uppoffringar, torde emellertid kravet på sammanboende vid tiden för inkallelsen kunna eftergivas. Har sålunda den värnpliktige under den ifrågavarande tiden t. ex. betalt hyra för sin moder eller iklätt sig betalningsskyldighet för sådan hyra, skulle enligt den föreslagna lydelsen av 1 § den omständigheten, att modern varit bosatt å annan ort än den värnpliktige, icke utgöra hinder för beviljande av särskilt bostadsbidrag. Detta torde i det anförda exemplet vara så mycket mera befogat, som enligt de äldre bestämmelserna familjebidrag över huvud icke kunnat utgå till den värnpliktiges moder.

I anslutning till det av kommittén föreslagna stadgandet om viss tjänstgöringstid såsom regelmässig förutsättning för erhållande av värnpliktslån föreslås i denna paragraf, att särskilt bostadsbidrag ej skall kunna utgå för kortare sammanlagd beredskapstjänstgöring än fyrtiofem dagar.

2 §.

I den allmänna motiveringen har framhållits, att det särskilda bostadsbidragets maximum torde böra sättas i relation till tjänstgöringstidens längd. Vid bestämmande av detta maximum har man att taga hänsyn till de bostadsbidrag, som ha utgått enligt kungörelsen den 8 september 1939. Dessa ha utgjort 0: 75 kronor i ortsgrupp 1, 1: 15 kronor i ortsgrupp 2 och 1: 50 kronor i ortsgrupp 3, d. v. s. 22: 50, 34: 50 och 45: — kronor i månaden. I flertalet fall torde dessa belopp ha varit tillräckliga, men uppenbart är, att de för många värnpliktiga, särskilt i de större städerna, ej varit tillfyllest. Då nu ifråga-

varande bostadsbidrag icke äro avsedda att utgå med fixa belopp utan efter prövning av det individuella behovet, torde någon dyrortsgradering av bidragets maximum icke vara erforderlig. Detta bör tillmätas så, att en skälig utfyllnad av det äldre bostadsbidraget kan erhållas även å de dyraste orterna, och hänsyn bör därjämte i viss mån tagas till de fall, då familjeunderstöd och bostadsbidrag enligt de äldre bestämmelserna ej kunnat erhållas. Ur dessa synpunkter har kommittén ansett det särskilda bostadsbidragets maximum kunna bestämmas till ett belopp av omkring sextio kronor i månaden. Bestämmelsen härom — i första stycket av denna paragraf — har under hänsynstagande till tjänstgöringstiden utformats så, att bidraget högst må utgöra för en tjänstgöringstid ej överstigande femtio dagar etthundra kronor och för varje därutöver påbörjat tiotal tjänstgöringsdagar tjugu kronor. Därmed avses givetvis sammanlagd tjänstgöringstid. Därjämte föreslås ett stadgande av innebörd, att bidraget ej må överstiga den värnpliktiges faktiska kostnader för bostad med avdrag, i förekommande fall, av det bostadsbidrag, som tidigare utgått till den värnpliktiges familj.

3 §.

Enligt denna paragraf förutsättes, att viss tid skall bestämmas — förslagsvis omkring tre månader efter förordningens ikraftträdande — inom vilken ansökningar om särskilt bostadsbidrag skola ha inkommit.

4 §.

Förfarandet i bidragsärendena torde i huvudsak kunna gestaltas i överensstämmelse med vad som föreslås beträffande värnpliktslån. Då bostadsbidragen med den här föreslagna maximeringen icke skulle kunna komma att överstiga ettusen kronor, skulle emellertid underställning icke behöva ifrågakomma. Utbetalningen av de särskilda bostadsbidragen torde lämpligen böra ske genom familjebidragsnämnderna. Familjebidragsnämnd bör, när skäl härför finnas, kunna besluta om utbetalning direkt till hyresvärd eller annan fordringsägare. Bestämmelser av här angivna innehåll ha upptagits i förevarande paragraf.

5 och 6 §§.

Här ha upptagits föreskrifter om ansvar samt om fastställande av tillämpningsbestämmelser och formulär. Någon särskild motivering till dessa paragrafer synes icke erforderlig.

Ersättning i anledning av kroppsskada under krig m. m.

Bestämmelser om ersättning åt krigsskadade i vissa främmande länder.

Danmark.

I Danmark innefattas bestämmelserna om ersättning åt *värnpliktiga*, vilka skadas i tjänsten — vare sig i krig eller fred — i en lag den 27 mars 1934 om invalidränta m. m. till skadade militära värnpliktiga. Lagen omfattar även värnpliktigt befäl och militärarbetare. De ersättningar, som utgå enligt lagen, äro i vissa hänseenden avsevärt förmånligare än motsvarande ersättningar enligt den danska olycksfallsförsäkringslagen. Ersättning beredes dels den skadade själv vid nedsatt arbetsförmåga på grund av olycksfall eller sjukdom, som kan hänföras till de militära förhållandena, dels, om skadan eller sjukdomen medfört döden, följande av hans efterlevande, nämligen i första hand änkan, om äktenskapet ingåtts före olycksfallet och laglig underhållsskyldighet i övrigt förelegat, och barn under 18 år, mot vilka den avlidne varit underhållsskyldig, samt, därest den avlidne icke efterlämnar enligt nyssnämnda regler ersättningsberättigad, i andra hand och beroende på särskild prövning, änka, mot vilken mannen icke varit underhållsskyldig, franskild underhållsberättigad hustru samt styvbarn, som den avlidne faktiskt försörjt. I vissa fall kan därjämte sekundärt och efter särskild prövning förekomma ersättning till fosterbarn, föräldrar och syskon. Ersättningarna utgå med de undantag, som framgå av det anförda, utan ekonomisk behovsprövning. Kostnaderna bestridas av statsmedel.

Ersättningsformerna enligt lagen utgöras, förutom av sjukvård, därest sådan ej lämnas av det militära förbandet, av dagpenning, invalidränta och begravningshjälp. Sjukvården ombesörjes av sjukkassa, därest den skadade är medlem av sådan, mot ersättning av statsmedel.

Dagpenning utgår med 75 procent av vederbörandes daglön samt åtnjutes från dagen för hemförlovningen så länge arbetsförmågan är så nedsatt, att den skadade icke kan återupptaga sitt civila arbete i väsentligen samma utsträckning som tidigare, eller intill dess beslut om invaliditetsränta fattats. Någon procentuell nedsättning av dagpenningen i förhållande till arbetsförmågans nedsättning förekommer icke, men dagpenning kan, därest förhållandena tala därför, nedsättas med en fjärdedel. Är den skadade medlem av sjukkassa och uppbär han dagpenning av denna, utgår motsvarande ersättning till kassan.

Består skadan eller sjukdomen under längre tid, skall frågan om dagpenningens ersättande med en *invaliditetsränta* upptagas till avgörande. Sådant avgörande bör normalt träffas inom ett år från olyckstillfället men kan i vissa fall anstå ytterligare två år. Räntan utgör vid fullständig in-

validitet 75 procent av den beräknade årslönen och utgår vid endast nedsatt arbetsförmåga med ett proportionellt mindre belopp. Invaliditetsränta utgår så länge arbetsförmågan är nedsatt med minst 5 procent; för mindre invaliditet utgår ej någon ersättning.

Vid beräkandet av arbetslön skall hänsyn tagas såväl till arbetsförtjänsten under tiden före inkallelsen till militärtjänst som ock till den förtjänst, som vederbörande skulle hava kunnat erhålla, om han blivit hemförlövad i vanlig ordning. Alla på frågan inverkan omständigheter skola beaktas. Någon schematisk uppskattning förekommer sålunda icke, men i lagen har utsatts, att årslönen vid beräkning av invalidräntan icke må sättas högre än till 3 000 kronor. Vid beräkning av daglönen delas årslönen med 300.

Invalidräntan kan i vissa fall utbytas mot en *engångsersättning* till den skadade enligt vissa fastställda beräkningsgrunder. För ett sådant utbyte erfordras vid invaliditet av mer än 50 procent den skadades samtycke. Vid lägre grad av invaliditet må utbyte ske utan den skadades samtycke, om den administrerande myndigheten skulle finna utbyte ändamålsenligt.

Därest den värnpliktige avlider till följd av skadan eller sjukdomen, utgå följande *förmåner till efterlevande*. Änkan erhåller så länge hon lever ogift en årlig ränta å 25 procent av mannens beräknade årslön. Barn, mot vilket försörjningsskyldighet förelegat, erhåller 20 procent av samma belopp intill dess barnet fyllt 18 år. Sammanlagda beloppet av räntor må dock icke överstiga 65 procent av årslönen. Finnes ej nu nämnda anförvanter eller utgår till dessa endast lägre belopp än 65 procent av årslönen, kan den administrativa myndigheten bestämma om och i vilken utsträckning räntor må utbetalas till de enligt vad förut anförts i andra hand ersättningsberättigade anförvanterna. Sammanlagda beloppet av räntor må i intet fall överstiga 65 procent. Uppgå räntorna till ersättningsberättigade till mer än 65 procent, sker en nedsättning av alla eller vissa av räntorna. Därest den avlidne tidigare erhållit ett engångsbelopp i stället för invaliditetsränta, minskas änkans ränta i viss omfattning. De efterlevandes räntor kunna om sättas till kapitalbelopp.

I lagen har intagits föreskrift om att en skadad, som uppbär invalidränta, skall vara skyldig avstå viss del av räntan, därest han erhåller stadigvarande statsanställning. Den sammanlagda inkomsten får icke överstiga en och en halv gånger av vad han tidigare uppburit av statsmedel. Återgång till tidigare ränteförmån kan sedermera förekomma.

Frågor om beviljande av förmåner enligt lagen handhas av den centrala olycksfallsförsäkringsmyndigheten. Vissa av myndighetens beslut må icke överklagas. Andra kunna överklagas hos ett försäkringsråd eller hos socialministern.

För den fast anställda personalen vid försvarsväsendet äro tjänstemannalagens pensionsbestämmelser i viss mån tillämpliga. Beträffande *luftskydds-personal* och *arbetare vid vissa militära anstalter* m. fl. gäller olycksfallsförsäkringslagen även för krigsskador.

Frågan om ersättning åt *civila krigsskadade* har i Danmark reglerats på försäkringsbasis genom lagen den 25 juli 1940 om krigsolycksfallsförsäkring. Genom denna lag stiftas ett ömsesidigt försäkringsförbund, i vilket en var är medlem, som är försäkrad enligt lagen. Försäkrad enligt lagen är åter en var, som är invalidförsäkrad enligt folkförsäkringslagen eller lagen om den statliga järnvägspersonalens sjukkassa. Invalidförsäkringen enligt dessa lagar omfattar praktiskt taget landets hela vuxna befolkning. Genom ett särskilt stadgande i krigsolycksfallsförsäkringslagen utvidgas emellertid krigsförsäkringen att omfatta även barn.

Invaliditets- och dödsfallsersättning utgår enligt reglerna i olycksfallsförsäkringslagen, dock med den skillnaden, att invaliditetsersättning alltid skall utgå i form av engångsbelopp. Kostnaderna för försäkringen och administrationen bestridas av premier av alla försäkrade mellan 18 och 60 års ålder. Premien utgår med högst 12 kronor om året under fem år efter krigstillståndets upphörande. Förslå ej dessa belopp, sker en proportionell nedsättning av ersättningsbeloppen. Dessa utbetalas först efter krigstillståndets upphörande. Det har emellertid förutsatts, att staten kan av billighetsskäl förskjuta ersättning åt den skadade eller hans efterlevande samt att premier endast skola utkrävas i händelse av mera omfattande skador.

Finland.

Den finska olycksfallsförsäkringslagstiftningen företer betydande likheter med den svenska. Av grundläggande betydelse är lagen om arbetares olycksfallsförsäkring den 12 april 1935, vilken i stort sett bygger på samma principer som den svenska olycksfallsförsäkringslagen. Bland skiljaktigheter, som förekomma mellan de båda lagarna, må särskilt nämnas, att i Finland livränta i anledning av dödsfall utgår till den försäkrades barn till dess barnet fyllt 17 år och att ersättning utgår med förhöjt belopp till den, som har hustru eller barn att försörja. Vidare kan enligt den finska lagen efterlevandeersättning utgå även till syskon under 17 år, vilka försörjts av den avlidne. Såsom föranledd av olycksfall i arbete anses enligt den finska lagen även skada, som arbetare ådragit sig vid försök att skydda eller rädda arbetsgivarens egendom eller, i samband med sitt arbete, människoliv. Lagen om arbetares olycksfallsförsäkring avsåg ursprungligen icke krigsfall, men genom en lag den 9 februari 1940 stadgades, med retroaktiv verkan, att även skada, som föranletts av krig eller väpnad konflikt, skulle inbegripas under lagen.

Till olycksfallsförsäkringslagen ansluter sig lagen den 12 april 1935 angående innehavares av statstjänst och -befattning rätt till skadestånd vid olycksfall, vilken i huvudsak innebär, att statens funktionärer tillerkännas ersättning enligt olycksfallsförsäkringslagens grunder, i den mån de icke genom tillämpliga avlönings- eller pensionsbestämmelser erhålla motsvarande förmåner.

Frågan om ersättning åt krigsmaktens personal — såväl fast anställda som värnpliktiga — var vid krigsutbrottet reglerad genom den även för

krigsförhållanden gällande lagen den 24 mars 1938 om erläggande av skadestånd för kroppsskada eller sjukdom, ådragen under militärtjänstgöring, den s. k. olycksfallslagen för militären. Tillämpligheten av denna lags bestämmelser utsträcktes genom en särskild lag den 16 mars 1940 till att avse frivilliga. Olycksfallslagen för militären företer ganska betydande avvikelser från motsvarande lagstiftning i Sverige. Ersättning utgår efter den militära graden enligt sex skadeståndsklasser, med en variation av 15—60 mark för sjukpenning och 5 400—24 000 mark för livränta. Sjukpenning och livränta höjas för den, som har hustru eller barn att försörja, med $\frac{1}{5}$, om försörjningsplikten omfattar en anhörig, och med $\frac{1}{3}$, därest den omfattar två eller flera anhöriga.

För luftskyddspersonalens trygghet var vid krigsutbrottet sörjt genom en bestämmelse i lagen den 30 oktober 1939 om befolkningsskydd, den finska motsvarigheten till vår luftskyddslag. Enligt denna skall för olycksfall i luftskyddstjänst — även under krig — utgå ersättning enligt olycksfallsförsäkringslagens grunder eller, beträffande statstjänstemän, enligt de grunder, som eljest gälla för dem.

För de kategorier, som icke genom någon av ovannämnda lagar och vissa andra specialförfattningar berättigats till skadestånd, infördes genom lag den 21 mars 1940 en retroaktivt verkande rätt till ersättning enligt olycksfallsförsäkringslagens grunder.

Genom en den 8 november 1940 dagtecknad proposition har regeringen förelagt riksdagen *förslag till en ny krigsolycksfallslag*, vilket förslag grundar sig på en kommittéutredning.¹ I propositionen uppgives, att under kriget ungefär 25 000 personer stupat eller avlidit på annat sätt, under det att ungefär 45 000 personer sårats. De flesta av de sårade hade redan tillfrisknat eller beräknades komma att tillfriskna. Ungefär 5 000 personer hade ådragit sig bestående kroppsskada.

I propositionen framhålles vidare, att den gällande lagstiftningen innebure stora ojämnheter i fråga om ersättningarnas belopp. En anmärkningsvärd brist vore, att tillräckligt beaktande icke ägnats åt antalet familjemedlemmar, som den skadade hade att försörja. Vidare vore det enligt gällande lagstiftning icke möjligt att bevilja efterlevandepension åt avlidens persons föräldrar eller minderåriga syskon, ifall den avlidne efterlämnat hustru och barn.

I propositionen betonas, att lagförslaget med hänsyn till de rättsförhållanden, som uppkommit på grund av de av det senaste kriget förorsakade kroppsskadorna, icke avsåge stiftande av en allmän krigsolycksfallslag utan endast en lag om skadestånd för olycksfall från nämnda krig, ett förhållande som jämte den omständigheten, att lagen tillkomme i efterhand, i väsentlig grad inverkat på förslagets planläggning och innehåll.

Rätten till ersättning är såvitt angår militär personal enligt förslaget anknuten till olycksfallslagen för militären och omfattar följaktligen även skada eller sjukdom, som ej är framkallad av krigsåtgärd, under det att för övriga medborgare en begränsning skett till egentliga krigsskador. Även i fråga

¹ Propositionen har i december 1940 bifallits med smärre jämkningar.

om skadeståndsbeloppen har skillnad gjorts så att militärer blivit gynnammare ställda än civila.

De *anhöriga*, för vilka ersättning enligt förslaget kan utgå, utgöras av: 1) make eller maka och eget eller den andra makens barn under 17 år, till vilka även räknas adoptivbarn; 2) föräldrar, om vilka den skadade eller flera skadade gemensamt i avsevärd grad dragit försorg eller skulle kommit att draga försorg, i sistnämnda fall dock endast, när tillfredsställande utredning härom förebringas och någon annan försörjningspliktig familjemedlem, som vore i stånd att draga försorg om föräldrarna, icke finnes, samt 3) under 1) nämnda barn, som fyllt 17 år, barnbarn, adoptiv- och far- eller morföräldrar ävensom syskon under 17 år, såframt nämnda personers arbets- och förvärvsförmåga samt förmögenhet äro så ringa, att de för sin utkomst varit i avsevärd grad beroende av den skadade eller sjuke. Skadestånd kan förvägras eller nedsättas, om den skadade av annan orsak än för att undvika farlig operation vägrar att underkasta sig av läkare föreskriven vård, som avser förbättrande av hans arbetsförmåga.

Ersättning utgår till den skadade själv i form av sjukvård, dagpenning (sjukpenning), livränta och tilläggsränta samt till hans anhöriga i form av försörjningsbidrag, försörjningspension, tillägg till försörjningspension och begravningshjälp. *Sjukvård* meddelas under högst ett års tid, såframt ej omständigheterna äro sådana, att sjukvård även därefter är oundgängligen påkallad. För bestämmande av *dagpenning* eller *livränta* hänföras de skadade till sju skadeståndsklasser, därvid indelningsgrund är dels den militära graden, om vederbörande innehar sådan, dels årsinkomsten, beräknad enligt stadgandena i olycksfallsförsäkringslagen. Den förra klassificeringsgrunden tillämpas för militärer, den senare för civila krigsskadade, dock äger en militär rätt att välja den sistnämnda klassificeringsgrunden, om denna ställer sig förmånligare för honom. Vid skalans uppgörande ha emellertid den militära graden och årsinkomsten för de respektive skadeståndsklasserna icke utvalts så, att årsinkomsten är densamma som den mot graden svarande årsavlöningen, utan de civila ha i detta avseende försatts i oförmånligare ställning än militärerna. Dessutom skola enligt lagförslaget samtliga de civila, vilkas kroppsskada icke åsamkats, medan de befunnit sig i arbete eller i tjänsteutövning, eller härrör av förhållanden, vari vederbörande på grund av sitt arbete eller sin tjänstgöring befunnit sig, hänföras till lägsta skadeståndsklassen, oberoende av årsinkomsten. Ersättningstariffen ter sig sålunda:

Ersättningsklass	G r a d	Årsinkomst mark	Dagpenning per dygn mark	Livränta om året mark
1	Soldat, korpral m. fl.	under 20 000	20	7 200
2	Sergeant m. fl.	20 000—30 000	25	9 000
3	Fältväbel m. fl.	30 000—40 000	30	10 800
4	Yngre officer m. fl.	minst 40 000	35	12 600
5	Kapten och vederlike	—	45	16 600
6	Stabsofficer och vederlike	—	55	19 600
7	Högre än stabsofficer	—	70	26 200

För erhållande av dagpenning fordras en nedsättning av arbetsförmågan med minst $\frac{1}{5}$, varjämte en karenstid på 3 dagar stadgas. Vid partiell arbetsoförmåga reduceras dagpenningen. Dagpenning kan endast undantagsvis tillerkännas den, som ej fyllt 15 år.

Livränta utgår, efter invaliditetsgraden, från det rätten till dagpenning upphört. En förutsättning för erhållande av livränta är dock, att invaliditetsgraden utgör minst 10 procent. Är den skadade barn, skall i regel erläggandet av livränta, på därom gjord ansökan, vidtaga senast, när den skadade fyllt 17 år. *Tilläggsdel till dagpenning eller livränta* utgives dels på grund av skadans art (hjälploshet, avsevärd sinnesdepression), dels på grund av försörjningsskyldighet mot anhöriga. Omständigheter av förstnämnda slag kunna föranleda högst 50 procents förhöjning, under det att försörjningsskyldighet medför en förhöjning med 30 procent för en anhörig och 15 procent för varje följande anhörig.

De ersättningsformer, för vilka nu redogjorts, äro med de undantag, som framgå av det sagda, icke förknippade med någon prövning av den skadades ekonomiska situation, vilket däremot är fallet beträffande den form av ersättning, som benämnes *tilläggsränta*. Denna ränta utgör ett extra understöd vid högre grad av invaliditet — minst 30 procent — men dess egentliga syfte är att befordra den s. k. *arbetsvården*. Införandet av arbetsvård är en nyhet i den finska sociallagstiftningen. Visserligen förutsattes redan i gällande lag meddelande av yrkesundervisning, men stadgandena därom ha saknat praktisk betydelse. Lagstiftningen har icke varit sådan, att beredandet av arbetsmöjlighet åt en invalid uppfattats såsom en särskild form för skadestånd åt honom. Penningersättning i och för sig kan emellertid icke, enligt vad som framhålls i propositionen, anses utgöra den bästa formen av skadestånd ens då densamma är tillräckligt stor och ännu mindre när den, såsom i Finland är fallet, har varit liten. För att invaliden själv skall kunna draga omedelbar nytta av att han eftersträvar bästa möjliga arbetsresultat har tilläggsröntan konstruerats såsom en arbetsvården kompletterande faktor, vilken särskilt åsyftar att förbättra det ekonomiska resultatet av arbetet. Sålunda utgives tilläggsränta, i den mån livräntan jämte eventuella tilläggsdelar samt $\frac{2}{3}$ av den skadades övriga inkomster icke stiga till $\frac{2}{3}$ av hans inkomster under år 1938, dock högst till 24 000 mark eller för familjeförsörjare 30 000 mark. Då sålunda vid beräkningen av tilläggsröntan såsom minskande faktor icke beaktas samtliga den skadades inkomster utan endast $\frac{2}{3}$ av desamma, är detta enligt vad i propositionen framhålls ägnat att verka därhän, att den skadade för sin del bemödar sig om att i bästa möjliga mån tillgodogöra sig sin arbetsförmåga och att sålunda förverkliga det ovan angivna syftet. Tydligt är att arbetsvården även har en medicinsk och en organisatorisk sida. Dessa behandlas emellertid icke i krigsolycksfallslagen utan äro, jämsides med pågående utredningsarbete, föremål för praktiska åtgärder.

Försörjningspension i anledning av den skadades dödsfall utgår till änka, så länge hon lever ogift, och till barn, tills det uppnått 17 års ålder. Änke-

pensionen är 70 procent av livräntan till den skadade vid total invaliditet i den skadeståndsklass han tillhörde. Motsvarande procenttal utgör för de fem första barnen 20 och för varje följande barn 15. Till föräldralösa barn utgå förhöjda belopp. Föräldrar kunna på ansökan tilldelas försörjningspension med högst det belopp, som tillkommer änka. Motsvarande gäller beträffande minderåriga syskon. I händelse av invaliditet eller annan synnerlig orsak, såsom ortens dyrhet, kan beviljas *tillägg å försörjningspensionen* för änka och barn med högst 30 procent av den för pensionen normerade livräntan. Efterlevande make, som träder i nytt äktenskap, erhåller ett engångsbelopp, motsvarande tre års försörjningspension. För barn kan rätten till försörjningspension för fortsatta studier utsträckas till dess det fyller 19 år. Penningersättning till efterlevande kan minskas, när hans arbetsförtjänst avsevärt ökats genom arbetsvård, dock ej under vad som enligt den tidigare lagstiftningen tillförsäkrats honom.

I fråga om *begravningshjälp* innehåller förslaget hänvisning till den tidigare lagstiftningen.

Ersättningsärendena handläggas i första instans av *statens olycksfallsbyrå* eller, beträffande personer som äro försäkrade för olycksfall i arbete hos enskilda försäkringsanstalter, av vederbörande anstalt. Överinstans är *försäkringsrådet*. Dess beslut må, då fråga är om rätt till ersättning överhuvud föreligger, överklagas hos *högsta domstolen*.

Vid utgivande av ersättning enligt den nya lagen skola givetvis de belopp avräknas, som uppburits enligt den äldre lagstiftningen.

Propositionen innehåller även en *kostnadsberäkning*. Inbegripet vederbörliga tillägg beräknas kostnaderna utgöra för dagpenning 15—25 milj. mark (engångsbelopp), för försörjningspensioner 110 milj. mark om året, för livräntor 24 milj. mark om året, vartill för temporära livräntor under de närmaste åren komma ytterligare 5 milj. mark, samt för tilläggsräntor 10 à 25 milj. mark om året, vilken post emellertid sedan arbetsvården blivit effektivt ordnad beräknas nedgå till 2 milj. mark om året.

Översikt av vissa stormakters med flera länders lagstiftning.¹

Följande översikt av lagstiftningen rörande ersättning åt krigsskadad militär personal tager i första hand sikte på förhållandena i Frankrike, Storbritannien och Tyskland men även andra länders lagstiftning beaktas, framför allt Belgiens, Italiens och Förenta staternas.

Under den utveckling, som ifrågavarande lagstiftning genomgick i samband med världskriget 1914—1918, framkommo olika synpunkter på *den rättsliga grundvalen för statens skyldighet att utgiva ersättning* till de krigsskadade. Denna skyldighet kunde uppfattas a) såsom en tacksamhetsskuld på grund av gjorda tjänster; b) såsom en plikt att lämna understöd baserad på varje individs rättighet att leva samt alla samhällsmedlemmars beroende av varandra; c) såsom en förpliktelse att gottgöra en liden skada, varvid förplik-

¹ Framställningen i denna avdelning grundar sig huvudsakligen på en uppsats i International Labour Review för 1940: The Compensation of War Victims. Där återfinnas utförligare översikter över en del stormakters lagstiftning på området.

telsen härleddes ur den uppfattningen, att man icke borde fordra, att någon medborgare skulle bidra med mer än som kunde anses motsvara hans rimliga andel i det allmännas tjänst; samt d) såsom en förpliktelse grundande sig på statens ansvarighet för alla dess handlingar, däri inbegripet regeringens åtgöranden. Vare sig huvudvikten lagts på den ena eller andra av dessa synpunkter ha emellertid konsekvenserna av samhällets teoretiska skyldighet att lämna ersättning icke helt erkänts inom lagstiftningen. Detta gäller såväl där rätten uttryckligen fastslagits (såsom i Frankrike) som där den blott underförstått medgivits (såsom i Belgien, Italien, Tyskland och Förenta staterna). I praktiken har sålunda en kompromiss kommit till stånd mellan individens rätt och samhällets intressen — mellan förpliktelsen att utgiva ersättning och de finansiella möjligheterna att göra detta. Frukten att pålägga staten en för stor utgiftsbörda är utan tvivel den huvudsakliga anledningen till att praktiskt taget alla länder avvisat en lösning, som skulle innefatta utbetalandet av pensioner till storleken lika med den faktiska inkomstförlusten. Storbritannien och Syd-Afrika voro de enda länder, vilkas lagar vid slutet av 1914—1918 års världskrig tilläto invaliden att välja en pension motsvarande hans förlust av inkomst i sitt yrke, men denna rätt att välja har icke bibehållits i den nya engelska lagstiftningen, och för närvarande är det vanligtvis levnadskostnaderna — d. v. s. det belopp som erfordras för att bereda den arbetsoförmögne hans uppehälle — som tagas till utgångspunkt för ersättningen. Den utgående ersättningen utgöres understundom av ett fast belopp (såsom i Förenta staterna) och understundom varierar den under inflytande av begreppet vedergällning för gjorda tjänster (såsom i Belgien, Frankrike, Italien och Storbritannien). Grundpensionen bestämmes emellertid alltid av levnadskostnaden. Pensionens bestämmande med hänsyn till levnadskostnaderna är ett grundläggande kännetecken för de system, vilka äro baserade på principen om understöd från det allmänna. Enligt dessa system måste förmånen av understöd förbehållas personer, vilka icke utan samhällets bistånd kunna upprätthålla vad som anses såsom en skälig levnadsstandard. Om däremot hjälpen till krigsskadade är avsedd att utgöra ersättning för den uppkomna skadan, kan såsom villkor för denna ersättnings erhållande icke uppställas krav på behovsprövning. Detta är den grundläggande skillnaden mellan understöds- och ersättningssystemen. Såsom ersättningslagstiftning kunna karaktäriseras de lagar, som äro i kraft i Frankrike, Storbritannien och Tyskland, samt de, vilka efter 1914—1918 års världskrig antagits i Belgien, Italien, Förenta staterna m. fl. länder.

Den här gjorda klassifikationen är icke i alla avseenden riktig. I samtliga dessa länder äro nämligen vissa ersättningsförmåner, t. ex. pension till föräldrar, underkastade behovsprövning. I det stora hela ansluter sig emellertid den gjorda uppdelningen till principerna för ifrågavarande länders lagstiftning, enligt vilka pensionerna i allmänhet icke gjorts beroende av vederbörandes ekonomi, såsom exempelvis skedde i de centraleuropeiska länderna efter 1914—1918 års krig, då förmåner till krigsinvaliderna systematiskt behandlades såsom en del av landets understödsverksamhet.

I fråga om *förutsättningarna för erhållande av ersättning* böra särskilt uppmärksammas bestämmelserna om krav på viss *minimiförlust* för att ersättning skall kunna utgå och om ekonomisk behovsprövning. I fråga om nämnda krav variera bestämmelserna från lagstiftning till lagstiftning och även beträffande olika kategorier av personer i ett och samma land. Spörsmålet skall behandlas särskilt för invalider och särskilt för efterlevande.

Förlusten för en invalid, som drabbats av en mycket liten nedsättning av arbetsförmågan, anses såsom relativt obetydlig, enär fysiologisk och yrkesmässig anpassning snabbt kan äga rum och den skadade till slut icke lider någon märkbar förlust. I överensstämmelse med denna princip tillerkänna de flesta lagar pension endast om en viss minimiinvaliditet anses föreligga. Denna invaliditet kan uttryckas antingen i den faktiska minskningen av förvärvsförmågan eller enligt en tabell, som utvisar den genomsnittliga nedsättningen av arbetsförmågan vid olika slag av skador.

Den minsta grad av invaliditet, som tages i betraktande, är i Tyskland fixerad till 25 procent samt i Förenta staterna till 10 procent. I länder, varest en tabell användes utvisande den genomsnittliga procentuella förlusten av arbetsförmågan vid olika slag av skador, har minimum i vissa fall satts till 10 procent (i Belgien samt — i fråga om sårskador — i Frankrike). I andra fall (i Storbritannien samt — vid invaliditet på grund av sjukdom — i Frankrike) har den bestämts till 20 procent samt i andra åter till omkring 30 procent (i Italien). Det bör tilläggas, att i Storbritannien och Italien utgår, då en skada medför invaliditet, som understiger stipulerat minimum, ett engångsbelopp eller en temporär pension under tillvänjningstiden.

I fråga om efterlevande utgöres den materiella förlusten av den inkomstminskning, som uppstår genom familjeförsörjarens frånfalle. Förlustens storlek beror följaktligen på den utsträckning, i vilken den avlidne soldaten bidragit till sina anhörigas uppehälle.

I praktiken äro efterlevandepensionerna sällan beroende på det faktiska belopp, med vilket den avlidne bidragit till sin familjs försörjning. Storleken av detta bidrag uppskattas av lagstiftaren med hänsyn till de efterlevandes ålder och arbetsförmåga, antalet personer, som underhölls av den avlidne, hans ställning eller yrke samt graden av släktskap mellan den avlidne och de efterlevande.

Med avseende på änka och barn antages i allmänhet, att de varit ekonomiskt beroende och att de följaktligen lidit en materiell förlust. Den ålder, efter vilken barnen icke längre antagas vara i behov av försörjning, har i Tyskland bestämts till 16, i Frankrike till 18 samt i England till 16 respektive 18 år, beroende på huruvida fadern var menig eller officer.

Lagstiftningens ställning till frågan om *ekonomisk behovsprövning* i Frankrike, Tyskland och Storbritannien kan i det väsentliga angivas sålunda.

Enligt den franska lagstiftningen är pension till föräldrar det enda slag av ersättning, som gjorts beroende av ekonomiska omständigheter. Sådan pension utgår icke i full omfattning med mindre föräldrarnas inkomst av andra förvärvskällor understiger 15 000 francs för år, då endast den ena

av föräldrarna är i livet, samt 20 000 francs om året, när båda leva. Härtill kommer, att pension utgår till föräldrar endast om faderns eller moderns ålder uppgår till minst 60 respektive 55 år. Intet åldersvillkor är emellertid stipulerat, därest någon av föräldrarna är klen eller lider av obotlig sjukdom.

Det är emellertid att märka, att det kompletterande bistånd, som kan lämnas krigsoffren utöver de författningsenliga förmånerna — en särskilt betydelsefull faktor i fråga om föräldralösa barn samt barn till högggradiga invalider (»nationens myndlingar») — alltid är beroende på om pensions-tagaren är om icke direkt fattig så åtminstone mindre bemedlad.

Den tyska lagstiftningen uppställer intet krav på förefintligheten av trängande omständigheter beträffande invalider, änkor och föräldralösa barn, utom då det är fråga om att tillerkänna pension i ett fall, där något rättsgiltigt krav på pension icke föreligger eller då det gäller att bevilja tilläggspension utöver den, vilken normalt skall utgå enligt lagen.

Tilläggspension utgår endast, om pensionstagarens inkomst icke överstiger ett belopp, som varierar mellan 80 och 125 mark i månaden, beroende på boningsorten, nedsättningen av förvärvsförmågan o. s. v. Inkomstmaximum kan höjas med hänsyn till vederbörandes familjeförpliktelser, varjämte vissa inkomstkällor icke tagas med vid beräkningen av den totala inkomsten. Sålunda undantages exempelvis all av en änka förvärvad inkomst upp till 30 mark i månaden.

I fråga om föräldrar är villkoret med avseende på den ekonomiska ställningen strängare, i det att pension förbehålles föräldrar, vilka åtminstone delvis erhöllo sin försörjning av den avlidne och vilkas förvärvsförmåga är nedsatt med minst $\frac{2}{3}$. Därvid förutsättes, att föräldrarna icke äro berättigade att kräva underhåll av någon annan person, som rimligtvis skulle kunna åtaga sig dylikt. Vidare må pension icke utgå med mindre vederbörandes månatliga inkomst understiger ett belopp, som, då båda föräldrarna leva, varierar mellan 52 och 60 mark, alltefter boningsorten, och som utgör 80 procent av nyssnämnda belopp, då endast en av föräldrarna är kvar i livet. En moder, som är arbetsför men som har att svara för underhåll och uppfostran av barn, jämsättes med den, som är oförmögen till självförsörjning.

Enligt den engelska lagstiftningen förekomma åtskilliga ersättningar, som endast utgå, då de ekonomiska omständigheterna så påfordra, men bortsett från pensionerna till föräldrar äro dessa av sekundär betydelse.

De ekonomiska omständigheterna tagas i betraktande vid tillerkännandet av familjebidrag såsom ett komplement till invalidpensionen, men endast om pensionären var officer. Det speciella uppfostringsbidraget, som kan utgå för varje barn över 8 år, är alltid underkastat behovsprövning, vare sig det är fråga om en menig eller en officer. Samma är förhållandet med pensionen till ogift kvinna, som sammanlevat med avliden soldat.

Föräldrapension tillkommer endast personer, som äro helt eller delvis oförmögna att försörja sig och icke hava tillräckliga tillgångar. Föräldrapensionens storlek får bestämmas av vederbörande departementschef inom vissa i lagen fastslagna gränser.

Den ersättning, som utgår vid krigsskada, kompletteras med åtgärder för *yrkesutbildning* och *arbetsanskaffning*, bland annat genom bestämmelser om företrädesrätt till arbete. Särskilt i Tyskland hava åtgärderna för arbetsförsörjning, vilka skola senare något beröras, varit synnerligen omfattande. Själva *ersättningen* omfattar företrädesvis sjukvård, sjukpenning och pensioner.

Organisationen av *sjukvården* växlar från det ena landet till det andra. I Tyskland är den ansluten till den allmänna obligatoriska sjukförsäkringen, medan i Belgien, Frankrike, Italien och Storbritannien finnes särskild organisation för omhändertagandet och bekostandet av sjukvården. I stort sett omfattar den vård som lämnas alla följder av skadan.

De olika ländernas bestämmelser om *sjukpenning* — avsedd att utgå under sjukdomens akuta period — förete vissa skiljaktigheter, som framträda vid jämförelse mellan det franska, det tyska och det engelska systemet.

I Frankrike bibehåller den sjuke eller sårade rätten till sin normala pension, men han äger göra ansökan om ett tilläggsbelopp, avsett att täcka åtminstone en del av hans förlorade arbetsförtjänst. Tilläggsbeloppet utgår under hänsynstagande till storleken av övriga inkomster under sjukdomstiden.

I Tyskland erhåller den skadade, om han icke vårdas å sjukhus eller badort eller är berättigad till ersättning från vanlig sjukkasse, ersättning med ett belopp, i regel motsvarande halva lönen, från en särskild för krigsmaktens personal avsedd sjukkasse. Sjukpenning utgår endast om sjukdomen medfört minskade inkomster. Tillsammans med eventuell invalidpension får sjukpenningen icke överstiga det belopp, som skulle ha utgått i pension vid fullständig invaliditet. Intages en pensionstagare å sjukhus, fortsätter pensionen att utgå. Avser pensionen mindre förlust av arbetsförmågan än 80 procent, utgår för familjeförsörjare ett tillägg motsvarande skillnaden mellan den pension, som skulle utgått vid 80 procents invaliditet, och den faktiskt utgående pensionen. Familjetillägget utgår endast i den mån sjukdomen föranlett inkomstminskning och må icke överstiga vad som skulle hava utgått enligt bestämmelserna för den allmänna sjukförsäkringen.

I Storbritannien gäller för det fall, att en pensionstagare måste såsom följd av krigsskadan undergå läkarbehandling och på grund därav icke förmår sörja för sitt och familjens uppehälle, att han i stället för sin vanliga pension kan tillerkännas en sjukpenning motsvarande pensionen vid fullständig invaliditet. Beloppet av denna sjukpenning är beroende av vederbörandes militära rang och anställningsvillkor. Om behandlingen föranleder intagning på sjukhus, avdrages från sjukpenningen ett i ministeriell ordning bestämt belopp avseende kostnaderna för uppehållet å anstalten. Om den sjuke vårdas i hemmet, må sjukpenningen under första och andra veckan icke överstiga den fastställda pensionen, dock att sjukpenningen i varje fall må uppgå till hälften av den vid fullständig invaliditet utgående pensionen.

Pensionens bestämmande sker, då fråga är om invalidpension, enligt praktiskt taget alla lagar i två etapper. Först fastställles vederbörandes förlust av förvärfsvärmåga, d. v. s. minskningen i hans fysiska integritet. Det pro-

centuella mått på invaliditeten, som härigenom erhålles, multipliceras sedan med ett fast belopp, som anses representera kostnaden för individens underhåll. Den lidna förlusten uttryckes då i ett visst antal penningenheter.

En liknande metod användes i fråga om efterlevande, med det undantaget, att den första faktorn, vilken representerar graden av förlust, icke är en invaliditetsprocent eller en i procent uttryckt förlust av förvärvsförmåga, utan ett procenttal, som uttrycker den antagna graden av de efterlevandes ekonomiska beroende av den avlidne. Detta procenttal är som regel fastslaget i lagen.

Graden av invaliditet kan bedömas antingen med utgångspunkt från förlusten av fysisk integritet eller omfattningen av de organiska störningar, som orsakas av en sjukdom (fysisk invaliditet), eller också mot bakgrunden av vederbörandes oförmåga att återtaga sin forna sysselsättning, därvid graden av oförmåga uttryckes i skillnaden i inkomst i yrket före och efter invaliditetens inträdande (yrkesinvaliditet), eller slutligen med hänsyn till invalidens möjligheter att finna arbete på allmänna arbetsmarknaden (allmän arbetsoförmåga).

I praktiken har begreppet yrkesinvaliditet fått mycket ringa användning vid bedömningen av krigsoffrens invaliditet.

Begreppet allmän arbetsoförmåga har däremot i stor utsträckning godtagits såsom ett uttryck för den uppkomna skadan, icke blott i Tyskland och Centraleuropa utan även i Australien samt i vissa fall i Syd-Afrika. Den tyska lagstiftningen tager emellertid åtminstone i någon mån hänsyn till förlusten i fysisk integritet. Den fastslår uttryckligen, att avseende icke får fästas vid exceptionella ansträngningar från invalidens sida att övervinna sin fysiska oförmåga i syfte att förtjäna sitt levebröd, samt antyder, att den nuvarande arbetsinkomsten icke får användas som ett kriterium. På detta sätt ådagalägges den betydelse, som tillmätas de fysiologiska följderna av skadan; arbetsoförmågan mätes icke efter vederbörandes framgång, när det gäller att erhålla arbete, utan med hänsyn till de svårigheter det möter för honom att skaffa sig dylikt. Det fastslås vidare, att svårare lemlästning är att anse såsom likvärdig med reduktion av arbetsförmågan med 25 à 50 procent, även om förvärvsförmågan alls icke eller endast i mindre grad blivit nedsatt.

Fysisk invaliditet utgör den enda värderingsgrunden i Frankrike och England.

I den engelska lagstiftningen uttryckes invaliditetsgraden medelst ett visst procenttal. Detta erhålles genom en jämförelse mellan den krigsskadades tillstånd samt tillståndet hos en person i samma ålder med normal hälsa, utan hänsynstagande till den skadades förvärvsförmåga såsom invalid i hans eget eller något annat yrke och utan att avseende fästes vid verkningarna av individuella faktorer eller yttre omständigheter.

De franska ersättningsnormerna synas hava uppgjorts utifrån liknande betraktelsesätt. Den genomsnittliga fysiska invaliditeten för olika skador

har upptagits i tabeller, fastställda mot bakgrunden av någon tänkt, abstrakt sysselsättning, vilken skulle kräva utövandet av samtliga färdigheter och fysiologiska funktioner hos människokroppens olika organ. Det torde vara klart, att det endast kan vara ett sammanträffande, om denna genomsnittliga, teoretiska invaliditetsprocent motsvarar den faktiska förlusten av arbetsförmåga, vilken utgör huvudelementet i den uppkomna förlusten.

Den antagna *graden av efterlevandes ekonomiska beroende* av en avliden försörjare varierar avsevärt från land till land. Såsom exempel kunna anföras följande procenttal: arbetsför änka 25—48, icke arbetsför änka 29—69, arbetsför änka och två barn 33—100, föräldralöst barn, första barnet 20—40 och andra barnet 5—33 samt föräldrar (då båda leva) 16—70. Variationen blir beträffande föräldrar mera påtaglig än siffrorna angiva, emedan ersättning stundom icke utgår, när andra ersättningsberättigade finnas (t. ex. i Belgien och Italien) och ersättningen stundom kan reduceras eller helt innehållas, om pensionen till änka och barn överstiger ett visst belopp. I Italien, Storbritannien och Tyskland varierar änkepensionen med hänsyn till huruvida änkan är i stånd att försörja sig eller har familjeförpliktelser, varvid antages, att familjefaderns bidrag till familjens underhåll varit större, när familjemedlemmarna varit oförmögna att förvärva sitt uppehälle. I Storbritannien varierar för övrigt änkepensionen icke blott med hänsyn till ankans försörjningsförmåga samt till den omständigheten huruvida hon har barn utan även efter hennes ålder. Pensionen till en änka, vilkens ålder överstiger 40 år, är sålunda omkring en halv gång till så stor som pensionen till en änka, som är under 40 år och i stånd att försörja sig själv samt icke har några barn.

Ersättningsbeloppens storlek står såsom förut framhållits i relation till den beräknade levnadskostnaden. Uppskattandet av den förlust, som skall gottgöras på basis av ett fixt belopp, vilket uttryckligen eller underförstått antages representera levnadskostnaden, utesluter icke helt möjligheten av att taga i beräkningen föregående inkomster. Det är fullt tänkbart, att levnadskostnaderna såsom grundval för ersättningen kunna fastställas till olika belopp allt efter pensionstagarens föregående yrke och sysselsättning. Den tyska lagstiftningen t. ex. innefattar bestämmelser om ett yrkestillägg med 35 procent, om pensionären tidigare haft en sysselsättning, som krävde mera avsevärda kunskaper och skicklighet.

Det kan även ifrågasättas, om icke skillnaden i pensioner till pensions-tagare av olika rang avser att i någon mån taga hänsyn till olikheterna i vederbörandes levnadsstandard före invaliditetens inträdande, varvid den militära rangen tagits såsom ett tecken på denna standard. Det är emellertid lika möjligt och i själva verket mera troligt, att inverkan av rangen syftar till att taga med i beräkningen betydelsen av de tjänster, vederbörande gjort.

Hur härmed än må förhålla sig och oaktat att ersättningens storlek erhålles genom att multiplicera det belopp, som anses representera levnads-

kostnaden med ett procenttal, som uttrycker graden av invaliditet eller ekonomiskt beroende, varierar grundbeloppet ofta rätt väsentligt under inflytande av vissa kompletterande kriterier, vilka avse att tillförsäkra ersättning motsvarande omfattningen och arten av de gjorda tjänsterna (i det att speciella skalor fastställts för frontkämpar eller för militärer av högre rang) eller att göra pensionen mer eller mindre proportionell mot pensionstagarens ansvar i familjehänseende, eller slutligen att taga hänsyn till de mycket växlande konsekvenserna av invaliditeten, beroende på om den är i det närmaste fullständig eller närmar sig det minimum, vid vilket ersättning upphör att utgå.

Den mest betydelsefulla av dessa kompletterande faktorer är otvivelaktigt den faktiska invaliditetsgraden. Om invaliditeten är endast partiell, äro två metoder möjliga vid pensionsbeloppets bestämmande. Enligt den ena metoden bestämmes beloppet genom att grundbeloppet multipliceras med en koefficient, som uttrycker förhållandet mellan den faktiska invaliditetsgraden och den fullständiga invaliditeten — eller med andra ord, den procentuella invaliditeten. Pensionsbeloppet blir då direkt proportionellt mot invaliditetsgraden (så är fallet i England). Å andra sidan kan beloppet bestämmas genom att grundbeloppet multipliceras med en koefficient, som stiger progressivt, men icke proportionellt med invaliditetsgraden. Detta grundar sig därpå, att den verkliga ekonomiska förlusten ofta stiger i ett avsevärt snabbare tempo på vissa stadier än den aritmetiska progressionen av invaliditetsprocenten. Av denna anledning har i vissa fall den pension, som motsvarar varje invaliditetsenhet, fastställts till olika belopp alltefter det antal enheter, vartill invaliditeten uppskattas. På detta sätt erhålles en progressiv ersättningsskala, enligt vilken exempelvis 20 penningenheter utgå för varje invaliditetsenhet mellan 20 och 30 procent, och 100 penningenheter för varje invaliditetsenhet mellan 90 och 100 procent. En progressiv skala tillämpas i bland andra länder Frankrike och Tyskland.

Såsom nämnt består hjälpen åt krigsskadade icke endast i understödsåtgärder utan även i åtgärder för yrkesutbildning och arbetsanskaffning, s. k. *arbetsvård*. I Tyskland har genom en år 1938 genomförd lagstiftning arbetsvården blivit den primära och mest betydelsefulla hjälpformen för invalider. En av den nya arbetsvårdens huvudgrundsatser är, att invaliderna i allmänhet icke få placeras i främmande arbeten, utan böra prövas i sina föregående eller åtminstone i dem närstående arbeten, även om arbetsförmågan nedgått. Invalidarbetare placeras tillsammans med andra arbetare och jämfställas med dem i det avseendet, att samma lön skall utbetalas åt invaliderna som åt andra arbetare. Placeringen i arbete har varit så effektiv, att av Tysklands omkring 300 000 invalider, vilkas arbetsförmåga nedgått minst 50 procent, har arbete kunnat beredas åt alla med undantag av omkring 17 000, av vilka omkring 9 000 äro sådana, att de ej kunna placeras i arbete.

Följden av den effektiviserade arbetsvården har varit, att man icke haft någon anledning att på grund av arbetsoförmåga betala understöd åt dem, som placerats i arbete. Då emellertid skadorna alltid förorsaka

invaliderna mer eller mindre besvär i deras dagliga liv, har det ansetts, att den svårt skadade icke kan lämnas helt utan ersättning, även om han placeras på sin gamla plats och får sin forna lön. Av denna anledning utbetalas åt de svårt skadade särskild olycksfallspenning. Om skadan är krigsskada eller förorsakad i krigstjänst, utbetalas därjämte visst krigstillägg. Dessutom utgår ytterligare tilläggsersättning åt helt blindade och vissa andra svårt skadade.

Den förut omnämnda uppsatsen i International Labour Review avslutas med vissa reflektioner rörande pensionerna och den allmänna opinionen, varav må anföras följande:

Om skadan uppskattades på basis av förlusten av arbetsförtjänst, skulle resultatet bli en ersättningsskala för varje enskilt fall, varvid beloppets storlek skulle vara beroende på individuella faktorer. Eftersom ersättningen skulle vara strängt proportionell mot den ekonomiska förlusten, skulle ingen som helst pension utbetalas till krigsoffer, vilkas inkomst förblivit densamma som förut. I många länder skulle ett dylikt system framkalla den häftigaste reaktion i den allmänna opinionen.

Det råder intet tvivel om att förefintligheten av invaliditet hos familjeförsörjaren eller dennes frånfälle betyder en förlust alldeles oavsett de ekonomiska konsekvenserna härav. Det förhållandet, att denna förlust icke kan mätas i pengar och på intet sätt kan gottgöras, tillmätas ingen betydelse av den stora allmänheten; blotta faktum, att en förlust är för handen, anses tillräckligt att rättfärdiga utbetalandet av en viss ersättning, hur godtyckligt denna än må vara beräknad. Den allmänna opinionen har understundom gått än längre och motsatt sig tanken på att någon som helst relation skulle etableras mellan pensionsbeloppet och inkomstförlusten.

Strävan att icke sära den allmänna opinionen har lett lagstiftarna till att *antingen* mäta förlusten på en fiktiv basis, varvid kriterierna — den s. k. fysiska invaliditeten, den antagna graden av de anhörigas beroende samt levnadskostnaderna — äro desamma för alla (såsom i Belgien, Frankrike, Italien och Storbritannien), *eller ock* att lämna valfrihet mellan en pension beräknad enligt nyssnämnda uppskattningsmetod och en pension motsvarande den faktiska förlusten i arbetsförtjänst (såsom i Syd-Afrika och tidigare i England), *eller* slutligen att i avsevärd utsträckning — ehuru blott skenbart — korrigera de olikheter, som uppkomma därigenom, att förlusten uppskattas på grundval av förvärvsförmågans minskning samt den tidigare arbetsinkomsten (såsom i Tyskland). Den nya tyska lagstiftningen tager mycket ringa hänsyn till den tidigare yrkessituationen och lämnar vid värderingen av arbetsoförmågan stort utrymme åt den fysiska invaliditeten.

Sammanfattningsvis kan sägas, att de regler, som uppställts för beräkning av ersättning till krigsskadade, visa en utpräglad tendens att eliminera de personliga faktorerna vid uppskattningen av den lidna förlusten eller att reducera betydelsen av dessa faktorer till ett minimum, i syfte att respektera en gängse uppfattning, enligt vilken viss ersättning bör utgå för rent själslig eller fysiologisk skada samt ersättningsskalorna fastställas under ringa hänsyn till de individuella omständigheterna.

Allmän motivering.

Översikt av gällande bestämmelser.

I sociala försvarsberedskapskommitténs uppdrag ingår att utreda i vad mån och på vad sätt staten skall kunna draga försorg om dem, som under krigstjänstgöring eller luftskyddstjänst drabbas av sjukdom eller invaliditet, och, i händelse av dödsfall, om deras efterlevande. Dessa frågor kräva sin lösning icke endast med hänsyn till egentligt krigstillstånd utan även i fall av mobilisering, förstärkt försvarsberedskap och luftskyddstillstånd utan att riket indrages i krig. Beträffande luftskyddspersonal har kommittén att överväga även frågan om ersättning i anledning av olycksfall under vanliga fredsförhållanden. Vidare har åt kommittén uppdragits att utreda spörsmålet om olycksfallsförsäkringslagens tillämplighet å värnpliktiga krigsindustriarbetare och arbetare över huvud, som i arbetet skadas genom krigshandling. I direktiven för kommittéarbetet har erinrats därom, att det nutida luftkriget givit en annan omfattning än tidigare åt problemet om hjälp åt de medborgare, som utan att vara direkt verksamma för försvaret bliva offer för krigets verkningar, samt att planläggning av hjälpåtgärder i sådant hänseende i första hand ålåg luftskyddsmyndigheterna. Visade det sig under utredningsarbetets gång, att vissa dylika frågor ägde sådant samband med övriga av kommittén behandlade sociala krigsberedskapsfrågor, att de lämpligen borde inbegripas under utredningen, borde, efter samråd med luftskyddsinspektionen, åt utredningen kunna givas en sålunda vidgad omfattning. Kommittén har — efter överläggning med luftskyddsinspektionen — redan på ett tidigt stadium bibragts den uppfattningen, att frågan om stöd åt civila krigsskadade måste inbegripas under utredningen. För att icke av luftkriget svårt drabbade orter skola bliva över hövan betungade måste nämligen detta stöd i främsta rummet bliva en statens angelägenhet, som hålles skild från den kommunala fattigvården, och under sådana förhållanden torde det vara uppenbart, att kravet på samband mellan olika statliga stödåtgärder bäst tillgodoses genom att även denna fråga upptages av kommittén. För samtliga ovan nämnda kategorier erfordras bestämmelser om sjukvård, sjukpenning, invalidpension, begravningshjälp och efterlevandepension. Till en början må lämnas en *översikt av gällande författningar* på området, i den mån sådana finnas.

Frågan om rätten till sjukvård samt avlöning och — beträffande värnpliktiga — familjebidrag vid sjukdom, medan krigstjänstgöringen ännu anses pågå och under viss tid efter dess upphörande, är för krigsmaktens personal reglerad genom bestämmelser i reglementet den 20 oktober 1939 (nr 757) angående sjukvård åt personal vid försvarsväsendet under krigstjänstgöring, i kungörelsen den 3 september 1939 (nr 655, ändrad nr 758) med tillämpningsföreskrifter till krigsavlöningsreglementet och i krigsfamiljebidragskungörelsen den 3 maj 1940 (nr 322). Med krigstjänstgöring avses

tjänstgöring vid mobiliserad del av försvarsväsendet — även om krig ej råder — och i den mån krigsavlöningsreglementet tillämpas vid förstärkt försvarsberedskap jämställas med krigstjänstgöring tjänstgöring över huvud vid neutralitetsvakten. Enligt 1 § 1 mom. sjukvårdsreglementet äger personal, å vilken krigsavlöningsreglementet är tillämpligt, rätt till sjukvård för kroppsskada, däri inbegripet varje slag av skada eller sjukdom, som inträffat under eller föranletts av krigstjänstgöring. Efter tjänstgöringens slut bibehålles rätten till sjukvård under högst tre månader, såvida den skadade eller sjuke ej dessförinnan på grund av skadans förutsedda varaktighet eller till följd av invaliditet avföres från det förband, där han redovisas. Med rätt till sjukvård enligt sjukvårdsreglementet följer såväl rätt till full krigslön (ovan nämnda kungörelse den 3 september 1939, 3 § 1 mom.) som — för värnpliktiga — rätt till familjebidrag (krigsfamiljebidragskungörelsen 1 § första stycket).

Rätten till sjukvård och sjukavlöning efter det sjukvårdsreglementet upphört att vara tillämpligt regleras för personalen på aktiv stat vid försvarsväsendet av de i fredstid gällande avlöningsreglementena. Därjämte gälla för officerare och underofficerare m. fl. bestämmelserna i lagen den 17 juni 1916 (nr 235) om försäkring för olycksfall i arbete och i lagen den 14 juni 1929 (nr 131) om försäkring för vissa yrkessjukdomar, förutsatt att skadan icke är förorsakad av krigsåtgärd under krig, vari Sverige är indraget, och för manskap stadgandena i förordningen den 18 juni 1927 (nr 234) om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring — den s. k. militärsättningsförordningen — dock endast om skadan uppkommit under tjänstgöring i fredstid (envar som är försäkrad enligt olycksfallsförsäkringslagen anses även vara försäkrad enligt yrkessjukdomsförsäkringslagen; i det följande nämnes för korthetens skull i regel endast den förra lagen). Av reservpersonalen åtnjuter en omfattande grupp pension på grund av tidigare anställning å aktiv stat. I reserven utnämnda officerare respektive underofficerare, flaggkorpraler och högbåtsmän erhålla, därest de fullgjort föreskriven tjänstgöringsskyldighet, efter fyllda 55 år en årlig pension av 900 respektive 672 kronor (det står emellertid vederbörande öppet att efter fyllda 42 år mot avstående av rätten till pension utbetomma pensionens kapitaliserade värde). I övrigt har reservpersonalen enligt ett Kungl. brev den 23 juli 1940 (Tjänstemeddelanden rörande lantförsvaret 1940 A nr 63) provisoriskt blivit berättigad till viss avlöning under sjukdom efter det sjukvårdsreglementet upphört att vara tillämpligt. De värnpliktiga äro efter nämnda tidpunkt berättigade till ersättning enligt militärsättningsförordningen, vilken emellertid såsom nämnt icke gäller skada uppkommen under krigstid. Såsom ett komplement till sistnämnda ersättning kan enligt kungörelsen den 23 juli 1940 (nr 730) med provisoriska bestämmelser om familjebidrag åt värnpliktiga m. fl., vilka drabbats av kroppsskada, utgå visst familjebidrag (familjepenningens grundbelopp).

I fråga om ersättning under invaliditet för personalen vid försvarsväsendet gäller, att bestämmelser härom finnas för officerare och underofficerare

m. fl. i militära tjänstepensionsreglementet samt — med avseende å freds-förhållanden — för all personal på aktiv stat och för reservpersonal ävensom värnpliktiga i olycksfallsförsäkringslagen eller militärersättningsförordningen. Motsvarande gäller i stort sett beträffande begravningshjälp och ersättning åt efterlevande. Enligt ett Kungl. brev den 28 april 1922 bidrager kronan till begravningskostnad även i sådana fall, då begravningshjälp icke utgår enligt ovannämnda författningar eller enligt avlöningsreglementena.

Vad härefter angår luftskyddspersonalen finnas inga direkta bestämmelser om rätt till sjukvård under tjänstgöringstiden. I den mån personalen faller under olycksfallsförsäkringslagen, bekostas emellertid sjukvård i anledning av olycksfall under tjänstgöringen enligt denna lag, dock allenast under den ovan angivna förutsättningen, att skadan ej förorsakats av krigsåtgärd under krig, vari Sverige är indraget. Den av kommunen tillhandahållna personalen, vilken ingår i det allmänna luftskyddet, avlönas av kommunen. Man torde kunna utgå ifrån, att personalen i regel får bibehålla sina förutvarande löneförmåner (jfr kommitténs betänkande, del II, sid. 27) och i dem torde i vissa fall ingå fri sjukvård.

Frågan i vad mån luftskyddspersonal är att hänföra under olycksfallsförsäkringslagen har i olika sammanhang varit föremål för myndighets prövning. Vad först beträffar kommunalanställd personal, som enligt 9 § lagen den 31 mars 1938 (nr 90) om förfoganderätt för luftskyddets behov ställes till förfogande av kommun (poliser, brandmän m. fl.), har riksförsäkringsanstalten i ett fall tillerkänt en till denna kategori hörande person, som skadats under en luftskyddsövning, ersättning i anledning av skadan. Ärendet har underställts försäkringsrådets prövning, men rådets beslut har ännu icke meddelats. Spörsmålet om ersättning åt en icke kommunalanställd, vid det allmänna luftskyddet inmönstrad person för skada i följd av luftskyddsövning har däremot prövats av försäkringsrådet. Enär sökanden — oavsett huruvida det arbete, vari olycksfallet inträffat, kunde anses hava utförts mot avlöning eller icke — med avseende å detta arbete icke kunde anses omfattad av olycksfallsförsäkringslagen, avvisades ersättningsanspråket. Slutligen må nämnas, att fabriksarbetare, som utanför arbetstiden fullgjort luftskyddstjänst vid industriluftskyddet och därvid skadats, av riksförsäkringsanstalten ansetts berättigad till ersättning enligt olycksfallsförsäkringslagen.

Angående rätten för den statligt avlönade luftskyddspersonalen vid det allmänna luftskyddet att under sjukdom bibehålla avlöning äro bestämmelser meddelade i 10 § förordningen den 31 maj 1940 (nr 432) om grunderna för avlöning av viss personal tillhörande det allmänna luftskyddet. Den, som tagits i anspråk för ständig luftskyddstjänstgöring tills vidare, äger sålunda vid tjänstledighet av anledning, som avses i 14 § civila avlöningsreglementet — d. v. s. olycksfall i tjänsten och vissa i tjänsten ådragna sjukdomar m. m. — under en tid av två månader åtnjuta full lön ävensom i förekommande fall ersättning för mistad inkomst samt bostadsbidrag enligt förordningens

bestämmelser. Under tjänstledighet för annan sjukdom må under samma tid utgå ersättning med tre fjärdedelar av nyssnämnda förmåner. Den personal, som ställts till förfogande av kommun, torde flerstädes vara berättigad till sjukavlöning på grund av sin anställning hos kommunen, och till skadad, å vilken olycksfallsförsäkringslagen är tillämplig, kan utgå sjukpenning enligt nämnda lag, då fråga ej är om krigsskada.

Rätt till invalidpension, begravningshjälp och annan efterlevandeersättning tillkommer luftskyddspersonalen endast i den mån sådan ersättning skall utgå enligt tillämpliga kommunala avlönings- eller pensionsbestämmelser eller enligt olycksfallsförsäkringslagen.

Beträffande personer, vilka utan att vara hänförliga till krigsmaktens eller luftskyddets personal skadas genom krigsåtgärd — de civila krigsskadade — äro såsom framgår av det föregående den för fredstid gällande socialförsäkringslagstiftningen icke tillämplig. Ej heller torde dessa krigsskadade å stadgandet i 9 § lagen den 22 juni 1939 (nr 310) om sjukhusvård vid krig eller krigsfara kunna grunda anspråk å kostnadsfri sjukhusvård. Nämnda stadgande lärer nämligen — såsom torde framgå av det sammanhang vari det meddelats — icke konstituera någon rätt för enskilda till sjukhusvård utan allenast innefatta ett åtagande från statens sida gentemot sjukhusens ägare att bestrida den ökade kostnad, som föranledes av vissa krisförhållanden. Däremot måste bestämmelserna i lagen den 28 juni 1935 (nr 434) om folkpensionering angående rätt till folkpension vid varaktig oförmåga till arbete anses äga avseende även å det fall, att arbetsoförmåga härrör av krigsskada.

En fråga som i detta sammanhang bör uppmärksammas är i vad mån det är möjligt att genom *försäkring* eller liknande åtgärder bereda skydd mot de ekonomiska verkningarna av krigsskador. I försäkringsavtal torde det ha varit regel, att försäkringsgivaren genom en s. k. krigsklausul gjort förbehåll av innebörd, att försäkringens giltighet upphör eller inskränkes under vissa med krig sammanhängande förutsättningar. Beträffande kapital- och livränteförsäkring för dödsfall samt i viss utsträckning beträffande invaliditetsförsäkring ha hithörande spörsmål reglerats genom lagen den 4 oktober 1940 (nr 851) med vissa bestämmelser om livförsäkring m. m. vid krig. Genom denna lagstiftning upphävas med viss begränsning krigsklausulerna i fråga om äldre försäkringar, medan å andra sidan försäkringstagarna påläggas en krigspremie. För nytecknade försäkringars del stadgas inskränkning i rätten att i försäkringsavtalet upptaga krigsklausul.

Ett betydelsefullt skydd mot de ekonomiska verkningarna av sjukdomsfall och dödsfall beredes under normala förhållanden genom *understödsföreningar* av olika slag, framför allt sjukkassor. Frågan om understödsföreningarnas verksamhet har ännu icke reglerats genom särskild lagstiftning, men pensionsstyrelsen har i egenskap av tillsynsmyndighet för dylika föreningar i skrivelse den 12 april 1940 till Kungl. Maj:t avgivit förslag till viss lagstiftning angående understödsföreningars och erkända sjukkassors verksamhet vid krig m. m. Beträffande krigsdeltagare har pensionsstyrelsen

sålunda föreslagit, att dessa skola undantagas från den statsunderstödda sjukförsäkringen, vilket skulle innebära såväl förlust av rätten till understöd som befrielse från skyldighet att erlägga avgifter under den tid, krigstjänstgöringen varade. Beträffande de sjukdomar och skador, som drabba civilbefolkningen och direkt förorsakas av krigshandling, uttalar pensionsstyrelsen, att redan dessa riskers säregna grund samt deras oberäknelighet torde kunna anföras såsom skäl för att de reglerades i annan ordning än genom den statsunderstödda sjukförsäkringen. Dessa skador torde i alldeles särskild grad vara av sådan natur, att det borde ankomma på det allmänna att träda hjälpende emellan. Härvid borde enahanda villkor gälla för hela befolkningen. Huruvida en reglering för sjukkasemedlemmarna lämpligen borde ske inom sjukförsäkringens ram eller utanför densamma, bleve i stor utsträckning beroende på de tillförsäkrade förmånernas art och villkoren för deras åtnjutande. Beträffande andra understödsföreningar än erkända sjukkassor har pensionsstyrelsen framhållit, att en sådan förening — till skillnad mot försäkringsbolag — hade möjlighet att genom stadgeändring ändra försäkringsvillkoren även för löpande försäkringar.

Efter denna översikt av gällande författningar skall i korthet redogöras för de *huvudprinciper*, på vilka olycksfallsförsäkringslagen, yrkessjukdomsförsäkringslagen och militärsättningsförfordningen bygga. Vad först beträffar olycksfallsförsäkringslagen omfattar denna med vissa undantag en var, som mot avlöning användes till arbete för annans räkning utan att i förhållande till honom vara att anse såsom självständig företagare. Lagen omfattar således icke endast kroppsarbetare utan även arbetsledare av olika grader, kontors- och förvaltningspersonal m. fl. De huvudsakliga förmåner, som enligt lagen kunna utgå till de försäkrade, äro vid sjukdom sjukvård och sjukpenning, vid invaliditet livränta samt vid dödsfall begravningshjälp och livräntor åt efterlevande. Ett genomgående drag i lagen är, att ersättningen står i relation till den skadades arbetsförtjänst före olycksfallet. Sjukpenningen utgör sålunda, oberoende av den skadades försörjningsbörda, för en arbetsförtjänst av intill 675 kronor 1 krona per dag och stiger där- efter med 50-öresintervall till 5:50 kronor per dag. Detta är den högsta sjukpenningen, och densamma utgår vid en årlig arbetsförtjänst av 2 835 kronor eller mera. Sjukpenningen är så beräknad, att den mellan nu angivna inkomstgränser i genomsnitt motsvarar ungefär $\frac{2}{3}$ av arbetsförtjänsten. Livräntan vid fullständig förlust av arbetsförmågan utgör — fränsett s. k. hjälplöshetstillägg — likaledes $\frac{2}{3}$ av den årliga arbetsförtjänsten, varvid hänsyn dock ej toges till lägre förtjänst än 450 kronor eller högre förtjänst än 3 000 kronor för år. Om arbetsförmågan endast är i viss grad nedsatt, reduceras livräntan i motsvarande mån. Begravningshjälpens utgör $\frac{1}{10}$ av den avlidnes årliga arbetsförtjänst, dock lägst 100 kronor och högst 300 kronor. Efterlevandeersättningen i övrigt utgår i form av livräntor till maka, barn (adoptivbarn) under 16 år samt — efter behovsprövning — föräldrar (adoptivföräldrar). Livräntan står för varje kategori i viss relation till den avlidnes arbetsförtjänst, och sammanlagt må livräntorna ej överstiga

$\frac{2}{3}$ av nämnda förtjänst, vilken även i detta avseende må högst beräknas till 3 000 kronor.

Ersättning enligt yrkessjukdomsförsäkringslagen utgår vid vissa särskilt angivna sjukdomar — däribland epidemier m. fl. sjukdomar, som drabba sjukvårdspersonal — enligt i huvudsak samma grunder, som angivas i olycksfallsförsäkringslagen.

Även militärsättningsförordningen bygger på olycksfallsförsäkringslagens principer, dock med vissa väsentliga skiljaktigheter. Sålunda utgår ersättning icke endast vid olycksfall utan även vid sjukdom, som anses äga samband med tjänstgöringen. Vidare har beträffande värnpliktiga i förordningen fastslagit visst belopp såsom arbetsförtjänst. Detta belopp utgör för vissa mera kvalificerade kategorier 2 160 kronor och för övriga 1 764 kronor. Den dagliga sjukpenningen är i förra fallet 4 kronor, i det senare 3:50 kronor.

Allmänna riktlinjer.

Av vad ovan anförts framgår, att på ett vidsträckt område bestämmelser saknas angående rätt till ersättning åt personalen vid försvarsväsendet och luftskyddet under sjukdom och invaliditet samt, vid dödsfall, åt personalens efterlevande. Motsvarande gäller beträffande civila krigsskadade. Särskilt i händelse av krig blir med hänsyn till olycksfallsförsäkringslagens och militärsättningsförordningens begränsade räckvidd bristen på erforderliga bestämmelser synnerligen framträdande. Därtill kommer, såsom nedan närmare utvecklas, att de principer, varå nämnda fredsförfattningar bygga, i vissa avseenden icke synas kunna utan vidare tillämpas beträffande ersättningar till krigsskadade. Av redogörelsen för den utländska lagstiftningen framgår, att frågan om ersättning till krigets offer är synnerligen svårbehandlad och att stora vanskligheter möta att å detta fält förena statsfinansiella och känslomässiga synpunkter.

Problemet om stöd åt krigets offer kan emellertid icke begränsas till bestämmelser om understöd, utan hjälpen bör i största möjliga utsträckning gå ut på att inlemma de krigsskadade såsom arbetande medborgare i samhället, s. k. *arbetsvård*. Detta kan helt naturligt vara förenat med stora svårigheter och i många enskilda fall omöjligt att genomföra, men resultaten från Tyskland visa, att man det oaktat på denna väg kan komma mycket långt. Av vikt är, att invaliderna redan från början genom en på medicinsk och yrkespedagogisk sakkunskap grundad arbetsterapi inriktas på att kunna försörja sig själva. Planläggningen av denna verksamhet torde närmast böra ankomma på medicinalstyrelsen, eventuellt på pensionsstyrelsen. Invalidernas utplacering i arbetsmarknaden torde icke kunna ske utan medverkan från statens sida. En utredning av de med invalidförsörjningen sammanhängande arbetsmarknadsproblemen har kommittén emellertid icke ansett ankomma på kommittén, så mycket mindre som frågan om nyttiggörandet av de partiellt arbetsföras arbetskraft i hela sin vidd gjorts till föremål för statsmakternas uppmärksamhet (jämför riksdagens skrivelse den 12 juni 1940, nr 387).

Självfallet kan icke ens den mest rationella arbetsvård ersätta bestämmelser om understöd åt de krigsskadade, utan dylika bestämmelser måste finnas, både för tiden till dess försörjningsmöjligheterna återvunnits och i övrigt, såsom ett komplement till arbetsvården. Vad som i nuvarande läge synes vara av största vikt är, att bestämmelser om ersättning åt krigsmaktens och luftskyddets personal samt åt civila krigsskadade utformas dels med hänsyn till förhållandena under och närmast efter ett krig och dels — såvitt angår förstnämnda båda kategorier — med tanke på ett försvarsberedskapstillstånd sådant som det nuvarande. De ersättningsfall, som uppkomma i samband med försvarsberedskapen under fred, äro enligt sakens natur av begränsad ekonomisk räckvidd, och man behöver ej befara, att ersättningsnormer, som icke alltför mycket avvika från den i fredstid gällande sociallagstiftningens standard, skola överstiga landets ekonomiska bärkraft. Vida svårare är att bedöma vad som kan vara ekonomiskt genomförbart och i övrigt lämpligt efter ett krigsutbrott. Ett krig kanske medför endast ett fåtal offer, som man vill honorera efter generösa grunder, men det kan också tänkas, att personskadorna bliva av utomordentlig omfattning och att krigets verkningar i övrigt bli ödeläggande för landets ekonomi. Det synes kommittén därför icke lämpligt att för krigsfall meddela bestämmelser, som få karaktär av en obegränsad utfästelse från statens sida att utgiva vissa ersättningsbelopp. Med hänsyn till det anförda förordar kommittén, att de bestämmelser, som i det följande föreslås, i händelse av krig skola gälla längst intill utgången av året näst efter det, under vilket kriget upphört. Detta utesluter givetvis icke, att, om så befinnes lämpligt, bestämmelsernas giltighetstid kan därefter ytterligare förlängas.

Uppenbarligen måste det anses eftersträfvansvärt, att bestämmelserna rörande de *olika kategorier av skadade*, som utredningen omfattar, såvitt möjligt sammanföras i en och samma författning. Emellertid föreligga mellan de olika kategorierna betydande skiljaktigheter, vilket måste föranleda, att samma bestämmelser icke kunna gälla för samtliga personalgrupper. Det torde dock — med ett undantag, som skall nedan närmare beröras — vara lämpligt att upptaga de nu ifrågavarande bestämmelserna i en gemensam förordning.

Beträffande förutsättningarna för en sådan förordnings giltighet för olika personalkategorier må till en början framhållas, att för försvarsväsendets personal — fränsett tills vidare hemvärnet — ersättningsbestämmelserna torde böra avse krigstjänstgöring (med undantag för hempermittering) i krigsavlöningsreglementets bemärkelse, d. v. s. tjänstgöring vid mobiliserad del av försvarsväsendet, vare sig krig råder eller ej. Härunder falla vissa värnpliktiga krigsindustriarbetare, t. ex. vid mobiliserade örlogsvarv och tyganstalter, men det stora flertalet krigsindustriarbetare, vare sig värnpliktiga eller icke, bliva att hänföra till kategorien civila krigsskadade. Liksom Konungen äger möjlighet att utsträcka krigsavlöningsbestämmelserna till att gälla under ett försvarsberedskapstillstånd, då mobilisering i teknisk mening ej skett, bör han kunna meddela motsvarande förordnande med av-

seende å förevarande bestämmelsers giltighet. Att ersättning utgår för skada, som drabbar personalen under krigstjänstgöring, innebär, såsom i specialmotiveringen (sid. 66 f) närmare belyses, att även under tjänstledighet eller permission inträffad skada ersättes.

Hemvärnspersonalen är lösare knuten till krigsmakten än övrig personal och lyder ej heller under krigsavlöningsreglementet. Det synes icke kunna ifrågasättas, att en hemvärnsman skall vara berättigad till ersättning för annan skada än sådan, som äger samband med själva tjänstgöringen. Icke blott tjänstgöring i krig utan även beredskapstjänstgöring torde böra medräknas. Beträffande hemvärnsövningar i fredstid föreslår däremot kommittén särskilda bestämmelser, avsedda att reglera även motsvarande spörsmål för luftskyddets del (sid. 86 ff).

I fråga om luftskyddspersonalen kan man skilja mellan å ena sidan sådan av staten avlönad personal vid det allmänna luftskyddet, som tagits i anspråk för ständig luftskyddstjänst tills vidare, och å andra sidan övrig luftskyddspersonal. Personal av den förra kategorien är på samma sätt som värnpliktiga tvångsvis tagen i anspråk för permanent tjänstgöring mot en avlöning, som utgår efter liknande grunder som krigslönen till värnpliktiga. Det synes därför skäligt, att denna personal i förevarande hänseende jämställas med värnpliktiga. Beträffande övrig luftskyddspersonal torde till en början vara klart, att bestämmelserna böra gälla vid luftskyddstjänstgöring under krig. Tvekan torde ej heller kunna råda därom, att förevarande lagstiftning, som till sin natur är en krigslagstiftning, icke bör tillämpas vid luftskyddsövningar under rena fredsförhållanden, d. v. s. då luftskyddstillstånd ej råder. För sådana fall bör den för fredstid avsedda sociallagstiftningens principer tillämpas, och kommittén föreslår, på sätt närmare utvecklas i specialmotiveringen, särskilda bestämmelser i detta hänseende. Vad som däremot enligt kommitténs mening kan vara föremål för tvekan är, huruvida krigs- eller fredsbestämmelserna böra gälla beträffande luftskyddsövningar under tid, då luftskyddstillstånd men icke krig råder. Kommittén har emellertid kommit till den uppfattningen — bland annat emedan i det ifrågavarande läget försäkringar och medlemskap i sjukkassor gälla samt personalen i regel bibehåller sina civila inkomster — att det är rikstigast att härvidlag tillämpa fredsbestämmelserna.

Vad slutligen beträffar de civila krigsskadade är uppenbart, att bestämmelserna böra avse skada, som direkt förorsakats av krigsåtgärd. Emellertid kunna skador även indirekt uppkomma såsom följd av krigsåtgärd genom ingripande i syfte att avvärja de omedelbara verkningarna av en sådan åtgärd, t. ex. åtgärder för släckande av en eldsvåda, som vållats av en brandbomb. Det skulle onekligen vara mindre tilltalande, om en var, som uttagits till tjänstgöring vid hemskyddet, skulle få ersättning för skador uppkomna under sådant ingripande medan andra medborgares måhända lika nödvändiga insatser skulle ske helt på egen risk. Kommittén föreslår därför, att skada i följd av ingripande, varom nu är fråga, skall likställas med skada, som direkt förorsakats av krigsåtgärd. Ett annat spörsmål är, huruvida

civila krigsskadade i fråga om ersättningsförmånernas storlek böra vara lika gynnsamt ställda som den för försvaret aktivt verksamma personalen. Såsom av det följande framgår, anser kommittén det vara motiverat att — såsom skett bland annat i Finland — sistnämnda personalgrupp i vissa hänseenden beredes en mera gynnad ställning än civilbefolkningen i allmänhet.

I direktiven för kommittéarbetet har framhållits, att militärsättningsförordningen, som med avseende å fredsförhållanden reglerade likartade frågor, torde kunna tagas till utgångspunkt vid utarbetandet av bestämmelser på ifrågavarande område. Militärsättningsförordningen korresponderar såsom nämnt i betydande utsträckning med olycksfallsförsäkringslagen. Uppenbart är, att en *anknytning till den i fredstid gällande lagstiftningen* på dessa områden i och för sig måste anses såsom önskvärd. Därvid måste även en sådan utformning av bestämmelserna eftersträvas, att så vitt möjligt endast en författning blir tillämplig å ett och samma hjälpfall.

Det gäller alltså i första rummet att undersöka, i vad mån de principer, på vilka fredsorfattningarna bygga, kunna tillämpas i fråga om personalen vid försvarsväsendet och luftskyddet under en mer eller mindre genomförd krigsorganisation ävensom beträffande andra personer, som bliva offer för krigföringen.

Olycksfallsförsäkringslagen har tillkommit främst med hänsyn till sådana arbetstagare, som äro att hänföra till kroppsarbetare. För personer i högre inkomstklass bereder lagen ett förhållandevis lågt försäkringsskydd. En sådan person är emellertid mången gång genom sina anställningsvillkor tillförsäkrad vissa förmåner vid olycksfall eller sjukdom, och i varje fall har han möjligheter att genom betryggande försäkring gardera sig för dylika eventualiteter under fredstid. Karaktäristiskt för olycksfallsförsäkringslagen är vidare, att lagen tager sikte på löntagare. En tillämpning av lagen i större skala på fria företagare med deras mera växlande och svårkontrollerbara inkomst kan i praktiken komma att medföra vissa svårigheter.

Vid bedömandet av frågan i vad mån man kan tillämpa den svenska socialförsäkringens allmänna principer i fråga om ersättning åt krigsmaktens personal vid krig eller under försvarsberedskapstillstånd av olika grader har man till en början anledning att skilja mellan den fast anställda personalen (inklusive reservpersonalen) och de värnpliktiga. För officerare, underofficerare, flaggkorpraler och högbåtsmän på aktiv stat skulle en utsträckning av olycksfallsförsäkringslagens ersättningsbestämmelser till att avse krigsförhållanden — förutsatt att obesuren ersättning från två håll ej skulle få utgå — vara av jämförelsevis underordnad betydelse, då personalen enligt avlönings- och pensionsreglementen i regel är tillförsäkrad bättre förmåner. Över huvud gäller, att de bestämmelser, som kommittén kommer att föreslå, för nämnda kategorier huvudsakligen kunna erhålla subsidiär tillämpning och att motiveringen därför i främsta rummet tager sikte på reservpersonalens och de värnpliktigas förhållanden. Det kontraktsanställda manskapet skulle genom en utsträckning av militärsättningsförordningens giltighet bliva jämförelsevis väl tillgodosett. Vad beträffar reservpersonalen

— vilken under krigstjänstgöring avlönas såsom personal på aktiv stat — är uppenbart, att för dem, vilkas avlöning i avsevärd mån överstiger 3 000 kronor, sjukpenning och livräntor enligt olycksfallsförsäkringslagens bestämmelser måste anses knappt tillmätta, i synnerhet för familjeförsörjare. Vad slutligen angår de värnpliktiga inrymmas bland dem — om hänsyn toges till den civila inkomsten — personer av vitt skilda inkomstklasser. För att den av värnpliktstjänstgöringen föranledda inkomstminskningen skall i möjligaste mån drabba rättvist, har man, vid sidan av den vedertagna lönegraderingen efter tjänsteställning, genom familjebidragen infört en gradering efter försörjningsbördan. Varken en tillämpning av militärersättningsförordningens normerade inkomstberäkning eller olycksfallsförsäkringslagens schematiska anknytning till inkomsten skulle emellertid låta hänsynen till försörjningsskyldigheten komma till sin rätt.

I åtskilliga betydelsefulla hänseenden torde emellertid militärersättningsförordningens bestämmelser kunna tagas såsom utgångspunkt. Detta gäller till en början om förutsättningarna för erhållande av ersättning. Enligt militärersättningsförordningen föreligger rätt till ersättning dels för skada förorsakad av olycksfall i tjänsten och dels för sjukdom, som antingen yppats under tjänstgöringen eller till vilken tjänstgöringen kan antagas hava väsentligen bidragit. Dock medför icke all under tjänstgöringen yppad sjukdom rätt till ersättning, utan undantag göres för det fall, att skälig anledning finnes att antaga, att sjukdomens framträdande föranletts av annan orsak än tjänstgöringen och att tjänstgöringen icke väsentligen bidragit till sjukdomen. Enligt 1939 års militära sjukvårdsreglemente gäller icke motsvarande undantag, utan all under tjänstgöringen uppkommen sjukdom medför rätt till fri sjukvård. Denna liberalare ståndpunkt torde motiveras av intresset att sjukskriven personal snarast möjligt må kunna återgå i tjänst. Då det gäller rätten till kontanta ersättningsbelopp, vilka kunna utgå för ersättningstagarens eller hans efterlevande anhörigas livstid, torde man emellertid icke kunna helt släppa kravet på ett visst samband mellan skadan eller sjukdomen och tjänstgöringen. Beträffande sjukdom, som yppas under den första tiden av tjänstgöringen — förslagsvis under de första trettio dagarna — bör på sätt generellt stadgas i militärersättningsförordningen gälla, att sjukdomen presumeras vara förorsakad av tjänsten, låt vara att presumptionen kan motbevisas. Sjukdom, som yppas senare än trettio dagar från tjänstgöringens början, torde alltid böra medföra rätt till ersättning (frånsett skada eller sjukdom, som uppsåtligen framkallats av den skadade eller sjuke själv, och liknande fall). I den mån anledning saknas att i det följande upprätthålla olycksfallsförsäkringslagstiftningens distinktion mellan skada och sjukdom kommer att under uttrycken kroppsskada, skada och den skadade inbegripas även hithörande fall av sjukdom.

Starka skäl tala för att i fråga om värnpliktiga vid bestämmandet av den inkomst, som skall läggas till grund för ersättningarna, bibehålla militärersättningsförordningens principiellt enhetliga inkomstberäkning, och motsvarande gäller — med ett undantag, som skall närmare behandlas i det

följande (sid. 54 f) — beträffande reservpersonalen. Det är nämligen uppenbart, att en gradering under hänsynstagande till inkomsten före krigstjänstgöringens början av statsfinansiella skäl måste resultera i en mycket sammanträngd skala, och det synes under sådana förhållanden kommittén naturligast, att man i fråga om krigsmakten tillhörande personer — vilka samtliga äro att hänföra till de arbetsföra åldrarna samt tjänstgöra under likartade förhållanden — tager steget fullt ut och genomför en principiell likställighet såtillvida, att hänsyn icke toges till den tidigare civila inkomsten. Det bör i detta sammanhang framhållas, att den relativt sett mindre compensation för nedsatt arbetsförmåga, som härigenom beredes högre inkomsttagare, i viss mån motverkas därav, att personer i sådan ställning, t. ex. företagare, arbetsledare och intellektuellt sysselsatta, i allmänhet torde ha lättare att övervinna de ekonomiska följderna av fysisk invaliditet än kroppsarbetare. Ett vägande skäl av praktisk art för den föreslagna anordningen är att det vid reglering av ett större antal ersättningsfall torde möta stora svårigheter att på ett sätt, som icke skulle föranleda missnöje, fastställa de skadades civila inkomst. Detta gäller icke minst beträffande värnpliktiga i de yngsta årsklasserna.

Beträffande tillämpandet av militärsättningsförordningens grundsatser på nu ifrågavarande område må ytterligare framhållas följande. Militärsättningsförordningen upptager såsom förut nämnts två ersättningsklasser, av vilka till den högre hänförs, förutom värnpliktiga, som fullgjort sin normala fredstjänstgöring, värnpliktiga läkare m. fl., vilka fullgöra fackutbildning eller facktjänstgöring, samt andra värnpliktiga studenter med furirs tjänsteställning. Tillräckliga skäl för att under krigstjänstgöring bibehålla den lägre ersättningsklassen torde icke finnas. Däremot synes den högre ersättningsklassen enligt militärsättningsförordningen kunna i stort sett tagas till utgångspunkt vid bestämmandet av ersättningsbelopp för icke familjeförsörjare.

Vad härefter angår luftskyddspersonalen torde de synpunkter, som anförts beträffande värnpliktiga, i det väsentliga ha sin motsvarighet beträffande den av staten avlönade personal vid det allmänna luftskyddet, som uttagits till ständig luftskyddstjänst tills vidare. Denna personal avlönas i princip efter samma grunder som värnpliktiga, och den har på ett stadigvarande sätt ryckts loss från sitt borgerliga arbete och därmed förknippade försörjningsmöjligheter. Annorlunda förhåller det sig med den personal vid det allmänna luftskyddet, som ställes till förfogande av kommunerna. Sådan personal kvarstår i kommunens tjänst och utför sitt vanliga eller därmed närbesläktat arbete, och man torde såsom förut framhållits kunna räkna med att personalen får behålla sina vanliga löneförmåner. Denna personal intager en ställning, som mera överensstämmer med personalens vid industri-luftskyddet och hemskyddet, vilken personal i regel kan med luftskyddstjänstgöringen förena sin civila yrkesutövning. I fråga om sistnämnda tre grupper av luftskyddspersonal, för vilka man har att räkna med en fast inkomst från det civila arbetet, ligger det nära till hands att tänka sig en

reglering av rätten till ersättning i anslutning till olycksfallsförsäkringslagens principer. Detsamma torde i huvudsak gälla i fråga om rent civila krigsskadade.

I detta sammanhang må erinras därom, att 1937 års riksdag i skrivelse (nr 261) till Kungl. Maj:t anhållit, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa en allsidig utredning rörande en *förbättrad lagstiftning om försäkring för olycksfall i arbete* med beaktande av vissa av riksdagen framförda synpunkter, samt att Kungl. Maj:t åt riksförsäkringsanstalten uppdragit att verkställa nämnda utredning. Det torde emellertid ännu dröja, innan resultatet av utredningen kan framläggas, då frågan äger ett visst samband med den omfattande utredning, som bedrivs av socialvårdskommittén. De förbättringar i gällande lagstiftning, som av riksdagen särskilt ifrågasatts, äro höjning av sjukpenning och livränta inom de lägre inkomstgrupperna, beredandet av bättre ställning åt s. k. halvinvalider, hänsynstagande i större utsträckning till de skadades försörjningsförhållanden samt anordnande av yrkesutbildning för invalider och andra åtgärder för att bereda sådana förvärvsarbete. Kommittén, som icke har att syssla med frågan om olycksfallsförsäkringslagens reformering, har ställts inför spørgsmålet, huruvida vid utarbetandet av förevarande bestämmelser hänsyn bör tagas till synpunkter sådana som de av riksdagen framförda eller huruvida i största möjliga utsträckning uniformitet med nu gällande lagstiftning bör eftersträvas. Ur formell synpunkt är givetvis det senare alternativet att föredraga. Emellertid torde man icke kunna bortse ifrån att förefintliga brister, därest de överföras till en krigslagstiftning, komma att till sina verkningar förstöras, icke endast med hänsyn till det större antalet skadefall, framförallt av svårare art, utan även i följd av den minskade möjlighet till annan hjälp genom kompletterande försäkringar, bidrag från anhöriga och annan enskild hjälpverksamhet, som måste antagas bliva utmärkande för tiden under och närmast efter ett krig. Kommittén har därför, i den mån den funnit olycksfallsförsäkringslagens allmänna grundsatser böra vinna tillämpning på förevarande område, ansett sig böra företaga vissa jämkningar i bestämmelserna för att dessa skola kunna under svåra förhållanden bättre fylla sin sociala funktion. Kommittén räknar därvidlag med att förevarande lagstiftning sannolikt under alla omständigheter måste underkastas en viss översyn, sedan ståndpunkt tagits i fråga om ändringarna i olycksfallsförsäkringslagen.

En för samtliga bidragsformer och alla kategorier av ersättningstagare gemensam principfråga, som kommittén genom det hittills anförda icke avsett att taga ståndpunkt till, är spørgsmålet huruvida en *ekonomisk behovsprövning* bör äga rum eller med andra ord huruvida hänsyn bör tagas till den skadades eller hans efterlevandes inkomster vid den tid, då frågan om ersättning i anledning av kroppsskadan är aktuell. I fråga om krigsfamiljebidragen har kommittén — främst av statsfinansiella skäl — föreslagit en generell behovsprövning utom beträffande det s. k. grundbeloppet för den värnpliktiges hustru och minderåriga barn (adoptivbarn), och denna ståndpunkt har godtagits av statsmakterna. Ett fullföljande av dessa riktlinjer

skulle leda därtill, att den sjukersättning eller livränta, som motsvarade krigslönen, skulle utgivas utan behovsprövning under det att vad som kunde anses motsvara familjebidraget skulle utgå efter prövning av behovet. Vid bedömande av i vad mån en sådan anordning är lämplig måste beaktas, att en följd av en konsekvent utformad behovsprövning blir, att förändringar i fråga om behovet medföra motsvarande ändringar av bidragsbeloppen. Härav föranledes en fortlöpande kontroll av bidragstagarnas ekonomiska förhållanden. Jämsides med denna kontroll erfordras under alla omständigheter en medicinsk kontroll intill dess den skadade tillfrisknat eller avlidit eller hans invaliditetsgrad blivit slutgiltigt fastställd, eventuellt efter det han genomgått särskild yrkesutbildning. Enligt kommitténs mening är det ofrånkomligt, att en kontroll av det medicinska primärmaterialet, huvudsakligen bestående av läkarutlåtanden, sker antingen centralt eller av ett mindre antal statsorgan under central ledning. En ekonomisk kontroll kan svårligen tänkas få större värde utan medverkan av kommunala organ, en anordning, som i sin tur — i enlighet med den ståndpunkt kommittén intagit i fråga om krigsfamiljebidragen — förutsätter kommunal bidragsskyldighet. Uppenbarligen är en dubbel kontroll av den innebörd, som här antytts, förenad med mycket stora svårigheter i administrativt hänseende. Särskilt framträdande bli dessa svårigheter under ett krig och den närmaste tiden därefter. Härtill kommer, att en ekonomisk behovsprövning då med hänsyn till värdenas bristande stabilitet icke gärna kan grundas å skattedeklarationerna eller taxeringarna utan måste anpassas efter mera aktuella förhållanden. Endast i den mån den för krigstid avsedda familjebidragsorganisationen kan tillgodogöras på detta område, synes en tillfredsställande lösning av frågan om behovsprövning kunna vinnas. Då giltigheten, i händelse av krig, av kommitténs författningsförslag inskränker sig till tiden t. o. m. utgången av året näst efter det, under vilket kriget upphört, saknar kommittén anledning att här ingå på frågan, huruvida behovsprövning bör tillämpas efter utgången av nyssnämnda år, ett avgörande, som givetvis i hög grad måste bli beroende av då föreliggande förhållanden. Beträffande den tid, för vilken ifrågavarande lagstiftning i främsta rummet är avsedd att gälla, anser sig kommittén med hänsyn till det ovan anförda icke kunna förorda införandet av någon generell behovsprövning. På ett område, nämligen i fråga om den del av sjukersättningen, som bestämmes med hänsyn till familjens storlek, synes emellertid en anknytning till krigsfamiljebidragslagstiftningen vara möjlig. Här torde, såsom skall närmare belysas i det följande, behovsprövning lämpligen böra genomföras. Några särbestämmelser för mobilisering och förstärkt försvarsberedskap anser kommittén icke erforderliga i förevarande avseende, utan därvidlag synas böra gälla samma regler som under krig.

Nämnas må, att kommittén vid sina överväganden rörande lämpligheten av en ekonomisk behovsprövning ägnat särskild uppmärksamhet åt ersättningsarna till de civila krigsskadade. Därvid har kommittén utgått ifrån den principiella uppfattningen, att skälen för en behovsprövning äro starkare

beträffande nämnda grupp än ifråga om de i rikets försvar verksamma personalgrupperna. Det torde emellertid knappast låta sig göra att ur denna synpunkt behandla olika kategorier av de civila som en enhetlig grupp, då ju en stor del av civilbefolkningen indirekt arbetar i försvarets tjänst. Särskilt gäller detta beträffande krigsindustriarbetare och andra arbetare, vilka på grund av arbetets art löpa särskilda risker för att drabbas av skada genom fiendens åtgöranden. Med visst berättigande kan även göras gällande, att ersättningen till den, som i arbete drabbas av krigsskada, icke bör vara väsentligt oförmånligare än den vid annan skada i arbetet utgående ersättningen enligt olycksfallsförsäkringslagen. För andra grupper av civila krigsskadade, exempelvis sådana icke produktivt verksamma personer, som underhållits av välsituerade anhöriga, skulle däremot en vidsträckt behovsprövning under hänsynstagande även till de anhörigas ekonomi kunna vara befogad. Med hänsyn till de ovan berörda svårigheter, som äro förenade med en sådan prövning under krigstid, ävensom till förevarande bestämmelsers begränsade giltighetstid, torde dock särskilda regler för dylika fall icke böra ifrågakomma.

Då kommittén icke anser sig kunna förorda någon generell ekonomisk behovsprövning, innebär detta ingalunda, att hänsyn till den skadades ekonomiska förhållanden tages endast i det angivna undantagsfallet. Tillämpningen beträffande luftskyddspersonal och civila krigsskadade av olycksfallsförsäkringslagens grundsats, att ersättningen utmätas i förhållande till den tidigare inkomsten, och de regler, som kommittén på sätt framgår av specialmotiveringen förordar beträffande reducering av ersättningsbeloppen med hänsyn till vissa löne- och pensionsförmåner m. m., medföra tvärtom, att det resultat, som man avser att vinna med en allmän behovsprövning, i stor utsträckning uppnås på andra vägar.

En annan principfråga, som i detta sammanhang skall beröras, är huruvida ersättningsbeloppen skola, såsom fallet är med krigslönen, graderas efter *den skadades tjänsteställning*. Beträffande personal, som lyder under militära avlöningsreglementet, samt flaggkorpraler och högbåtsmän gäller en sådan gradering enligt fredsbestämmelserna, vilka bliva tillämpliga, sedan personalen upphört att tillhöra mobiliserat förband. Såvitt rör avlöning under sjukdom gäller graderingen under samma förutsättning för det kontraktsanställda manskapet. Att sjukavlöning, invalidpension och efterlevandepension för yrkesmilitärer är anpassad efter vederbörandes löneställning torde ock vara allmänt vedertaget. I vad mån detsamma bör gälla beträffande reservpersonal och värnpliktiga förefaller mera tveksamt. Reservpersonalen räknas emellertid till den fast anställda personalen och avlönas i stort sett såsom personal på aktiv stat. Det är likväl uppenbart, att denna personal är vida lösare knuten till krigsmakten än personalen på aktiv stat. Att helt jämställa de båda personalgrupperna synes därför icke kunna komma i fråga. Icke desto mindre synas starka skäl tala för en viss gradering efter tjänsteställningen av sjukpenning och invalidpension till reservpersonal; att genomföra en sådan gradering även beträffande efterlevandepension synes däremot knappast tillräckligt motiverat.

De värnpliktigas anknytning till krigsmakten är än mera tillfällig än reservpersonalens, och ur denna synpunkt kan det synas mindre motiverat, att befälsställningen skall för framtiden påverka sjukpenningens och invalidpensionens belopp. Emellertid är även värnpliktslönen graderad efter tjänsteställning, och den befälsutbildade personalen har måst underkasta sig längre övningstid och i vissa fall tvångskommendering till officers- och underofficerskurser. Kommittén har stannat för att föreslå en tämligen begränsad gradering av förmånerna efter de skadades tjänsteställning, såväl då fråga är om reservpersonal som beträffande värnpliktiga. För den närmare utformningen av bestämmelserna härom kommer att redogöras i annat sammanhang.

Även den statsanställda luftskyddspersonalens lön är differentierad med hänsyn till befälsställning eller särskild kompetens. I konsekvens med sin ovan intagna ståndpunkt anser kommittén, att även ersättning åt dylik luftskyddspersonal bör på motsvarande sätt graderas. Beträffande annan luftskyddspersonal och personal vid hemvärnet synes för närvarande icke föreligga anledning att införa befälsstillägg. Med hänsyn till möjligheten av ändrade organisatoriska förhållanden torde emellertid införandet av befälsstillägg för dylik personal böra göras beroende av Konungens prövning.

Slutligen må i detta sammanhang beröras ett par spörsmål av principiell räckvidd, till vilka kommittén tagit ståndpunkt i första delen av sitt betänkande, nämligen frågan om ersättningsbeloppens *anpassning efter ändrad prisnivå* och om *dyrortsgradering* av beloppen. I förra hänseendet framhöll kommittén med avseende å de föreslagna familjebidragen, att prisutvecklingen under en kris eller ett krig visserligen kunde framtinga behov av en snabb anpassning av ersättningarna efter levnadskostnadernas stegring och att en risk därför vore förenad med beloppens fixerande i lag, men att samma behov av snabba lagändringar i ett dylikt läge uppstode även i fråga om andra understödsformer. Kommittén förordade därför, att maximibeloppen — bidragen skulle ju bero av behovsprövning — skulle inskrivas i lagen (sid. 35). Beträffande frågan om dyrortsgradering framhöll kommittén, att det icke kunnat vara kommitténs uppgift att göra en egen, på insamlat nöjaktigt material grundad utredning av denna fråga, utan kommittén hade ansett sig icke kunna göra annat än att stanna för att vid normerandet av familjepeningen följa samma principer, som statsmakterna vid annan sociallagstiftning och vid lönerogleringar under senare år tillämpat, d. v. s. att införa en viss dyrortsdifferentiering. Med den uppfattning kommittén sålunda tillkännagivit läge det i sakens natur, att kommittén förutsatte, att dyrortsgraderingen i fråga underkastades revision i den mån levnadskostnadernas utjämning fortskrede eller statsmakterna uppställde nya principer för dyrortsgradering (sid. 36—38). Kommitténs ståndpunkt till här berörda båda spörsmål vann statsmakternas godkännande. Beträffande nu förevarande lagstiftning anlägger kommittén i princip samma synpunkter, ehuru kommittén såsom av det följande framgår ansett sig av praktiska skäl böra föreslå vissa icke oväsentliga undantag från dyrortsgraderingen.

Vid bestämmandet av vissa föreslagna ersättningsars storlek har, som

nedan närmare utvecklas, storleken av barnbidragen enligt barnbidragslagen tjänat kommittén till ledning. Därest nu pågående, av prisutvecklingen för-
anledda undersökningar angående en eventuell höjning av folkpensioner m. m.
skulle leda till höjning av barnbidragen, bör, i anslutning till vad ovan an-
förts, motsvarande jämkning i de av kommittén föreslagna ersättningsarnas
storlek övervägas.

Ersättningsformerna.

Ersättning vid sjukdom.

I fråga om rätten till *sjukvård ersättning* må i detta sammanhang endast
framhållas, att ersättningen bör omfatta sjukvårdskostnaden i dess helhet,
vare sig fråga är om sjukhusvård, läkarvård, läkemedel eller proteser.

Vad beträffar *sjukersättningen i övrigt* har förut redogjorts för olycksfalls-
försäkringslagens och militärsättningsförordningens huvudstadganden. I
fråga om dylik ersättning åt värnpliktiga torde av det förut anförda framgå,
att kommittén funnit en anpassning av ersättningsbeloppet efter försörj-
ningsskyldigheten erforderlig. Vidare har framhållits, att behovsprövning
kunde ifrågasättas för den del av sjukersättningen, som bestämdes med hän-
syn till familjens storlek. Den sjukpenning, som vid fullständig arbetsförmå-
ga utgår till värnpliktiga enligt militärsättningsförordningens högre er-
sättningsklass, utgör såsom nämnt 4 kronor. Detta belopp torde tämligen
nära motsvara sammanlagda värdet av en menig värnpliktigs krigslön och
naturaförmåner. Det ligger därför nära till hands att utbygga denna er-
sättning — som uppenbarligen i flertalet fall är otillräcklig för familjeför-
sörjare — med bidrag enligt krigsfamiljebidragsförordningen. Härigenom
skulle vinnas den avsevärda fördelen, att värnpliktiga familjeförsörjare, som
tillskyndats för framtiden bestående men, skulle beredas möjlighet att i
förekommande fall få bibehålla bostadsbidrag och näringsbidrag under en
övergångstid, varigenom anpassningen efter de mera schematiskt bestämda
invalidpensionerna skulle underlättas. Den begränsningen synes emellertid
påkallad, att näringsbidrag utgives allenast där vid skadans yppande sådant
bidrag utgår enligt krigsfamiljebidragsförordningen. Då familjebidraget är
dyrortsgraderat, inställer sig frågan om även sjukpenningen för en ensam
person bör graderas efter dyrt. Enligt kommitténs principiella uppfatt-
ning borde en sådan gradering ske. Emellertid måste man bland ung-
karlarna räkna med en stark tendens till omflyttning, vilken kan komma att
ytterligare accentueras av krigsförhållandena (evakuering m. m.). En dyr-
ortsgradering efter mantalsskrivningsorten skulle därför i en mängd fall icke
lämna tillfredsställande resultat, och en gradering med hänsyn till den fak-
tiska bostadsorten skulle kunna föranleda en icke önskvärd tendens bland de
krigsskadade att söka sig till storstäderna. Kommittén har därför av prak-
tiska skäl stannat för att i detta fall frångå dyrortsgraderingen och föreslå
en enhetlig sjukpenning å 4 kronor såsom ett slags grundbelopp för sjuk-
ersättningen vid total arbetsförmåga.

Graderingen av sjukpenningen efter tjänsteställning torde böra begränsas
till personal av officers, underofficers och flaggkorprals grad (fr. o. m. 6

krigslöneklassen). En lämplig gradering torde kunna åstadkommas genom ett befälsstillägg av 40 öre för varje krigslöneklass utöver den femte. För en värnpliktig kapten skulle tillägget uppgå till 2 kronor.

Under tid, då den skadade på statens bekostnad vårdas å sjukhus, bör sjukpenningen nedsättas, förslagsvis med $\frac{3}{4}$.

Enligt olycksfallsförsäkringslagen och militärsättningsförfordningen utgår sjukpenning även vid nedsättning av arbetsförmågan, förutsatt att denna är nedsatt med minst $\frac{1}{4}$. Sjukpenningen reduceras i dylikt fall i proportion till arbetsförmågans nedsättning, och vid bedömandet härav ha i praxis de rent medicinska synpunkterna utövat ett dominerande inflytande. Tydligt är, att en dylik schematisk reduktion av sjukpenningen svårigen låter sig förena med en individuell behovsprövning av familjebidraget. Det torde därför vara nödvändigt att begränsa kombinationen av sjukpenning och familjebidrag till sådana fall, då hel sjukpenning kan utgå. Rätt till hel sjukpenning bör enligt kommitténs mening föreligga, då den skadade på grund av sjukdomen är helt eller väsentligen oförmögen till arbete. I andra fall — då det måste antagas vara möjligt för den skadade att åtminstone i huvudsak sköta sitt arbete — bör familjebidrag ej utgå. Däremot synes det skäligt, att i dylikt fall den skadade, därest han icke är helt återställd, kan erhålla avkortad sjukpenning såsom kompensation för kostnader (frånsett sjukvårdskostnaderna) och eventuell minskning i arbetsförtjänsten, som sjukdomen kan medföra. Avkortad sjukpenning torde lämpligen böra utgå med $\frac{1}{2}$ eller $\frac{1}{4}$ av hel sjukpenning.

Med hänsyn till att den föreslagna sjukpenningen skulle utgå utan behovsprövning synas vid familjebidragets bestämmande föreskrifterna om grundbelopp icke böra tillämpas utan familjebidraget i sin helhet utgå efter prövning av behovet. Då lagstiftningen omfattar även skador, som drabba kvinnor, torde den skadades man respektive fränskilde man böra räknas till den bidragsberättigade familjekretsen, dock endast om den skadade är underhållsskyldig gentemot vederbörande och vid tiden för skadans yppande i väsentlig mån bidrog till dennes underhåll. I överensstämmelse med de principer, efter vilka familjepennings maximum för olika familjemedlemmar avvägs enligt krigsfamiljebidragsförfordningen, bör nämnda maximum för den skadades make eller annan familjemedlem, som förestår hans hem, utgöra i respektive ortsgrupper 1, 1:25 och 1:50 kronor under tid, då den skadade icke vårdas å sjukhus. Med hänsyn till sjukpenningens storlek torde även böra stadgas, att familjebidrag ej må bestämmas till högre belopp än som tillhoppa med sjukpenningen jämte befälsstillägg motsvarar gängse arbetsinkomst för en person i den skadades vanliga yrke eller verksamhet.

Den konstruktion av sjukersättningen, för vilken nu redogjorts, tar närmast sikte på de värnpliktigas förhållanden. Den torde även med vissa modifikationer kunna tillämpas beträffande hemvärnets personal och den statsavlönade ständigt tjänstgörande personalen vid det allmänna luftskyddet. Befälsstillägg för ifrågavarande luftskyddspersonal kan givetvis icke utgå efter samma grunder som för militärt befäl. För

luftskyddspersonalen sker lönegraderingen med hänsyn till befälsställning eller särskild kompetens — vilken gradering i jämförelse med den militära löneskalan förete en stark begränsning — genom ett procentuellt tillägg på lönen. En gradering av sjukersättningen torde lämpligast kunna genomföras medelst en motsvarande förhöjning av sjukpenningen.

Enligt vad förut anförts bör ersättningen till annan luftskyddspersonal än den, som uttagits till ständig tjänstgöring tills vidare vid det allmänna luftskyddet, ävensom till civila krigsskadade utgå efter grunder, som ansluta sig till olycksfallsförsäkringslagen. En kombination av en sålunda konstruerad ersättning och familjebidrag enligt krigsfamiljebidragsförordningen faller sig icke lika naturlig som införandet av familjebidrag för de fall, då sjukpenningen är fixerad till 4 kronor. Redan i sättet för beräklandet av sjukpenning enligt olycksfallsförsäkringslagen ligger nämligen ett hänsynstagande till den skadades vanliga arbetsinkomst. Den sjukpenning, som utgår enligt olycksfallsförsäkringslagen, måste emellertid i många fall, särskilt då fråga är om familjeförsörjare, anses otillräcklig. Skulle denna olägenhet elimineras enbart genom en generell höjning av sjukpenningen, skulle icke-familjeförsörjare bliva över hövan gynnade. Det synes under sådana förhållanden kommittén lämpligast — icke minst med beaktande av önskvärdheten av att bestämmelserna bliva i möjligaste mån enhetliga — att även för de civila krigsskadade och med dem jämställd luftskyddspersonal krigsfamiljebidragsförordningens bestämmelser om familjebidrag vinna tillämpning. För förstnämnda grupp torde dock icke böra ifrågakomma annat bidrag än familjepening och sjukbidrag, under det att för den senare gruppen även bostadsbidrag torde kunna medgivas. Genom dessa regler uppnås en verksam maximering av bidragen. Begränsningen av bidragets storlek i förhållande till den skadades vanliga arbetsinkomst bör för ifrågavarande kategorier lämpligen anknytas till den beräknade arbetsförtjänst, som lagts till grund för sjukpenningens storlek.

Införandet av familjebidrag och vissa andra omständigheter, för vilka redogöres i den speciella motiveringen, föranleda, att olycksfallsförsäkringslagens sjukpenningsskala icke utan jämkningar kan överföras till förevarande lagstiftning. Kommittén har därför vidtagit vissa modifikationer i nämnda skala. Dessa innebära i huvudsak, att större compensation för den förlorade arbetsförtjänsten beretts de lägre inkomsttagarna — vilket överensstämmer med de av riksdagen uttalade önskemålen — medan de högre inkomsttagarna underkompenserats. På detta sätt har erhållits en skala, där lägsta sjukpenningen, 1:30 kronor (mot olycksfallsförsäkringslagens 1 krona), svarar mot en beräknad förlust av arbetsinkomst av intill 600 kronor och högsta sjukpenningen 4 kronor (mot olycksfallsförsäkringslagens kronor 5:50) motsvarar en förlorad arbetsinkomst av lägst 2,900 kronor. Häremellan ligga tio ersättningsklasser. Vidare har företagits den rent tekniska förändringen, att för varje ersättningsklass angivits den medelarbetsförtjänst, i författningen benämnd ersättningsunderlaget, som legat till grund för sjukpenningen. Såsom av det följande kommer att framgå, har införandet av begreppet ersättningsunderlag i andra hänseenden en viss saklig innebörd.

Det må i detta sammanhang understrykas, att här liksom enligt olycksfallsförsäkringslagen hänsyn endast toges till förlust av arbetsinkomsten. Man måste utgå ifrån att en person, som haft en arbetsförtjänst, vilken ej uppgått till existensminimum, även haft andra inkomster, t. ex. pension eller ränteinkomst. Vid sjukpenningens bestämmande — och motsvarande gäller beträffande invalidpension — toges icke hänsyn till sådana tilläggsinkomster, vilka i regel icke påverkas av kroppsskadan.

Vad som beträffande värnpliktiga anförts om frångående av dyrortsgraderingen, om nedsättning av sjukpenningen vid sjukhusvård och om avkortad sjukpenning i vissa fall bör äga motsvarande tillämpning för nu ifrågakvarande kategorier.

Den vid försvarsväsendet fast anställda personalen — och särskilt den reservpersonal, vars rätt till ersättning efter krigstjänstgöringens slut icke är reglerad genom militära eller civila avlöningsbestämmelser — intager med avseende å ersättning under sjukdom en särställning. För sistnämnda personalkategori skulle en omedelbar övergång från krigsavlöning till sjukersättning efter normer, som avpassats för de värnpliktiga, i många fall leda till otillfredsställande resultat. Det torde därför vara nödvändigt att för nämnda kategori meddela särskilda bestämmelser om rätt till ersättning under sjukdom. Bestämmelserna synas lämpligen böra omfatta all fast anställd personal — ehuru de givetvis måste utformas med huvudsaklig uppmärksamhet på reservpersonalens villkor — samt kompletteras med föreskrifter om reduktion av ersättningsbeloppen för dem, som under sjukdomstiden enligt andra bestämmelser uppbära avlöning från staten eller kommun eller pension på grund av tidigare tjänst eller anställning. Sjukersättningen för den fast anställda personalen torde böra utformas så, att övergången från full krigslön under den första sjukdomstiden till invalidpension icke blir alltför oförmedlad. Hänsyn bör vid förmånens avvägande — med bortseende från försörjningsskyldigheten — tagas till den sjukavlöning, som efter krigstjänstgöringens slut utgår till personal på aktiv stat. Sådan personal har vid längre tjänstledighet för sjukdom av annan anledning än olycksfall i tjänsten och dylikt att vidkännas A-avdrag på lönen. Detta avdrag utgör cirka 15 à 26 procent av lönen på A-ort, beroende på vederbörandes lönegrad. I betraktande av reservpersonalens mindre fasta anknytning till försvarsväsendet anser kommittén, att sjuklönen för denna personal måste sättas lägre än för personal på aktiv stat. Då invalidpensionerna, såsom kommer att närmare beröras i det följande, lära få utgå efter en starkt sammanpressad skala, bör reduktionen av sjuklönen hårdare drabba de högre krigslöneklasserna. Kommittén har trott sig finna en lämplig utgångspunkt för sjukpenningens bestämmande i ett dagsbelopp av $\frac{1}{500}$ av den årslön, däri inräknat rörligt tillägg, vilken legat till grund för den skadades månadslön enligt krigsavlöningsreglementet. Detta belopp motsvarar icke fullt $\frac{3}{4}$ av lönen per dag. Det sålunda beräknade beloppet torde dock böra höjas till 4 kronor i 1:a och 2:a krigslöneklasserna, 5 kronor i 3:e och 4:e krigslöneklasserna samt 6 kronor i 5:e krigslöneklassen. Den starkare reduktionen i de högre

lönklasserna torde kunna genomföras sålunda, att det enligt nyssnämnda regel beräknade dagsbeloppet, till den del det överstiger 10 kronor, minskas med hälften. De föreslagna bestämmelsernas innebörd i jämförelse med sjukavlöning enligt manskapsavlöningsreglementet och militära avlöningsreglementet framgår av följande sammanställning (endast lägsta lönklassen inom varje lönegrad har medtagits):

Krigs- löne- klass	Orts- grupp	G r a d	Årslön	Årslön + 15 pro- cent rörligt tillägg	A-avdrag per dag	Behållen sjuklön per dag	Sjuk- penning per dag enligt kom- mitténs förslag
1—2	—	Menig	1 684	1 787	0: 50	1 1: 60	4: —
3	—	Vicekorpral	1 828	1 952	0: 60	1 1: 90	5: —
4	—	Korpral	1 176	1 1352	0: 80	1 2: 80	5: —
5	—	Furir	1 500	1 1 725	1: —	1 3: 60	6: —
	A	Högbåtsman	2 592	2 981	1: 30	6: 70	6: —
	I	”	3 456	3 974	1: 30	9: 40	6: —
6	A	Flaggkorpral	2 700	3 105	1: 40	6: 90	6: 30
	I	”	3 612	4 154	1: 40	9: 80	8: 40
7	A	Sergeant	2 940	3 381	1: 60	7: 40	6: 80
	I	”	3 948	4 540	1: 60	10: 60	9: 10
8	A	Fanjunkare	3 330	3 830	1: 80	8: 40	7: 70
	I	”	4 434	5 099	1: 80	11: 90	10: 10
9	A	Förvaltare	3 936	4 526	2: 20	9: 90	9: 10
	I	”	5 232	6 017	2: 20	14: —	11: 10
8	A	E. o. Fänrik	2 730	3 140	1: 40	7: —	6: 30
	I	”	3 642	4 188	1: 40	9: 80	8: 40
9	A	Löjtnant	3 768	4 333	2: 10	9: 50	8: 70
	I	”	5 016	5 768	2: 10	13: 40	10: 80
10	A	Kapten	5 868	6 748	3: 40	14: 60	11: 80
	I	”	7 596	8 735	3: 40	20: —	13: 80

¹ Härtill komma naturaförmåner.

Under tid, då den skadade på statens bekostnad vårdas å sjukhus, bör sjukpenningen nedsättas. Då familjebidrag icke utgår till den ifrågavarande personalen, torde avdraget icke böra bestämmas till högre belopp än en krona.

För samtliga kategorier av ersättningstagare krävas reglerande bestämmelser för det fall, att ersättningstagaren äger åtnjuta ersättning från annat håll, i allt fall om ersättningen helt eller delvis utgår av allmänna medel. Beträffande denna fråga, som delvis sammanhänger med bestämmelserna om de erkända sjukassornas verksamhet, hänvisas till den speciella motiveringen.

Ersättning vid invaliditet.

I fråga om invaliditetsersättningens konstruktion har förut framhållits, att olika regler — liksom beträffande sjukersättning — borde gälla för å ena sidan krigsmaktens personal och den av staten avlönade ständigt tjänstgörande personalen vid det allmänna luftskyddet samt å andra sidan övrig luftskyddspersonal och civila krigsskadade. Beträffande förstnämnda kategorier borde i stort sett militärsättningsförordningens högre tariff, vilken

motsvarar en årlig ersättning vid full invaliditet av 1 440 kronor, kunna tagas till utgångspunkt vid bestämmandet av ersättning till icke familjeförsörjare. För de senare båda kategoriernas del låge det nära till hands att tänka sig en reglering i anslutning till olycksfallsförsäkringslagens principer. Vidare har anförts, att en viss förhöjning av ersättningen åt personal i befälsställning vid försvarsväsendet och luftskyddet syntes motiverad och att en anpassning av ersättningen efter försörjningsbördan borde ske. Invalidpensionen torde sålunda kunna konstrueras såsom ett grundbelopp — bestämt efter normer, vilka ansluta sig till militärsättningsförfordningen respektive olycksfallsförsäkringslagen — med särskilda tillägg för befälsställning (befälsstillägg) och för försörjningsskyldighet (familjetillägg). Enligt militärsättningsförfordningen och olycksfallsförsäkringslagen kan livränta höjas dels med belopp motsvarande den sannolika årliga kostnaden för förnyelse av proteser m. m. och dels med visst belopp, när den skadades tillstånd kräver särskild vård. Motsvarande förmåner torde i förevarande lagstiftning böra upptagas såsom särskilda tillägg till invalidpensionen, förslagsvis benämnda protesbidrag och hjälplöshetsbidrag. Därjämte bör utgivas ersättning för erforderlig behandling för arbetsförmågans återvinnande eller höjande ävensom i sådana fall, då behandlingen medför mera avsevärt avbräck i den skadades förvärvsverksamhet och denne icke åtnjuter hel invalidpension, skälig traktamentsersättning. I fråga om invalidpensionerna har kommittén ansett sig icke böra för den fast anställda personalen vid försvarsväsendet föreslå bestämmelser, vilka avvika från vad som avses skola gälla för försvarsväsendets övriga personal.

Vad först beträffar *grundbeloppet* må erinras därom, att dyrortsgradering saknas i såväl militärsättningsförfordningen som olycksfallsförsäkringslagen. Detta behövde visserligen icke i och för sig utesluta, att man i förevarande lagstiftning med bibehållande i övrigt av de nämnda författningarnas system införde en gradering av ersättningsbeloppen efter dyrort, men kommittén har av liknande skäl, som anförts i fråga om sjukpenningen, ansett sig böra här frångå en dyrortsgradering av grundbeloppet. Enligt olycksfallsförsäkringslagen beräknas den skadades inkomst till ett visst belopp, och livräntan utgår vid full invaliditet med $\frac{2}{3}$ därav. Kommittén har i betraktande av det stora antal skaderegleringsfall, varmed man måste räkna, vidtagit den förenklingen, att den för sjukpenningens bestämmande upprättade skalan av tolv inkomstklasser lagts till grund även vid pensionernas bestämmande. Härigenom kommer varje inkomstklass att motsvaras av ett fixt pensionsbelopp, beräknat med hänsyn till det förut nämnda ersättningsunderlaget, och den skadades inkomst torde i flertalet fall endast behöva beräknas på ett ungefär. Vidare har på motsvarande sätt som anförts i fråga om sjukpenningen de lägre inkomsttagarna beretts förhållandevis större kompensation än enligt olycksfallsförsäkringslagen, medan motsatsen gäller vid de högre arbetsförtjänsterna. Lägsta grundbeloppet är enligt kommitténs förslag 480 kronor, motsvarande en årlig inkomst av intill 600 kronor, eller, då fråga är om tidigare fullt arbetsföra personer, 684 kronor, mot-

svarande en årsinkomst av intill 900 kronor, samt högsta grundbeloppet 1 440 kronor, vilket utgår vid en inkomst av minst 2 900 kronor. Försvarsväsendets personal och den förut nämnda statligt avlönade luftskyddspersonalen hänföras alltid till högsta inkomstklassen, vilket såsom av det förut anförda framgår innebär en fixering av grundbeloppet för denna personal till samma nivå som invaliditetsersättningen enligt militärsättningsförrordningen. Förslaget att den militära personalen skall hänföras till den högsta ersättningsklassen bygger här liksom i fråga om sjukersättningen på den tanken, att det allmännas uppskattning av denna personals särskilt betydelsefulla insatser bör komma till uttryck i lagstiftningen.

Befälstillägg till militär personal torde, liksom i fråga om sjukpenningen, endast böra utgå till den, som har högre tjänsteställning än furir eller högboatsman (fr. o. m. 6:e krigslöneklassen). En lämplig förhöjning torde vara $\frac{1}{10}$ av invalidpensionens grundbelopp för varje krigslöneklass utöver den femte. För en kapten skulle sålunda grundbeloppet komma att höjas med 50 procent. För luftskyddspersonalen torde kunna tillämpas samma regel, som föreslagits beträffande sjukpenningen, d. v. s. att för befäl och personal med särskild kompetens samma procentuella förhöjning sker, som gäller i fråga om luftskyddslönen.

Beträffande *familjetillägget* inställer sig till en början frågan om vilka familjemedlemmar, som därvid böra komma i betraktande. Enligt krigsfamiljebidragsförordningen räknas såsom medlemmar av den värnpliktiges familj: a) hans hustru, med vilken han sammanlever, samt hans barn och adoptivbarn under 16 år, som äro under hans vårdnad; b) den värnpliktiges hustru, barn och adoptivbarn i annat fall än under a) sägs, hans föräldrar och adoptant, hans hustrus barn och adoptivbarn samt hans fränskilda hustru, en var under förutsättning, att den värnpliktige är underhållsskyldig gentemot vederbörande och vid tiden för inkallelsen i väsentlig mån bidrog till dennes underhåll; samt c) den värnpliktiges husföreståndarinna under förutsättning, att den värnpliktige sammanbor med egna eller hustrus barn eller adoptivbarn under 16 år samt, därest han sammanbor jämväl med hustru, att hustrun är oförmögen till arbete. I förevarande sammanhang torde krävas vissa jämkningar i förhållande till krigsfamiljebidragsförordningens motsvarande bestämmelser. Vad först beträffar barn respektive adoptivbarn över 16 år äro dessa enligt olycksfallsförsäkringslagen icke berättigade till livränta, om någon av föräldrarna avlider. Sextonårsgränsen synes — icke minst i belysning av den utländska lagstiftningen — vara väl snäv såsom ovillkorlig gräns, men det torde icke vara lämpligt att nu på denna punkt föregripa resultatet av olycksfallsförsäkringslagens revidering. Den ifrågavarande begränsningen bör därför enligt kommitténs mening tills vidare bibehållas i fråga om såväl invalidpensionens familjetillägg som efterlevandeersättningen. Framhållas må, att för beredande av utvidgat stöd åt invalidernas barn även andra utvägar än rubbning av sextonårsgränsen stå till buds, såsom inrättande av stipendier för utbildning m. m. Vad övriga familjemedlemmar beträffar synes hustru, med vilken den skadade ej sam-

manlever, samt barn och adoptivbarn, som ej äro under den skadades vårdnad, böra medräknas allenast om den skadade är underhållsskyldig gentemot dem och de för sitt uppehälle äro väsentligen beroende av underhållet. Detsamma bör gälla beträffande den skadades man. Såsom villkor för att familjetillägg skall kunna utgå för den skadades fader, moder eller adoptant torde allenast böra krävas, att vederbörande vid tiden för skadans yppande var för sitt uppehälle väsentligen beroende av underhåll från den skadade. Beträffande fränskild make bör fordras, att den skadade är förpliktad att utgiva underhåll till denne. För husföreståndarinna torde familjetillägg ej böra utgå.

Vid bestämmandet av familjetilläggets storlek för barn (adoptivbarn) har kommittén funnit ledning i lagen den 18 juni 1937 (nr 382) om barnbidrag. Barnbidrag utgår för barn, vars fader är arbetsoförmögen, med följande belopp:

	Ortsgrupp		
	1	2	3
För ett barn	240	300	360
» två »	420	525	630
» tre »	600	750	900
» varje barn däröver	120	150	180

För tiden till och med den månad, under vilken barnet fyller två år, ökas barnbidraget med ett årligt belopp av 60 kronor. Överstiger faderns årsinkomst 600, 800 eller 1 000 kronor, beroende på ortsgruppen, eller ha, om fadern är gift, makarna tillsammans en årsinkomst av 900, 1 125 respektive 1 350 kronor, minskas barnbidraget med $\frac{7}{10}$ av inkomsten i vad den överstiger sagda belopp. Inkomsten beräknas enligt folkpensioneringslagens grunder, varför vissa inkomster äro »privilegierade». Vid avvägandet av familjetilläggen för barn har kommittén funnit, att dessa vid full invaliditet lämpligen kunna bestämmas till samma belopp som de oavkortade barnbidragen. Härigenom vinnes den fördelen, att pensionerna anknytas till en inom sociallagstiftningen redan godtagen norm, och barnbidrag behöva ej ifrågakomma, då oavkortat familjetillägg utgår.

För bestämmande av tilläggen för vuxna familjemedlemmar lämna icke barnbidragen någon direkt ledning. Enligt krigsfamiljebidragsförordningen är familjepeningen för hustru mer än dubbelt så hög och familjepeningen för annan vuxen familjemedlem omkring $1\frac{1}{2}$ gång så hög som familjepeningen för barn. En så stor förhöjning för make torde i varje fall icke här vara motiverad, då makarna förutsättas bo tillsammans. Ehuru för makes uppehälle tydligen kräves större belopp än för ett barns, kan det å andra sidan i många fall för en invalid vara en större börda att draga försorg om ett barn än om en vuxen person, som kan med sin arbetskraft bidra till försörjningen och hemmets skötsel. Kommittén anser därför, att tillägget för make icke bör överstiga vad som utgår för ett barn. Genom att sätta beloppen lika för make och barn uppnår man, att familjetillägget för de

närmaste anhöriga kan utgå efter en enhetlig regressiv skala. Beträffande tillägget för föräldrar, adoptant och frånskild make synes såtillvida en behovsprövning böra äga rum, att bidraget bestämmes till belopp motsvarande det av den skadade vid tiden för skadans yppande lämnade underhållet. Såsom maximum för detta bidrag torde — då dyrortsgradering av praktiska skäl här ej bör ifrågakomma — kunna bestämmas ett belopp av 300 kronor för en var familjemedlem.

De ovan angivna siffrorna för invaliditetspensionens grundbelopp och familjetilläggen förutsätta förlust av arbetsförmågan. Enligt olycksfallsförsäkringslagen och militäresättningsförordningen utgår livräntan vid *partiell invaliditet* med det lägre belopp, som svarar mot nedsättningen av arbetsförmågan, dock att livränta icke utgår, där ej arbetsförmågan är nedsatt med minst $\frac{1}{10}$. Den ståndpunkt, som den svenska lagstiftningen sålunda intagit, medför, att livräntor komma att utgå vid relativt bagatellartade skador och med obetydliga belopp. Enligt senaste officiella statistik över olycksfallen i arbete år 1937 medförde 3 308 olycksfall viss invaliditet med en medelinvaliditetsgrad av 21,3 procent. I 1 815 av fallen, d. v. s. 55 procent av dessa, understeg invaliditetsgraden 20 procent. Hela antalet under åren 1918—1936 inträffade olycksfall i arbete, vilka föranlett rätt till invaliditetslivränta, överstiger 52 000. Tydligt är, att administrationskostnaderna för de smärre livräntorna måste bli förhållandevis stora. I utlandet är det vanligt, att dylika livräntor utbytas mot engångsbelopp, men enligt de svenska författningarna får sådant utbyte endast ske, »när synnerliga skäl därtill äro för handen». I den fackliga diskussionen rörande dessa frågor har framhållits, att enligt vad erfarenheten visade småskadornas inverkan på arbetsförmågan i överraskande hög grad övervunnes genom anpassning och tillvänjning. Vidare har gjorts gällande, att de små livräntorna ofta hade mycket litet värde för ersättningstagarna, att ersättningsbehovet, i den mån sådant uppkom, framför allt gjorde sig gällande under den tid, som förflöte innan tillvänjning skett, och att engångsbelopp, även om de vore något reducerade, sannolikt skulle uppskattas mer av ersättningstagarna och ofta mera effektivt gagna dem än livsvariga men till storleken obetydliga livräntor. Det förefaller kommittén som om den kritik, som sålunda framförts mot gällande bestämmelser, icke saknade fog. Det tillkommer emellertid icke kommittén att föreslå någon ändring i dessa bestämmelser, och det synes ej kommittén lämpligt, att vid nu ifrågavarande lagstiftnings tillämpning under fredstid avsevärt mindre förmåner utgå än enligt gällande fredsförfattningar om olycksfallsersättning. Kommittén anser sig därför icke böra föreslå något avsteg från gällande rätt vid krigspensionsbestämmelsernas tillämpning under förstärkt försvarsberedskap eller mobilisering, då riket ej är indraget i krig. Råkar landet i krig, måste man räkna med mångdubbling av antalet skaderegleringsfall, och de ovan framhållna olägenheterna av det rådande systemet komma i sådant fall att i utomordentligt hög grad skärpas. Därtill kommer, att den ekonomiska situationen efter ett krig kan antagas bli sådan, att statsutgifterna måste begränsas till det nödvändigaste. Det

kunde därför ifrågasättas att helt borttaga rätten till invalidpension vid mindre skador, t. ex. då invaliditetsgraden understiger 20 procent. Kommittén har emellertid icke ansett sig böra förorda ett så radikalt avsteg från de för fredstid gällande bestämmelserna. Däremot vill kommittén föreslå en särbestämmelse för det fall, att riket indrages i krig, av innebörd, att ersättningen vid invaliditetsgrader mellan 10 och 20 procent skall utgå med ett engångsbelopp. Detta belopp torde icke behöva sättas högre än till två gånger det enligt eljest gällande regler beräknade årsbeloppet. Då man måste räkna med att även i krig ett stort antal skador äro av lindrigare art, torde den föreslagna modifikationen innebära en avsevärd besparing såväl i fråga om själva ersättningsbeloppen som beträffande administrationskostnaderna.

Då syftet med familjetillägget är att underlätta försörjningsbördan för familjeförsörjare, synes det knappast påkallat, att sådant tillägg utgår vid andra skador än sådana, för vilka invalidpensionen i sin helhet avser att utgöra ett mera betydande bidrag till försörjningen. Med hänsyn härtill föreslår kommittén, att familjetillägg ej utgives, såvida icke den skadades arbetsförmåga är nedsatt med minst $\frac{3}{10}$.

Hjälplöshetstillägget torde, liksom enligt nu gällande bestämmelser, böra fastställas med hänsyn till omständigheterna i det enskilda fallet. Tillägget, som enligt olycksfallsförsäkringslagen kan utgå med högst hälften av livräntans belopp, torde i förevarande lagstiftning böra maximeras till $\frac{1}{3}$ av ersättningsunderlaget. *Protesbidraget* torde kunna angivas såsom skälig ersättning för underhåll och förnyelse av konstgjorda lemmar och andra särskilda hjälpmedel, som erfordras för arbetsförmågans höjande eller som eljest tjäna till lindrande av skadans menliga följder. Någon maximering av detta bidrag torde icke vara erforderlig. Ej heller bör något högsta belopp stadgas för *ersättning för behandling*. *Traktamentsersättning* under behandlingstiden synes lämpligen kunna bestämmas till skillnaden mellan hel pension och den faktiskt utgående pensionen, varvid dock familjetillägg endast torde böra medräknas, om den skadade uppbär pension med dylikt tillägg.

Från ersättning i anledning av invaliditet bör avdrag göras för lön på grund av anställning hos staten eller kommun eller för pension m. fl. förmåner, som den skadade äger åtnjuta. För kommitténs förslag i denna del redogöres i specialmotiveringen.

Ersättning vid dödsfall.

Ersättning i anledning av dödsfall utgår enligt olycksfallsförsäkringslagen och militärsättningsförordningen såsom begravningshjälp och livräntor åt efterlevande. Såsom inledningsvis berörts torde samma ersättningsformer böra upptagas i förevarande bestämmelser.

Begravningshjälp enligt nyssnämnda författningar utgör såsom nämnt $\frac{1}{10}$ av den avlidnes årsinkomst, dock lägst 100 och högst 300 kronor. Då värnpliktigs arbetsinkomst enligt militärsättningsförordningen beräknas till

2160 kronor respektive 1764 kronor, utgives begravningshjälp för värnpliktiga med 216 kronor respektive 176:40 kronor. I nu ifrågavarande författning torde begravningshjälpen skäligen kunna bestämmas till 250 kronor eller, om begravningen sker annorledes än genom dödsboets försorg, 125 kronor. Härifrån torde dock böra avräknas sådan begravningshjälp, som i anledning av dödsfallet eljest skall utgå av statsmedel eller från kommun.

Ersättning åt efterlevande utgives enligt olycksfallsförsäkringslagen och militärsättningsförfordningen såsom livräntor till änka eller änking med $\frac{1}{4}$ av den avlidnes årliga arbetsförtjänst, till barn och adoptivbarn under 16 år med $\frac{1}{6}$ av nämnda arbetsförtjänst och till föräldrar eller adoptivföräldrar, som varit för sitt uppehälle av den avlidnes arbete väsentligen beroende, med ett årligt belopp motsvarande värdet av det av den avlidne lämnade underhållet, dock högst $\frac{1}{4}$ av den avlidnes arbetsförtjänst. Sammanlagda livräntorna få emellertid ej överstiga $\frac{2}{3}$ av den avlidnes arbetsförtjänst. Livränta till änking utgår ej med mindre han varit för sitt uppehälle beroende av den avlidnas arbete.

Vad först beträffar frågan om vilka familjemedlemmar, som böra komma i åtnjutande av efterlevandepension, torde man härvidlag böra räkna med samma familjekrets som i fråga om familjetillägg å invalidpension. Änking skulle sålunda även medräknas under vissa förutsättningar.

I fråga om pensionsbeloppens storlek göra sig olika synpunkter gällande. Vad först beträffar efterlevande make kan det ifrågasättas, om pension över huvud bör utgå till en yngre barnlös änka eller änking. Å andra sidan kan en förhöjning av pensionen utöver det normala vara motiverad för det fall, att pensionstagare är oförmögen till arbete. I sistnämnda fall kan dock en tillökning erhållas genom folkpensionen. I syfte att i sådant hänseende ställa efterlevande i en bättre ställning föreslår kommittén, såsom av specialmotiveringen (sid. 89 f) framgår, en ändring i lagen om folkpensionering, innebärande att efterlevandepensionen räknas såsom privilegierad inkomst vid bestämmande av tilläggspension enligt nämnda lag. Med hänsyn till att efterlevandeersättningar enligt gällande författningar bestämmas utan avseende vid sådana omständigheter, som ovan nämnts, och då kommittén enligt vad förut anförts icke anser sig kunna förorda en individuell behovsprövning, har kommittén stannat för att föreslå ett enhetligt belopp för pensionen till efterlevande make. Detta bör utmätas med hänsyn till att vederbörande som regel kan antagas vara i stånd att genom eget arbete bidra till sin försörjning. Tillräckliga skäl att härvidlag göra avsteg från dyrtorsgraderingsprincipen — vilket möjligen kunde ifrågasättas för barnlös änka eller änking — torde icke föreligga. Såsom lämpliga belopp i respektive ortsgrupper föreslår kommittén 480, 600 och 720 kronor. Sistnämnda belopp understiger obetydligt det högsta belopp, 750 kronor, som kan utgå enligt olycksfallsförsäkringslagen.

Tydligt är, att en pension av ovan angivna storlek icke i samma grad som invalidpensionens grundbelopp kan tjäna såsom underlag för en familjs försörjning. Har den efterlevande barn, vilket som regel medför, att arbets-

kraften icke kan på samma sätt som eljest utnyttjas, måste därför pensionen till barnen utgå med högre belopp än motsvarande tillägg vid invalidpension. Lämpliga belopp för de respektive ortsgrupperna har kommittén ansett vara för ett barn 340, 420 och 500 kronor, för två barn 600, 750 och 900 kronor samt för varje barn utöver två 120, 150 och 180 kronor. För barn, som ej fyllt två år, bör i likhet med vad som föreslagits beträffande invalidpensionen beloppet ökas med 60 kronor för år. Beträffande sextonårsgränsen hänvisas till det förut (sid. 57) anförda.

Pension till föräldrar, adoptant och fränskild make torde, på sätt kommittén förordar beträffande familjetillägget vid invalidpensionen, kunna bestämmas till belopp, som motsvarar det lämnade underhållet, dock högst 300 kronor för en var familjemedlem.

Pension till änka, änking eller fränskild make bör, såsom allmänt är vedertaget, endast utgå så länge vederbörande lever ogift. Vissa sociala olägenheter äro dock uppenbarligen förenade med ett dylikt stadgande. I olycksfallsförsäkringslagen har med anledning därav föreskrivits, att till änka eller änking, som uppbär livränta och före fyllda 60 år träder i nytt äktenskap, skall utgivas ett engångsbelopp, motsvarande $\frac{3}{4}$ av den avlidnes årliga arbetsförtjänst (vilket vanligen motsvarar tre årsbelopp av livräntan). En regel av enahanda innebörd torde böra upptagas i förevarande lagstiftning. Efterlevande makes rätt till pension i det fall, att äktenskapet ingåtts efter det riket indragits i krig, synes böra begränsas, lämpligen så, att pension utgår endast under ett år, försävt icke maken har vårdnaden om pensionsberättigat barn.

Liksom beträffande invalidpensionen torde från efterlevandepensionen avräkning böra ske för pension på grund av den skadades anställning i allmän eller enskild tjänst. De närmare reglerna härför behandlas i specialmotiveringen.

Med avseende på familjebidragens storlek har kommittén i det föregående föreslagit vissa begränsningar under hänsynstagande till den skadades arbetsförtjänst. Kommittén har övertvägt, huruvida familjetillägg och efterlevandepensioner på motsvarande sätt borde maximeras i förhållande till det för den skadade beräknade ersättningsunderlaget, exempelvis så, att familjetilläggen icke finge tillhoppa med invalidpensionens grundbelopp överstiga ersättningsunderlaget och att efterlevandepensionernas summa icke finge uppgå till högre belopp än tre fjärdedelar av underlaget. Praktiska verkningar av dylika bestämmelser skulle självfallet framträda främst vid de lägre ersättningsunderlagen, och begränsningen skulle därför erhålla betydelse huvudsakligen i de fall, där underlaget beräknas efter den skadades tidigare arbetsförtjänst, d. v. s. beträffande dels annan i krig skadad luftskyddspersonal än den statligt avlönade, ständigt tjänstgörande personalen vid det allmänna luftskyddet, dels de civila krigsskadade. I dessa fall skulle sålunda den åsyftade differentieringen av ersättningen efter familjens storlek i större eller mindre grad motverkas. Att på sådant sätt låta den skadades tidigare arbetsinkomst bliva normerande för ersättningarnas storlek ter sig

enligt kommitténs förmenande icke lika naturligt i fråga om de för långa tidsperioder, eventuellt ersättningstagarens hela livstid utgående invaliditets- och efterlevandeersättningarna som beträffande den under en kortare tid utgående sjukersättningen. Vidare är att märka, att begränsningen icke komme att bli helt effektiv, enär de därav berörda ersättningstagarna ej sällan skulle hava möjlighet att erhålla en utfyllnad i ersättningarna genom att anlita en annan samhällelig understödsform, nämligen barnbidragen enligt lagen om barnbidrag. På nu anförda grunder har kommittén funnit övertygande skäl tala för att familjetillägg icke sättas i relation till ersättningsunderlaget och att efterlevandepensionernas storlek icke begränsas på annat sätt än genom en maximering av deras summa till tre fjärdedelar av det belopp, som kunnat utgå till den skadade i form av hel invalidpension, inberäknat oavkortat familjetillägg.

Administrationen och kostnaderna.

Beträffande administrationen av ersättningsverksamheten torde med hänsyn till det förut anförda vara klart, att de familjebidrag, som föreslagits såsom ett komplement till sjukpenningen, under alla förhållanden böra fastställas av vederbörande familjebidragsnämnd. I övrigt torde det vara uppenbart, att riksförsäkringsanstalten är det statsorgan, som genom sin verksamhet på närliggande områden besitter den största kompetensen för utövandet av denna verksamhet. Emellertid måste man räkna med att i händelse av krig antalet skaderegleringsfall kan bli mycket stort och att det kan bli omöjligt att med anstaltens nuvarande arbetssätt och personalstyrka inom rimlig tid medhinna prövning av ärendena. Man kunde därför tänka sig, att riksförsäkringsanstaltens verksamhet decentraliserades, samtidigt som sättet för besluts fattande förenklades och personalen förstärktes, t. ex. med pensionerade tjänstemän och tjänstemän från andra myndigheter, som på grund av krisförhållandena fått sin verksamhet begränsad. Kommittén har icke varit i tillfälle att närmare utreda dessa frågor, utan desamma torde lämpligen kunna upptagas till prövning i samband med en planläggning av riksförsäkringsanstaltens verksamhet i krig. Att avgiva förslag därutinnan torde i första rummet böra ankomma på anstalten själv. I varje fall är det enligt kommitténs mening ofrånkomligt, att den ifrågasvarande administrationen i huvudsak kommer att åvila riksförsäkringsanstalten. En möjlighet för ersättningsbeloppens utbetalande i händelse av överbelastning eller desorganisation av riksförsäkringsanstaltens förvaltningsapparat såsom en följd av krigsförhållanden är att låta familjebidragsnämnderna provisoriskt fastställa och utbetala även andra ersättningar än familjebidrag. Det synes vara lämpligt, att lagstiftningen håller öppen en möjlighet för Konungen att förordna härom. Särskilt i fråga om utgivande av sjukpenning kan en dylik anordning bli av betydelse.

I detta sammanhang må framhållas, att en ändring i familjebidragsförordningen synes påkallad för att familjebidrag må kunna utgå för så lång tid

efter värnpliktigs dödsfall, som åtgår innan efterlevandeersättningen hinner bestämmas. För ett av kommittén utarbetat förslag härutinnan ävensom till reglering av frågan om rätt till ersättning åt saknade värnpliktigas anhöriga redogöres i den speciella motiveringen (sid. 88 f.).

De kostnader, som betingas av de föreslagna ersättningarna, böra givetvis som regel bestridas av statsmedel. Undantag torde dock få göras i fråga om de nyss nämnda familjebidragen. Då dessa föreslås skola i sin helhet utgå efter behovsprövning, böra enligt de grundsatser, varpå krigsfamiljebidragsförordningen bygger, $\frac{1}{10}$ av kostnaderna bestridas av kommunerna. Kommittén vill emellertid erinra om stadgandet i 19 § andra stycket krigsfamiljebidragsförordningen, enligt vilket Konungen, när särskilda skäl därtill föranleda, äger medgiva lättnad i den kommunala bidragsskyldigheten. Detta stadgande avses givetvis skola gälla även i förevarande sammanhang.

Kommittén får i enlighet med vad ovan i denna avdelning anförts förlägga förslag till följande författningar:

1) förordning om pension och annan ersättning i anledning av kroppsskada under krig m. m. (krigspensionsförordning), *bilaga 3*;

2) kungörelse med närmare föreskrifter för tillämpning av krigspensionsförordningen (krigspensionskungörelse), *bilaga 4*;

3) förordning om ersättning åt hemvärns- och luftskyddspersonal i anledning av viss kroppsskada, *bilaga 5*;

4) förordning angående ändrad lydelse av 6 § förordningen den 17 april 1940 (nr 223) om familjebidrag åt värnpliktiga under krigstjänstgöring m. m. (krigsfamiljebidragsförordningen), *bilaga 6*;

5) kungörelse om tillägg till 4 § kungörelsen den 3 maj 1940 (nr 322) med närmare bestämmelser angående tillämpning av krigsfamiljebidragsförordningen den 17 april 1940 (nr 223) (krigsfamiljebidragskungörelsen), *bilaga 7*;

6) förordning om ändrad lydelse av 31 § förordningen den 26 juni 1931 (nr 280) om erkända sjukkassor, *bilaga 8*; samt

7) lag om ändrad lydelse av 7 § lagen den 28 juni 1935 (nr 434) om folkpensionering, *bilaga 9*.

Speciell motivering.

Förslaget till krigspensionsförordning.

1 §.

De i 1 § intagna bestämmelserna rörande förordningens tillämpning å personal vid försvarsväsendet ha anslutits till bestämmelserna i 1 § krigsavlöningsreglementet. Därvid har, i likhet med vad som skett genom tillämpningsföreskrifter till krigsavlöningsreglementet, från författningens tillämpningsområde undantagits tid för hempermittering, varmed förstås ledighet för

återgång till civil verksamhet. Förordningen är avsedd att liksom krigsavlöningsreglementet automatiskt träda i tillämpning vid mobilisering, därest ej Konungen annorlunda förordnar. Genom Konungens beslut kan förordningen liksom krigsavlöningsreglementet erhålla tillämpning å personal, som på annat sätt än genom mobilisering inkallas för i § 28 mom. 1 och § 36 mom. 2 värnpliktslagen angivna ändamål, d. v. s. då rikets försvar eller säkerhet det kräver.

Förordningen är tillämplig även å frivilliga vid krigsmakten. Dylik personal avlönas enligt krigsavlöningsreglementet såsom värnpliktiga, där ej Konungen för visst fall eller för viss personal annorlunda förordnar.

Å sådan av statsmedel avlönad personal vid det allmänna luftskyddet, som är uttagen till ständig luftskyddstjänstgöring tills vidare, erhåller förordningen tillämpning, sedan Konungen enligt 13 § luftskyddslagen förordnat, att riket eller del därav skall försättas i luftskyddstillstånd.

Beträffande krigsmaktens och luftskyddets personal har icke uppställts krav på svenskt medborgarskap såsom förutsättning för rätt till ersättning. I fråga om de civila krigsskadade har kommittén däremot ansett en sådan fordran böra uppställas, dock med rätt för Konungen att medgiva undantag med avseende å skada, som här i riket drabbar utlänning. I övrigt har krav på att skadan skall hava inträffat inom Sveriges territorium ansetts endast påkallat för den icke statsavlönade luftskyddspersonalens och de civila krigsskadades del, dock även här med möjlighet att meddela undantagsbestämmelser.

Bestämmelserna om ersättning för skada genom krigsåtgärd ha ansetts böra gälla även i fråga om krig, vari Sverige ej är indraget, och beträffande åtgärder av Sveriges krigsmakt för skyddande av rikets neutralitet. Såsom exempel på fall av sistnämnda slag kan nämnas skador genom luftvärnseld vid avvisandet av främmande flygplan samt olyckor förorsakade av utlagda minor.

Enligt lagen den 11 juni 1937 (nr 348) om krigsförsäkring för ombord å fartyg tjänstgörande personer är handelsflottans personal underkastad obligatorisk krigsförsäkring vid färd inom vissa i särskild ordning fastställda områden. Lagen äger ej tillämpning i fråga om skada, som kan uppkomma därav att Sverige råkat i krig. Ersättningsbeloppen äro väsentligen högre än vad som gäller enligt olycksfallsförsäkringslagen. Krigsförsäkringslagen kompletteras av förordningen den 13 april 1940 (nr 213) om ersättning av statsmedel i vissa fall för skada till följd av olycksfall, som förorsakats av krigsåtgärd, enligt vilken krigsförsäkringslagens ersättningsbestämmelser utsträckas till att avse olycksfall under hemfärd efter förlisning m. m. Slutligen må nämnas, att enligt en kungörelse den 27 oktober 1939 (nr 755) ersättning enligt förordningen den 11 juni 1918 (nr 375) angående en särskild för fiskare avsedd försäkring mot skada till följd av olycksfall förhöjes med 50 procent i de fall, där skadan förorsakats av krigsåtgärd i krig, vari Sverige icke är indraget. Denna förhöjning bestrides av statsmedel. Då ersättning enligt förstnämnda

båda författningar som regel torde vara förmånligare än ersättning enligt förslaget, har i denna paragraf undantag gjorts för de fall, då ersättning utgår med tillämpning av gällande bestämmelser om obligatorisk krigsförsäkring. De ersättningar, som utgå enligt författningarna om fiskareförsäkring, äro däremot icke av den storleksordning, att de motivera en motsvarande undantagsbestämmelse. Sålunda utgör vid hel invaliditet livräntan med ovannämnda förhöjning 600, 900 eller 1 200 kronor, beroende på försäkringstariffen.

3 §.

I den allmänna motiveringen har framhållits, att de föreslagna ersättningarna böra kompletteras med åtgärder för yrkesutbildning och arbetsanskaffning. Angelägenheten härav har ansetts böra komma till uttryck i förordningen genom den i andra stycket intagna bestämmelsen, som därjämte åsyftar att hålla möjligheten av kontantersättningens utbyte mot annan hjälpform öppen.

4 §.

I denna paragraf anges, vilka skador som skola medföra rätt till ersättning. Härom må, utöver vad som uttalats i den allmänna motiveringen, anföras följande.

Som sammanfattande begrepp för de skador och sjukdomar, som föranleda ersättning, har liksom i militärsättningsförordningen använts begreppet *kroppsskada*. Som kroppsskada skall enligt första stycket räknas varje skada, som uppkommer under krigstjänstgöring (dock såsom förut nämnt med undantag för hempermittering). Härav följer bland annat, att ersättning kan utgå för skador, som uppkomma under permission eller tjänstledighet. Krigstjänstgöring anses nämligen förrättas även av den, som åtnjuter dylik ledighet.

Vid tillkomsten av militärsättningsförordningen övervägdes, huruvida ersättning borde medgivas för olycksfall under permissions- och tjänstledighetsresor. Riksförsäkringsanstalten hade föreslagit, att ersättning skulle medgivas för olycksfall under permissionsresor, men förslaget vann icke gillande. Mot detsamma hade bland annat anförts, att ifrågavarande, helt frivilliga resor borde vara vederbörandes ensak. Detta skäl saknar enligt kommitténs mening giltighet i fråga om motsvarande resor vid krigstjänstgöring. I detta avseende må erinras om ett uttalande av vederbörande departementschef i propositionen med förslag till krigsavlöningsreglemente (prop. L 1939: 246), vari anfördes, att tjänstledighet och permission från krigstjänstgöring icke torde helt eller ens huvudsakligen kunna betraktas som den enskildes egen angelägenhet utan att beviljad ledighet i främsta rummet torde hava till syfte att bereda personalen nödig vila och rekreation, så att den bleve bättre ägnad att fylla sina uppgifter i försvarets tjänst. Härutöver må framhållas, att staten genom inkallelsen i regel helt eller delvis framtager värnpliktiga deras civila inkomster och att i händelse av krig medlemskap i sjukkassor samt sjuk- och olycksfallsförsäkringar icke torde bereda krigsdeltagare skydd. Det synes därför rimligt,

att staten sörjer för de inkallade på motsvarande sätt som genom avlöningsreglementen är sörjt för personalen på aktiv stat. Vad nu sagts äger i viss mån tillämpning även på reservpersonalen. Det synes därför skäligt, att för all militär personal (frånsett hemvärnet) rätten till ersättning omfattar både permission och tjänstledighet.

I följd av att olycksfallsförsäkringslagen icke är tillämplig å skada genom krigsåtgärd i krig, vari riket är indraget, gäller ej heller yrkessjukdomsförsäkringslagen i fråga om yrkessjukdom, som uppkommit av sådan anledning. Bestämmelsen i fjärde stycket kan tänkas få betydelse bland annat i dylika fall.

2 mom. innehåller undantagsbestämmelser för vissa skador. Sålunda skall ersättning icke utgå för uppsåtliga självförvållade skador. Vidare skall ersättningen kunna skäligen nedsättas eller förklaras förverkad, om skadan förorsakats av att den skadade begått brottslig handling eller om eljest särskilda omständigheter föranleda därtill. Denna bestämmelse är icke avsedd att komma i tillämpning annat än då skadans uppkomst är att tillskriva ett sådant beteende av den skadade eller efterlevande, som icke med hänsyn till förhållandena kan anses förklarligt eller ursäktligt. Nämda bestämmelser motsvara i viss mån stadgandena i 17 och 18 §§ militärsättningsförordningen. Där föreskrives, att ersättning ej utgår till den skadade, om denne uppsåtligen förorsakat skadan, eller till efterlevande, som förorsakat skadan uppsåtligen eller genom grovt vållande (17 §). Vidare stadgas, att ersättning till den skadade kan skäligen nedsättas, om skadan föranletts därav, att han ej ställt sig till efterrättelse gällande anordning eller föreskrift om åtgärder för undvikande av skador och därigenom måste anses hava gjort sig skyldig till grov vårdslöshet, eller om skadan föranletts därav, att den skadade varit av starka drycker berusad (18 §).

5 §.

Enligt militärsättningsförordningen liksom enligt olycksfallsförsäkringslagen gäller, att varje skada regleras för sig. Om en person drabbas av flera skador, vilka väl tillsammans men icke var för sig motsvara minst 10 procents invaliditet, utgår ingen invaliditetsersättning. Även om vid bedömningen av en senare skada viss hänsyn skall tagas till tidigare defekter, är därför ej uteslutet, att en person exempelvis kan bli blind på ena ögat eller få rätt allvarliga fingerdefekter utan att bliva berättigad till invaliditetsersättning. Å andra sidan erhåller den, som genom ett olycksfall blir arbetsoförmögen, livränta efter 100 procents invaliditet, även om han redan uppbär livränta på grund av tidigare skada. Huruvida resultatet i sistnämnda fall blir en överkompensation eller icke är beroende av om den skadades årliga arbetsförtjänst efter första skadan sjunkit i proportion till den beräknade nedsättningen av arbetsförmågan. En överkompensation skulle i fall av detta slag alltid bliva följd, om även den senare livräntan beräknades efter den skadades normala arbetsförtjänst före första skadan. Effekten blir densamma, om invaliditetsersättningarna genomgående bestämmas efter en viss fixerad arbetsförtjänst,

vilket enligt förslaget gäller i fråga om personalen vid försvarsväsendet och den av statsmedel avlönade, ständigt tjänstgörande luftskyddspersonalen.

Med hänsyn till ovanberörda omständigheter har i 5 § intagits en bestämmelse av innebörd, att ersättning för flera olika skador i regel skall utgå som om skadorna utgjorde en skada. Bestämmelsen har icke givits generell giltighet, enär fall kunna tänkas, då en reglering av varje skada för sig giver ett rättigare resultat. Detta kan exempelvis vara förhållandet, då en person, som skadats i krigstjänstgöring, senare skadas som civilperson.

6 §.

Bestämmelserna överensstämma i huvudsak med motsvarande bestämmelser i olycksfallsförsäkringslagen och militärsättningsförordningen.

7 §.

Bestämmelserna i förevarande paragraf om ett *ersättningsunderlag*, som skall ligga till grund för storleken av vissa ersättningar, motsvara olycksfallsförsäkringslagens och militärsättningsförordningens bestämmelser om den skadades årliga arbetsförtjänst. Rörande utformningen av 3 mom. må anföras följande.

Det enligt olycksfallsförsäkringslagen tillämpade intervallsystemet för bestämmandet av sjukpenning innebär ur administrativa synpunkter en betydande fördel i det avseendet, att den skadades årliga arbetsförtjänst vanligen icke behöver beräknas exakt. Inkomstintervallerna i de olika inkomstgrupperna äro genomgående 270 kronor. Enär proportionen mellan detta belopp och arbetsförtjänstens belopp varierar avsevärt i de olika inkomstgrupperna, företer även ersättningens relativa storlek betydande växlingar. Sålunda motsvarar ersättningen vid en arbetsförtjänst av 674 kronor allenast 54 procent av arbetsförtjänsten mot 64 procent vid en arbetsförtjänst av 2 834 kronor. Å andra sidan motsvarar ersättningen vid arbetsförtjänsten 675 kronor hela 81 procent av arbetsförtjänsten mot 71 procent vid arbetsförtjänsten 2 835 kronor. Kommitténs förslag om höjning av ersättningens relativa storlek i de lägre inkomstgrupperna och om tillämpning av intervallsystemet även vid bestämmandet av pensioner skulle, om intervallerna bibehölles oförändrade, leda till att betydelsen av nämnda ojämnheter väsentligt ökades. Denna olägenhet motverkas, om intervallerna göras relativt små i de lägre inkomstgrupperna för att successivt ökas med stigande arbetsförtjänst. I den tabell, som är intagen i 3 mom., stiger inkomstskillnaden med 20 kronor för varje inkomstgrupp, från 140 kronor i andra gruppen till 320 kronor i näst högsta gruppen. Sjukpenningens och invalidpensionens relativa storlek i de olika inkomstgrupperna angives nedan under 12 och 17 §§.

Även med tillämpning av intervallsystemet kan arbetsförtjänstens beräkning komma att vålla svårigheter vid bestämmandet av ersättningar till sådana personer, som icke eller endast i ringa utsträckning varit sysselsatta med

lönearbete. På grund härav torde vara lämpligt att, på sätt i 3 mom. andra stycket föreslagits, införa en bestämmelse om visst minimibelopp för ersättningsunderlaget i fråga om fullt arbetsföra personer. Detta belopp har satts till 820 kronor. Därest behov visar sig föreligga av normerande föreskrifter rörande ersättningsunderlagets bestämmande i nyssnämnda fall, torde sådana föreskrifter kunna med tillämpning av 42 § utfärdas av Konungen eller därtill förordnad myndighet.

Den i sista punkten angivna gränsåldern 21 år motsvaras i olycksfallsförsäkringslagen av 18 år. En höjning av gränsåldern har syntts kommittén motiverad med hänsyn till de inom vissa industrier tillämpade löneprinciperna. Framhållas må, att bestämmelsen endast avser att fastställa ett minimibelopp och att hinder givetvis icke möter att beräkna arbetsförtjänsten högre, om stadgandet i föregående punkt giver anledning därtill.

10 §.

I denna paragraf regleras rätten till sjukvård i anledning av skadan. Bestämmelserna innehålla liksom bestämmelserna i militära sjukvårdsreglementet av år 1939 (nr 757) en utförligare uppräknig av de olika förmåner, än motsvarande stadgande i 6 § 1) a) militärsättningsförordningen. Härmed har endast åsyftats att giva en mera preciserad bestämning av de förmåner, som torde utgå enligt praxis, dock att beträffande kroniska sjukdomar hänvisas till vad nedan under 11 § anföres.

Bidrag till sjukvård, som erfordras av annan anledning än skadan, kan i vissa fall utgå enligt 14 § 7).

11 §.

I militärsättningsförordningen liksom i olycksfallsförsäkringslagen uppställas för rätt till sjukpenning det villkoret, att sjukdomen skall förorsaka förlust av arbetsförmågan eller nedsättning av denna med minst en fjärdedel. Vid nedsättning av arbetsförmågan utgör sjukpenningen en mot nedsättningen svarande del av hel sjukpenning. Reglerna för bedömandet av arbetsförmågans nedsättning överensstämma, som ovan nämnts, i huvudsak med de under 6 § i förslaget intagna reglerna. Vid bestämmandet av avkortad sjukpenning torde i större mån än som omedelbart följer av reglernas ordalydelse hänsyn tagas till huruvida den skadade har möjlighet att praktiskt utnyttja sin genom sjukdomen nedsatta arbetsförmåga. Avkortad sjukpenning utgives emellertid i stor utsträckning, vanligen såsom $\frac{3}{4}$, $\frac{1}{2}$ eller $\frac{1}{4}$ sjukpenning. Sjukpenningens storlek skall i princip bestämmas för varje dag, varför sjukpenningsbeslut ofta meddelas för mycket korta tider.

De här föreslagna bestämmelserna avvika, såsom i den allmänna motiveringen anförts, betydligt från bestämmelserna i militärsättningsförordningen. Hel sjukpenning har föreslagits skola utgå icke blott vid fullständig arbetsoförmåga utan även då den skadade är väsentligen arbetsoförmögen. Vid mindre nedsättning av arbetsförmågan må, efter vad som finnes skäligt, $\frac{1}{2}$ eller $\frac{1}{4}$

sjukpenning utgivas. Avsikten har varit, att sjukpenningen icke skall behöva utmätas strängt proportionellt mot den beräknade nedsättningen i arbetsförmågan. En skadad person, vars arbetsförmåga genom sjukdomen är nedsatt med hälften eller mera, torde inom de flesta yrken hava ytterst begränsade möjligheter att bereda sig arbetsinkomst. Det torde därför i regel vara rimligt, att sjukpenningen i dylika fall utgives utan avkortning, så mycket mera som den skadade väl vanligen varit helt hindrad från förvärvsarbete under lång tid. Med de föreslagna bestämmelserna har jämväl åsyftats ett tillgodoseende av det i detta sammanhang mycket viktiga önskemålet, att sjukpenningen skall kunna bestämmas för tämligen långa tidsperioder.

Att sjukpenningsbestämmelserna icke utformats såsom i militärsättningsförordningen sammanhänger emellertid, såsom i den allmänna motiveringen berörts, främst därmed, att sjukpenningen enligt förslaget är kombinerad med familjebidrag. Dessa bidrags storlek är beroende av behovsprövning och kan därför variera till följd av växlingar i familjemedlemmarnas inkomster och på grund av andra faktorer, som icke hava sammanhang med den skadades arbetsförmåga. Härav följer, att de avkortningsregler, som uppställas beträffande sjukpenningen, icke kunna tillämpas å familjebidragen. Kommittén har funnit sig böra föreslå, att familjebidrag skall kunna utgå endast så länge den skadade äger rätt till hel sjukpenning. Genom att hel sjukpenning skall utgå även då den skadade icke är helt men väsentligen arbetsoförmögen undvikes emellertid, att återvinnandet av en ringa arbetsförmåga avskär den skadade från möjligheten att erhålla familjebidrag.

I den allmänna motiveringen har anförts, att förhållandena under krigstid eventuellt skulle kunna påkalla, att bestämmandet av sjukpenning m. m. i viss omfattning överlämnas åt familjebidragsnämnderna. Enligt 29 § 1 mom. tredje stycket må familjebidragsnämnd, i den mån Konungen sådant föreskriver, provisoriskt utgiva bland annat sjukpenning. Även med hänsyn härtill torde det vara lämpligt, att sjukpenningens avkortning icke sättes i sträng relation till graden av arbetsförmågens nedsättning, enär nämnderna i allmänhet icke torde förfoga över erforderlig sakkunskap för bedömandet därav.

I 20 § militärsättningsförordningen äro intagna vissa särbestämmelser i fråga om sådana kroppsskador, som utgöras av sjukdomar. Sålunda skall vid kronisk sjukdom sjukpenning och sjukvårdsersättning utgå så länge arbetsförmågan är nedsatt med minst en fjärdedel och förbättring kan påräknas genom sjukvården, dock icke under längre tid än sammanlagt ett år, såvida icke den sjuke vårdas å sjukvårdsanstalt eller erhåller annan däremot svarande vård och antagas kan, att genom dylik vård arbetsförmågan skall kunna återvinnas eller väsentligt höjas.

Enligt förslaget kommer kronisk sjukdom att betraktas som invaliditetstillstånd. Även vid invaliditet utgår emellertid ersättning för sådan behandling, som erfordras för arbetsförmågens återvinnande eller höjande. Några särbestämmelser för de kroniska sjukdomarnas del torde därför icke vara behövlige. Dylika bestämmelser finnas ej heller intagna i 1929 års yrkes-sjukdomsförsäkringslag.

12 §.

Sjukpenning enligt 2 mom. utgör genomgående omkring $\frac{1}{360}$ av grundbeloppet för hel invalidpension vid samma ersättningsunderlag. Sjukpenningens storlek i förhållande till den skadades enligt 7 § beräknade arbetsförtjänst framgår av följande tabell:

Arbetsförtjänst	Sjukpenning för år, i procent av arbetsförtjänsten
— 599	—79
600— 739	97—79
740— 899	94—77
900—1 079	89—75
1 080—1 279	84—71
1 280—1 499	78—67
1 500—1 739	73—63
1 740—1 999	68—59
2 000—2 279	64—56
2 280—2 579	59—52
2 580—2 899	54—48
2 900—	50—

Jämte hel sjukpenning enligt 2 mom. utgår i förekommande fall familjebidrag enligt 14 §. Härom bör anvisning lämpligen givas den skadade i riks-försäkringsanstaltens beslut om sjukpenning.

15 §.

1 mom. har avfattats så, att bestämmelsen även bliver tillämplig å hemvärnspersonalen, därest denna personal skulle komma att medgivas rätt till avlöning vid sjukdom på grund av kroppsskada.

Avdrag enligt 2 mom. för sjukavlöning, som utgår med statsbidrag, kan ifrågakomma beträffande folkskollärare m. fl., vilka uppbära avlöning av statsmedel utan att vara anställda hos staten.

Enligt 3 mom. äger kommun, som enligt gällande avlöningsbestämmelser är skyldig att utgiva sjukavlöning till den skadade, rätt att tillgodogöra sig motsvarande belopp av sjukpenningen. Något behov av ett dylikt stadgande i fråga om sjukavlöning från enskild arbetsgivare torde icke förefinnas.

Beträffande bestämmelserna i 4 mom. om avdrag å sjukpenning till skadad, som åtnjuter pension, hänvisas till vad under 23 § (sid. 79) anföres om motsvarande avdrag å invalidpensionerna.

Frågan om en reglering av förhållandet mellan sjukpenningen och ersättning från erkänd sjuk-kassa behandlas i specialmotiveringen till förslaget om ändring i sjuk-kasseförordningen (sid. 89).

16 §.

Enligt bestämmelse i 41 § skola i händelse av krig engångsersättningar utgivas i stället för invalidpensioner vid invaliditetsgrader under 20 procent.

Minderårig erhåller ej invalidpension innan han fyllt 15 år. Därefter utgår enligt bestämmelse i 17 § 2 mom. pensionens grundbelopp med nedsatt belopp intill dess den skadade fyllt 20 år. Nedsättningen utgör under sextonde levnadsåret 50 procent, under sjuttonde året 40 procent, under adertonde året 30 procent, under nittonde året 20 procent och under tjugonde året 10 procent samt upphör, då vederbörande fyller 20 år.

Bestämmelsen i 2 mom. har sin motsvarighet i militärsättningsförordningen.

Förutsättningen för att någon skall kunna tilldelas invalidpension är enligt 1 mom., att skadan medfört förlust eller nedsättning av arbetsförmågan. Var den skadade redan förut för framtiden oförmögen till arbete, är denna förutsättning icke uppfylld. Det synes emellertid vara skäligt, att ersättning medges även i dylikt fall, om skadan medfört allvarligare lyte. På grund härav har i 3 mom. intagits en bestämmelse, enligt vilken ersättning skall utgå, om en skada sådan som den ifrågakomna enligt eljest tillämpade grunder vanligen anses medföra minst 30 procents nedsättning av arbetsförmågan. Ersättningen skall bestämmas till det belopp, som enligt sagda grunder skulle hava utgivits såsom invalidpension (däri inberäknat familjetillägg). Ersättningsunderlaget kommer i dylika fall att utgöras av minimibeloppet, 540 kronor. Kommittén har övervägt, huruvida rätten till ifrågavarande lytesersättning bör göras beroende av ekonomisk behovsprövning, men har icke funnit det tillräckligt motiverat att föreslå en sådan prövning speciellt för detta undantagsfall.

17 §.

Grundbeloppet för hel invalidpension utgör vid lägsta ersättningsunderlaget nära 89 procent av underlaget. Kompensationsprocenten vid de högre ersättningsunderlagen sjunker successivt, i huvudsak likformigt, och utgör vid högsta ersättningsunderlaget 48 procent.

Rörande 2 mom. hänvisas till vad som anförts under 16 § (andra stycket).

19 §.

Familjetillägg å invalidpension har av skäl, som angivits i den allmänna motiveringen, ansetts böra utgå endast i det fall, att arbetsförmågan är nedsatt med tre tiondelar eller mera.

Enligt militärsättningsförordningen liksom enligt olycksfallsförsäkringslagen äro invaliditetsersättningarna proportionella mot invaliditetsgraderna. Kompensationen utgör — bortsett från inverkan av bestämmelserna om sättet för arbetsförtjänstens beräkning och om särskilda tillägg vid hjälplöshet — genomgående $\frac{2}{3}$ av den beräknade förlusten. Härav torde följa, att ersättningarna i de lägre invaliditetsgraderna få anses vara förhållandevis gynnsamma. Den icke kompenserade förlusten utgör nämligen vid förlust av arbetsförmågan så mycket som $\frac{1}{3}$ av arbetsförtjänsten, under det att den icke kompenserade förlusten vid de lägsta invaliditetsgraderna endast är obetydlig

(vid 10 procents invaliditet endast $3\frac{1}{3}$ procent av arbetsförtjänsten). Ju högre invaliditetsgraden är, desto större förlust får den skadade sålunda själv bära. Härtill kommer, att den faktiska betydelsen av skadorna i allmänhet torde ökas mer än vad invaliditetsgraden utvisar, beroende dels därpå, att mindre skadors inverkan på arbetsförmågan i ej ringa grad kan neutraliseras genom tillvänjning och anpassning, dels därpå, att personer med en mera betydande invaliditet ofta hava svårt att på arbetsmarknaden finna användning för den resterande arbetsförmågan. Det torde kunna antagas, att hänsyn till dessa förhållanden i någon mån skall kunna tagas vid de tid efter annan skeende revisionerna av praxis för invaliditetsbedömningen, men någon mera väsentlig ändring av principerna för bedömningen kan knappast komma att ske inom ramen för nuvarande bestämmelser. Frågan om en förbättring av de s. k. halv-invalidernas ställning uppmärksammades, som i den allmänna motiveringen nämnts, då 1937 års riksdag påkallade utredning rörande revision av olycksfallsförsäkringslagen.

De här föreslagna familjetilläggen kunna betraktas som en efter försörjningsplikt graderad extra ersättning vid mera betydande invaliditet. Invaliditetsgraden 30 procent har synts kommittén vara lämplig som lägsta gräns för rätt till ifrågavarande tillägg. Tillkomsten av en dylik extra ersättning resulterar självfallet i en markerad skillnad mellan ersättningarna vid och närmast under minimigränsen. Denna skillnad blir dock i regel tämligen ringa framträdande av det skälet, att invaliditetsgrader mellan 25 och 30 procent icke pläga beräknas. Tilläggas må, att en liknande, än mera markerad skillnad i ersättningshänseende föreligger mellan den lägsta till invaliditetsersättning berättigande invaliditetsgraden, 10 procent, och de närmast lägre invaliditetsgraderna.

Bestämmelsen i 3 mom. andra stycket har avseende på det fall, att någon, som skadats vid mer än ett tillfälle, på grund av särskilda omständigheter tilldelats skilda pensioner för de olika skadorna.

Därest ett barns båda föräldrar bliva berättigade till invalidpension efter en invaliditetsgrad av minst 30 procent, äga båda jämväl rätt till familjetillägg för barnet. Även under andra omständigheter kan ett barn vara att anse som familjemedlem till mer än en pensionstagare. Med hänsyn till de grunder, efter vilka familjetilläggen för barn beräknats, har en begränsning av tilläggsbeloppen i dylika fall ansetts böra ske på sätt i 4 mom. angives. En motsvarande bestämmelse har i 26 § 3 mom. föreslagits i fråga om efterlevandepensioner. Däremot har en sådan begränsning icke ansetts böra stadgas för det fall, att någon är fader, moder eller adoptant till flera invalidiserade eller avlidna skadade, enär familjetilläggen, respektive efterlevandepensionerna då utmätas med hänsyn till det underhåll från den skadade, varav vederbörande varit för sitt uppehälle beroende.

Kommittén har övervägt, huruvida bestämmelse borde införas därom, att familjetillägg icke skall utgå för familjemedlem, som själv har tillräckliga inkomster för sitt uppehälle. En dylik bestämmelse torde dock icke kunna

införas utan att en allmän behovsprövning genomföres i fråga om familjetilläggen över huvud. Beträffande familjemedlemmar, som innehava offentlig tjänst eller åtnjuta pension från sådan tjänst eller efterlevandepension enligt den föreslagna förordningen, har kommittén emellertid funnit skäligt föreslå det undantagsstadgande, som återfinnes i 5 mom.

Uppbär den skadade familjebidrag, när rätten till pension uppkommer, torde familjetillägget böra bestämmas efter den ortsgrupp, dit den skadade hänförs vid familjebidragets bestämmande. I andra fall torde mantalsskrivningsorten böra vara utslagsgivande. Beträffande folkpensionerna gäller, att tilläggs pension bestämmes efter pensionstagarens mantalsskrivningsort med det undantag, att höjning av pensionen vid flyttning till dyrare ortsgrupp i regel icke skall äga rum innan vederbörande tillhört den nya ortsgruppen i tre år. I fråga om de krigsskadade bör flyttning ej onödigtvis hämmas, varför kommittén ansett önskvärt, att familjetillägget i allmänhet skall utgå efter den ortsgrupp, inom vilken ersättningstagaren är bosatt. Med hänsyn härtill har kommittén icke funnit sig böra föreslå längre väntetid för tilläggets omräkning än ett år. Denna väntetid har ansetts böra gälla såväl vid sänkning som höjning av tillägget.

20 §.

Det föreslagna hjälplöshetsbidraget motsvaras i militärsättningsförordningen av en förhöjning av livräntan i det fall, att den skadade icke blott är arbetsoförmögen utan därtill befinner sig i sådant tillstånd, att han kräver särskild vård. Livräntan må förhöjas till högst den årliga arbetsförtjänstens belopp, d. v. s. med högst $\frac{1}{3}$ av detta belopp. I tillämpningen torde förhöjning alltid äga rum, då den angivna förutsättningen föreligger. Förhöjningen torde sättas i relation till graden av den skadades hjälplöshet. Förändringar i kostnaderna för vården inverka i praxis ej på storleken av »hjelplöshets-tillägget».

Extra ersättningar åt hjälplösa invalider torde huvudsakligen motiveras av de kostnader, som vårdbehovet i allmänhet drager med sig. I vissa fall kunna de skadade dock erhålla vård och uppehälle å vårdanstalter till så låga avgifter, att vårdbehovet icke föranleder någon stegring av levnadskostnaderna. Under och efter ett krig torde samhället få inrätta särskilda hem för krigsinvalids. Nu anförda omständigheter synas tala för att de extra ersättningarna till hjälplösa invalider böra utmätas med hänsyn bland annat till kostnaderna för vården, och kommittén har därför föreslagit en bestämmelse av sådan innebörd.

21 §.

Bestämmelsen motsvarar ett stadgande i militärsättningsförordningen, vari föreskrives, att till livränta skall läggas ett tillägg, svarande mot den sannolika årliga kostnaden för förnyelse av »särskilda hjälpmedel». Beträffande tiden för utbetalning av dylikt livräntetillägg äger riks försäkrings-

anstalten meddela de bestämmelser, som anses lämpliga för vinnande av säkerhet, att tillägget användes för det därmed avsedda ändamålet. Tilläggen för extremitetsproteser och andra dyrare hjälpmedel bruka innehållas, till dess behov av reparation eller nyanskaffning uppkommer. Genom utslag av försäkringsrådet har fastslagits, att även sådant tillägg, som ej behövt tagas i anspråk för sitt ändamål, skall utbetalas till livräntetagaren eller hans sterbhus. Redan på grund härav är tvivelaktigt, om den kostnadsbesparing, som avsetts med bestämmelserna, kommer till stånd. Vidare förutsätta bestämmelserna, att kostnaderna för hjälpmedlens underhåll skola vara tämligen konstanta. Detta är i vart fall icke förhållandet under och närmast efter ett krig. På grund härav har i stället föreslagits ett stadgande, att skälig ersättning skall utgå för dylika kostnader. Vissa hjälpmedel, t. ex. emaljögon och hålfotsinlägg, betinga så ringa kostnad, att den skadade lämpligen bör själv handhava nyanskaffningarna. I sådana fall kan ersättningens utgivande i form av ett årligt tillägg till pensionen vara ändamålsenligt. Detta kan även vara fallet, då den skadade uppenbarligen vanvårdar ett dyrare hjälpmedel. Möjligheten att bestämma ersättningen som ett tillägg till pensionen bör därför hållas öppen.

22 §.

I militärsätningsförordningen återfinnas icke några särskilda bestämmelser angående ersättning till den skadade för tid, varunder han hindras från arbete till följd av läkarundersökning eller behandling. Enligt praxis utgives i dylika fall sjukpenning, även om sjukdomstillstånd icke föreligger. Med hänsyn bland annat till att sjukersättningen enligt föreliggande förslag delvis utgöres av familjebidrag, har kommittén funnit sig böra föreslå en särskild bestämmelse angående ersättning i dylika fall efter sjukdomstillståndets upphörande.

23 §.

I denna paragraf meddelas bestämmelser om avdrag å invalidpensionen för andra förmåner, vartill den skadade äger rätt på grund av anställning i allmän eller enskild tjänst. De med dessa avdrag sammanhängande frågorna äro mycket komplicerade, vilket särskilt gäller beträffande avdragen för tjänstepensioner. Nedan redogöres för de synpunkter, som kommit till uttryck i de föreslagna bestämmelserna. Inledningsvis lämnas vissa uppgifter rörande de statliga tjänstepensionerna.

Pensionerna enligt 1934 års civila tjänstepensionsreglemente, vars huvudprinciper legat till grund även för övriga viktigare pensionsreglementen, utgöras av *ålderspension*, som utgår till tjänsteman, vilken uppnått den för tjänsten stadgade pensionsåldern, *invalidpension*, som utgår till tjänsteman, vilken är skyldig avgå till följd av olycksfall i tjänsten, och *sjukpension*, som utgår till tjänsteman, vilken är skyldig avgå på grund av sjukdom, vanförhet eller lyte av annan anledning än olycksfall i tjänsten. Under vissa förutsättningar kan tjänsteman avgå tidigast fem år före pensionsåldern med

förtidspension, motsvarande ålderspension med någon reduktion under tiden intill pensionsåldern. Den, som avgår utan rätt till pension, tillförsäkras en med hänsyn till värdet av »den intjänta pensionen» bestämd »uppskjuten livränta», att utgå från viss angiven pensionsålder.

Hel ålderspension utgår, om tjänstemannen innehar därför stadgat antal tjänstår. Beloppet av hel pension motsvarar det för tjänsten gällande »pensionsunderlaget». Har tjänstemannen icke uppnått fullt antal tjänstår, avkortas pensionen i förhållande till antalet felande tjänstår.

Invalidpensionen bestämmes till belopp motsvarande det för tjänstemannen gällande pensionsunderlaget, oavsett antalet tjänstår och oavsett om tjänstemannen eventuellt icke kunnat förvärva fullt antal tjänstår före uppnåendet av pensionsåldern.

Sjukpension bestämmes efter samma grunder som ålderspension. Dock utgår alltid lägst 75 procent av pensionsunderlaget, i den mån pensionen icke härigenom blir högre än den ålderspension, som skulle hava utgått från pensionsåldern.

Pensionerna bekostas delvis genom löneavdrag, som beräknats skola täcka omkring $\frac{1}{3}$ av kostnaderna. Avdragen upphöra då tjänstemannen uppnår trettio tjänstår.

Dyrtidstillägg å pensionerna utgå enligt särskilda bestämmelser.

Beträffande de författningsenliga eller avtalsmässiga tjänstepensionernas karaktär torde den meningen numera vara allmänt förhärskande, att pensionerna icke utgöra benefika understöd utan indirekta vederlag för det av den anställda utförda arbetet.¹ Med hänsyn härtill uppställer sig frågan, om tjänstepensionerna böra föranleda avdrag å krigspensionerna, även om dessa icke göras beroende av en allmän ekonomisk behovsprövning. Vid bedömandet härav synes en principiell skillnad böra göras mellan å ena sidan ålderspensionerna och å andra sidan tjänstepensioner på grund av skadan. De sistnämnda äro avsedda att fylla samma syfte som krigspensionerna, nämligen att utgöra en ersättning för den genom invaliditeten bortfallna arbetsinkomsten. Det synes därför motiverat att införa särskilda avdragsregler för dem. Dylika regler återfinnas även i militärsättningsförordningen och olycksfallsförsäkringslagen.

Militärsättningsförordningens avdragsregler äro hämtade från 11 § olycksfallsförsäkringslagen. Enligt nämnda lagrum, i den lydelse det erhållit fr. o. m. år 1937, kan avdrag å invaliditetslivränta göras för tjänstepension på grund av skadan (förutsatt att försäkringstagaren-arbetsgivaren begagnat sig av möjligheten att erhålla lindring i försäkringsavgiften på grund av tjänstepensioneringen). Bestämmelsernas grundprinciper äro följande:

a) Avdrag sker endast för sådan pension, som helt eller delvis bekostats av den arbetsgivare, i vars tjänst olycksfallet inträffat (i militärsättningsförordningen = staten).

¹ Vid tillkomsten av 1934 års civila pensionsreglemente gjordes frågan till föremål för utförlig behandling i betänkande av 1930 års pensionssakkunniga och i Kungl. Maj:ts proposition nr 222 till 1934 års riksdag.

b) Har arbetsgivaren icke bestritt hela kostnaden, göres avdrag endast för den del av pensionen, som motsvarar arbetsgivarens bidrag. I fråga om pension från kassa, pensionsinrättning eller på grund av försäkring gäller som förutsättning för avdrag, att arbetsgivaren skall hava bestritt minst $\frac{1}{3}$ av kostnaden.

c) Avdrag sker icke för ålderspension, och av pension på grund av olycksfallet undantages från avdrag det belopp av pensionen, vartill rätt grundats genom anställningstiden.

Den förstnämnda principen torde böra sättas i samband därmed, att syftet med bestämmelserna i första hand varit icke att reglera ersättningstagarnas rätt utan att bereda lättnad i försäkringsplikten för de arbetsgivare, som åtagit sig att utgiva pensioner till olycksfallsskadade anställda. Materiellt saknas fog för att en ersättningstagare skall kunna komma i bättre ställning vid olycksfall under arbete för en tillfällig arbetsgivare än vid olycksfall i den ordinarie arbetsgivarens tjänst.

Pensioneringskostnadernas fördelning mellan arbetsgivaren och arbetstagaren kan vara av mera formell än reell betydelse. Detta belyses av den diskussion, som vid olika tillfällen förts beträffande sättet för finansiering av de statliga tjänstepensionerna. Vid tillkomsten av civila tjänstepensionsreglementet påyrkades av flera myndigheter, att systemet med pensionsavdrag å de nominella lönerna skulle utbytas mot ett nettolönesystem, d. v. s. ett system, där pensioneringen ordnades utan avgiftsplikt och lönerna i samband därmed minskades till nettolöner. Föredragande departementschefen uttalade, att starka skäl talade för ett nettolönesystem men att en övergång svårigen kunde ske utan samband med en allmän omarbetning av avlöningsförfattningarna. Frågan upptogs ånyo vid senaste lönereglering för civila statsförvaltningen. Mot en övergång till nettolönesystemet ansågs då väsentligen endast vissa tekniska övergångssvårigheter tala (prop. 1938:263, riksdagens skrivelse 1938:388). Pensioneringskostnadernas fördelning mellan arbetsgivare och arbetstagare inom den enskilda pensioneringen har behandlats i ett av sakkunniga utarbetat betänkande med förslag till lag om frivillig pensionering av i enskild tjänst anställda m. m. (statens off. utredn. 1938:18), vari anföres bland annat följande: »Då pensionsförmånen är att anse som en del av det vederlag, som tillkommer arbetstagaren på grund av hans anställning, måste dennes skyldighet att bidraga till pensioneringskostnaderna vara beroende av storleken i övrigt av detta vederlag. I ett fall har arbetsgivaren — måhända i samförstånd med arbetstagaren — avvägt de direkta löneförmånerna på sådant sätt, att det för den senare är tydligt, att han icke kan förvänta någon medverkan till sin pensionering från arbetsgivarens sida, medan åter i ett annat fall det med hänsyn till den egentliga lönens storlek får anses rimligt, att arbetsgivaren helt ikläder sig kostnaderna för pensioneringen. Föreliggande icke särskilda skäl för avvikelse, måste det enligt kommitténs uppfattning anses skäligt, att kostnaderna fördelas mellan arbetsgivaren och arbetstagaren efter sådan grund, att vardera svarar för hälften.» Rörande förhållandet

mellan å ena sidan tjänstepension och å andra sidan livränta enligt olycksfalls- eller yrkessjukdomsförsäkringslagen eller militärsättningsförordningen skulle enligt de sakkunnigas förslag normalt gälla, att pensionen intill pensionsålderns inträde skulle minskas med livräntans belopp, under det att pensionstagaren därefter skulle få uppbära intjänad ålderspension oberoende av rätten till livränta. Den sålunda föreslagna regleringen avviker väsentligt från den reglering, som åstadkommes genom ovannämnda bestämmelser i olycksfallsförsäkringslagen och militärsättningsförordningen. Förslaget har icke varit föremål för beslut av statsmakterna.

Den ovan under c) nämnda principen om avdragsfrihet för ålderspension och viss del av annan pension medför, att avdragets storlek blir beroende av anställningstidens längd. Detta står i viss motsättning till den princip, som legat till grund för invalidpensionens konstruktion inom den statliga tjänstepensioneringen. Sagda pension motsvarar, som inledningsvis nämnts, det för tjänstemannen gällande pensionsunderlaget. Detta har gällt alltsedan tillkomsten av 1907 års civila pensionslag. I förslag till lagen uttalade vederbörande sakkunniga följande rörande grunderna för invalidpensionens bestämmande: »Här är det så långt ifrån att levnads- och tjänstårens större antal bör berättiga till större vederlag för mistad arbetsförtjänst åt den av olycksfallet drabbade, att snarare motsatsen vore det rätta, ty för den unge och livskraftige arbetaren måste ju framtiden anses representera ett vida högre kapitalvärde än för den, som redan har den bästa arbetstiden bakom sig.»

Med hänsyn till det anförda och i betraktande av krigspensionernas karaktär har kommittén funnit sig böra föreslå den enkla och schematiska avdragsregel för statliga tjänstepensioner, som är intagen i 2 mom. första stycket. Avdrag enligt samma grunder har ansetts böra göras för pensioner från kommuner och enskilda arbetsgivare. Kommittén har utgått ifrån, att utfästelser om pension vid invaliditet icke utan vidare sättas ur kraft, därest invaliditeten härrör från krigsskada. Med anledning härav har i 2 mom. andra stycket intagits bestämmelse om att arbetsgivare, som bestrider tjänstepension, skall tillgodoföras det på grund av denna pension avdragna beloppet. Enligt stadgande i 5 mom. skola avdragsbestämmelserna dock icke tillämpas för det fall, att krigspensionen föranleder nedsättning av tjänstepensionen. I detta sammanhang må nämnas, att Svenska Personal-Pensionskassans stadgar innehålla bestämmelse om avdrag å pension för ersättning, som med anledning av arbetsoförmågan utgår på grund av staten åliggande ersättningsplikt. Stadgarna innehålla även bestämmelser om en eventuell inskränkning i rätten till pension vid krigsfall. I fråga om detta förbehåll gäller emellertid vad som stadgas i lagen den 4 oktober 1940 (nr 851) med vissa bestämmelser om livförsäkring m. m. vid krig (jämför sid. 39).

De föreslagna avdragsbestämmelserna skulle i vissa fall komma att medföra, att avdraget bleve större än det avdrag, som skulle göras med tillämpning av bestämmelserna i 11 § olycksfallsförsäkringslagen. Häremot synes intet vara att erinra, om krigspensionen överstiger vad den skadade skulle

hava uppburit i livränta. För övriga fall torde emellertid, oaktat de därmed förenade olägenheterna, böra tillses, att avdraget icke blir större än enligt nämnda lagrum. En bestämmelse härom har intagits i 2 mom. tredje stycket. Bestämmelsen skall dock, enligt stadgande i 41 §, icke tillämpas efter ett eventuellt krigsutbrott.

Såsom förebild för 3 mom. har tjänat en bestämmelse i 11 § fjärde stycket olycksfallsförsäkringslagen, som återfinnes även i militärersättningsförordningen.

För personalen vid försvarsväsendet och den av statsmedel avlönade, ständigt tjänstgörande luftskyddspersonalen beräknas enligt 7 § ersättningsunderlaget till maximibeloppet, 3 000 kronor, utan hänsynstagande till den skadades arbetsförtjänst. I dessa grupper ingå personer, som pensionerats från tidigare anställning. Utgöres pensionen av invalid- eller sjukpension, synes det naturligt, att hänsyn tas till pensionen vid krigspensionens bestämmande, enär ersättningsunderlaget motsvarar vad som ansetts böra gälla för fullt arbetsföra personer. Samma skäl gäller i viss mån även i de fall, då pensionen utgöres av ålderspension. Det synes skäligt, att avdrag för nu nämnda pensioner göres efter samma grunder som föreslagits i fråga om pensioner på grund av skadan. Dock torde avdraget böra maximeras, så att en viss ersättning alltid kommer att utgå, lämpligen krigspensionens halva belopp. Vid partiell invaliditet torde ersättning böra utgå med en mot invaliditetsgraden svarande del av den ersättning, som skulle hava utgått vid total invaliditet. Bestämmelser i dessa avseenden hava intagits i 4 mom. första stycket. Bestämmelserna hava gjorts tillämpliga även i de fall, där ersättningsunderlaget beräknas med hänsyn till den skadades arbetsförtjänst. Principiellt vore riktigare att för dessa fall föreskriva, att avdrag endast skulle göras i den mån ersättningen utan avdrag skulle komma att överstiga vad som skulle hava utgivits i ett fall av förut angivet slag. Den uppställda avdragsregeln torde dock icke medföra sådana verkningar, att det kan anses nödvändigt att införa en särbestämmelse i syfte att i förevarande avseende tillförsäkra de civilskadade full jämställdhet med personalen vid försvarsväsendet.

Enligt 4 mom. andra stycket skola bestämmelserna i första stycket tillämpas även då någon, vars pension innehållits enligt 3 mom., avgår från sin anställning med rätt till pension. Dock har någon maximeringsregel beträffande avdraget icke ansetts böra föreskrivas för dylika fall.

I samband med nu avhandlade avdragsregler må följande anföras beträffande grunderna för bestämmandet av tjänstepension m. m. vid skada under militärtjänstgöring. Inom den statliga tjänstepensioneringen är, som inledningsvis berörts, sjukpensionen mindre förmånlig än invalidpension. Enär invalidpension utgår allenast vid olycksfall i den innehavda tjänsten, komma civila tjänstemän att vid invaliditet till följd av skada under militärtjänstgöring ej sällan erhålla avsevärt lägre pension än vid olycksfall i tjänsten. Likaså är sjukavlöningen vid skada under militärtjänstgöring mindre

förmånlig än vid skada i tjänsten. I fråga om den ordinarie aktiva militärpersonalen torde även krigsskada vara att anse som sådan skada i tjänsten, som medför rätt till invalidpension. I militära avlöningsreglementet utsäges däremot, att »olycksfall i tjänsten» är liktydigt med »olycksfall i arbete», och detta begrepp omfattar enligt en år 1939 införd bestämmelse i olycksfallsförsäkringslagen icke skada genom krigsåtgärd i krig, vari Sverige är indraget. Kommittén har ansett det falla utanför dess arbetsuppgift att undersöka, huruvida några åtgärder kunna anses påkallade med anledning av ovan nämnda ojämnheter.

24 §.

Rörande stadgandet i andra stycket hänvisas till vad som anföres i specialmotiveringen till förslagen om ändringar i krigsfamiljebidragsförfattningarna.

25 §.

Enligt 9 § krigsavlöningsreglementet är avliden löntagares dödsbo berättigat till månadslön t. o. m. kalendermånaden näst efter den, varunder dödsfallet inträffat. Sker begravningen genom dödsboets försorg, skola förefintliga, för fredstid gällande bestämmelser om begravningshjälp äga tillämpning. Det synes skäligt, att någon begravningshjälp utgår även i sådana fall, där de efterlevande icke vidkännts den direkta begravningskostnaden. Vidare bör begravningshjälp utgå även i de fall, där rätt till begravningshjälp enligt fredstidsbestämmelser ej förefinnes. För begravningshjälp, som utgår enligt krigsavlöningsreglementet eller eljest av statsmedel eller från kommun, sker avdrag enligt bestämmelserna i andra stycket. Avdrag har däremot icke ansetts böra ske för den ovanberörda särskilda löneförmånen.

27 §.

Till grund för bestämmelserna ligga liknande synpunkter som i fråga om de under 23 § behandlade avdragsbestämmelserna rörande tjänstepension vid invaliditet.

29 §.

I olycksfallsförsäkringslagen föreskrives, att provisorisk ersättning skall utgivas i vissa fall, då inkomna upplysningar icke äro tillfyllest för ersättningsfrågens definitiva bedömande. Dylik föreskrift har icke intagits i militärersättningsförfordningen, vilket motiverats därmed, att tillämpandet av ifrågasvarande föreskrift i lagen så gott som undantagslöst föranleddes av otillräckliga uppgifter för bestämmandet av den skadades årliga arbetsförtjänst, under det att svårigheter i detta avseende icke behövde befaras möta vid bestämmandet av ersättningar enligt förordningen. I 1 mom. första stycket av förevarande paragraf har kommittén intagit ett mot ovannämnda bestämmelse i olycksfallsförsäkringslagen svarande stadgande om skyldighet för riks-försäkringsanstalten att utgiva provisoriska ersättningar i vissa fall. I andra stycket

föreskrives, att familjebidragsnämnderna i avvaktan på anstaltens sjukpenningsbeslut må bestämma provisoriskt familjebidrag för viss tid. Bestämmelserna i tredje stycket hava berörts i den allmänna motiveringen.

30 §.

Bestämmelserna i första stycket överensstämma med ett stadgande i militärsättningsförordningen, fränsett att jämkning föreslagits kunna ske även retroaktivt, om särskilda skäl härför finnas. Rätt lång tid kan understundom komma att förflyta, innan riks försäkringsanstalten erhåller kännedom om inträdd förbättring eller försämring av den skadades tillstånd eller andra omständigheter av betydelse för ersättningarnas storlek, varför det torde vara lämpligt, att anstalten erhåller möjlighet att i särskilda fall ompröva ersättningen även för gången tid.

31 §.

Bestämmelsen motsvarar ett liknande stadgande i militärsättningsförordningen. Enligt detta stadgande må nedsättning även ske i det fall, att skadan väsentligen förvärrats därigenom, att till följd av försummelse av den skadade underrättelse om skadan icke genast lämnats. Något behov av en dylik föreskrift torde knappast föreligga.

32 §.

Bestämmelserna hava icke motsvarighet i militärsättningsförordningen. Däremot finnes ett liknande stadgande intaget i krigsfamiljebidragsförordningen.

33 §.

Sjukpenningen torde liksom enligt militärsättningsförordningen böra utbetalas i efterskott per kalendervecka. Livräntor utbetalas enligt förordningen förskottsvis per livräntemånad, räknad från den dag, rätten till livränta inträtt, försåvitt icke riks försäkringsanstalten och ersättningstagaren överenskomma om längre utbetalningsterminer. Enligt här föreslagna bestämmelser skola pensionerna, i likhet med vad som eljest gäller i fråga om pensioner av statsmedel, utbetalas i efterskott per månad, med rätt för riks försäkringsanstalten att bestämma om undantag härifrån. Undantag torde böra ske, då pensionen är så låg, att den ej lämpligen bör utbetalas oftare än kvartalsvis. Någon gång torde även förskottsutbetalning kunna ifrågakomma. Det har lämnats öppet, huruvida månadsutbetalningarna skola ske per kalender- eller pensionsmånad. Bestämmandet härav torde böra ankomma på riks försäkringsanstalten.

34 §.

Enligt militärsättningsförordningen gäller, att försäkringsrådet, när synnerliga skäl äro för handen, må på därom av den skadade gjord ansökan besluta, att i stället för livränta eller del därav skall till den skadade utgivas

ett kapital för en gång. Stadgandet äger tillämpning allenast å livränta på grund av skada genom olycksfall men ej å livränta på grund av sjukdom.

Enligt här föreslagna bestämmelser kan försäkringsrådet även utan ansökan av den skadade besluta om utbyte av invalidpension mot kapitalbelopp. Av erfarenheterna i Danmark och på andra håll i utlandet lär framgå, att ersättningens utbetalande i form av engångsbelopp ofta gynnsamt påverkar den skadades tillfrisknande vid vissa psykiska sjukdomstillstånd. Engångsersättningar i dylika fall hava även bestämt förordats av svenska medicinska sakkunniga. Det synes därför lämpligt, att försäkringsrådet gives befogenhet att besluta om utbyte även utan att den skadade ansökt därom. Kommittén förutsätter, att frågan om utbyte i fall av här avsedd art bringas under försäkringsrådets prövning genom riksförsäkringsanstaltens försorg.

Förutsättningen för utbyte av invalidpension mot engångsbelopp bör i allmänhet vara, att den skadade genom engångsbeloppet skall kunna bereda sig bättre framtida utkomstmöjligheter. Att avgöra, om denna förutsättning föreligger, torde i de flesta fall erbjuda betydande vansklighet. Utbyte av större pensionsbelopp torde därför i allmänhet ej böra förekomma. Enligt här föreslagna bestämmelser skall utbyte av hela pensionen icke kunna ske, om invaliditetsgraden överstiger 25 procent. Är invaliditetsgraden högre, må utbyte avse endast det belopp, som motsvarar 25 procents invaliditet. Detta innebär bland annat, att vid utbyte i sådana fall, då familjetillägg utgår — vilket förutsätter lägst 30 procents invaliditet — en viss del av pensionen alltför kommer att utgå jämte familjetillägget.

Någon undantagsbestämmelse beträffande de fall, då kroppsskadan utgöres av sjukdom, har icke ansetts nödvändig. Avgörandet av frågan om utbyte i dylika fall torde kunna överlämnas åt tillämpningen. Nämnas må, att hinder för utbyte av livränta mot kapital icke stadgats i lagen om försäkring för vissa yrkessjukdomar.

35 §.

Bestämmelsen är hämtad från militärsättningsförordningen.

36 §.

Enligt 2 § krigsfamiljebidragsförordningen må familjebidrag ej utgå för person, som enligt förordningen den 13 april 1940 (nr 215) om utrymningshjälp åtnjuter utrymningshjälp avseende annat än resa. Detsamma kommer att gälla beträffande familjebidrag enligt förslaget. I båda fallen finnes frihet för vederbörande att välja mellan de båda hjälpformerna, såtillvida som en evakuerad familj, vilken icke sökt utrymningshjälp, bibehåller rätten till familjebidrag, något som även förutsetts vid krigsfamiljebidragsförordningens tillkomst.

Utrymningshjälp kan innefatta bostadsbidrag för bostad i hemorten under förutsättning, att dylikt bidrag uppenbarligen skulle hava utgått jämlikt krigsfamiljebidragsförordningen, därest utrymning ej skett. Detta kommer icke

att gälla, sedan rätten till familjebidrag, efter värnpliktigs hemförlovning på grund av skada, kommer att vara reglerad av 14 § i förslaget, försåvitt icke särskild bestämmelse härom införes i utrymningshjälpsförordningen.

Utrymningshjälpen är, i olikhet med familjebidragen, förenad med en viss, dock tämligen begränsad återbetalningsskyldighet. Härifrån äro värnpliktiga ävensom deras hustrur och barn frikallade, såvitt rör utrymningshjälp, som familjen åtnjutit under tiden för värnpliktstjänstgöringen. Befrielsen kommer icke att gälla beträffande utrymningshjälp efter hemförlovning på grund av skada, men detta torde knappast vara av större praktisk betydelse.

Det familjetillägg, som ingår i avlöning till den av statsmedel avlönade personalen vid allmänna luftskyddet, utgives, till skillnad från vad fallet är beträffande familjebidragen, oberoende av om familjemedlemmarna åtnjuta utrymningshjälp. Frågorna om lön till luftskyddspersonal och om utrymningshjälp hava nämligen ansetts böra avgöras oberoende av varandra (prop. L 1940: 207, sid. 20). Luftskyddspersonalen är därför heller icke frikallad från ersättningsskyldighet för utrymningshjälp.

Vad angår annan ersättning för krigsskada än familjebidragen enligt 14 § i förslaget uppkommer frågan, om utgående utrymningshjälp till ersättningsstagaren bör utestänga honom från rätt att uppbära ersättningen, liksom fallet är beträffande familjebidragen, eller om ersättningen i likhet med familjetilläggen å luftskyddslönerna böra utgå oberoende av rätten till utrymningshjälp. Enligt det förra alternativet kommer det att åligga den myndighet, som utbetalar ersättningen, att övervaka huruvida ersättningsstagaren kommer i åtnjutande av utrymningshjälp, något som svårigen kan göras effektivt. Enligt det senare alternativet kommer utrymningshjälpen att få utmätas under hänsynstagande till den utgående ersättningen, vilket icke möter samma praktiska svårigheter. Härtill kommer, då fråga är om sjukpenning och invalidpension, att skadan eventuellt förhindrar ersättningsstagaren från att bereda sig arbetsinkomst, som skulle hava gjort det möjligt för honom att reda sig utan utrymningshjälp. Vidare är att märka, att en indragning av ersättningen för dem, som uppbära utrymningshjälp, icke drabbar de evakuerade, vilkas ekonomi är sådan, att de icke behöva söka utrymningshjälp.

Det ovan anförda synes tala för att ersättningen för krigsskada bör utgå oberoende av vederbörandes rätt till utrymningshjälp. Ett undantag från denna regel torde dock böra göras. Ersättningen kommer ej sällan att bestämmas retroaktivt, vilket främst i de fall, då skadan drabbar någon som redan åtnjuter utrymningshjälp, skulle kunna medföra, att ersättning utginge för tid, varunder utrymningshjälp redan lämnats. Med hänsyn härtill synes det lämpligt föreskriva dels att ersättning icke skall bestämmas för tid, varunder utrymningshjälp redan utgått, dels att meddelande om ersättningsbeslutet skall ofördröjligen tillställas den inkvarteringsnämnd, som utger utrymningshjälpen. I förslaget har intagits föreskrift därom, att ersättning skall bestämmas att utgå först fr. o. m. femtonde dagen efter beslutsdagen. Härigenom skulle vinnas, att frågan om fortsatt utrymningshjälp hinner prövas,

innan ersättningen börjar utgå, och att sjukpenning icke behöver utgivas i fall med mycket kort sjukdomstid.

Den föreslagna bestämmelsen torde böra gälla även för det fall, att familjebidrag utgår för ersättningstagaren såsom familjemedlem till annan person.

Bestämmelser i nu angivna avseenden hava intagits i 1 mom. Enligt 4 mom. skola bestämmelserna äga motsvarande tillämpning i fråga om familjetillägg.

Uppkommer vid tillämpning av 4 mom. fråga om uppdelning av familjetillägg för familjemedlemmar, som avses i 19 § 1 mom. a) och b), bör tillägget uppdelas med lika belopp å de olika familjemedlemmarna. Särskild bestämmelse härom torde icke vara erforderlig.

Den i 5 mom. intagna bestämmelsen torde främst vara av betydelse i händelse av krig. Enligt 21 § militärsättningsförordningen gäller, att ersättning för kroppsskada, som utgöres av sjukdom, icke utgår för tid, varunder ersättningstagaren är bosatt utom riket. Det synes tveksamt, huruvida tillräckliga skäl finnas för att i detta avseende göra åtskillnad mellan ersättning för sjukdom och ersättning för annan kroppsskada. Utfärdandet av sådan föreskrift, i den mån behov därav visar sig föreligga, torde lämpligen kunna läggas i Konungens hand.

37 §.

I fråga om rätten till ersättning för sjukdom föreskrives i militärsättningsförordningen en på visst angivet sätt beräknad treårig preskriptionstid. Beträffande olycksfallsskador gälla däremot de allmänna bestämmelserna om tioårig preskription. Här föreslagen bestämmelse i första stycket innebär treårig preskription i fråga om såväl sjukdomar som egentliga skador, med rätt för Konungen att i särskilda fall medgiva undantag. Bestämmelsen i andra stycket överensstämmer med ett stadgande i militärsättningsförordningen.

38 §.

Bestämmelserna ha sin motsvarighet i militärsättningsförordningen. I andra stycket har dock en jämkning vidtagits i anslutning till bestämmelserna i 25 § lagen om försäkringsavtal. Något särskilt stadgande torde icke erfordras därom, att då återkrävt belopp avser jämväl utgivet familjebidrag en mot kommunens anpart däri svarande del av beloppet skall redovisas till kommunen.

39 §.

Som förebild för bestämmelsen har tjänat 26 § krigsfamiljebidragsförordningen.

40 §.

Enligt förordningen den 17 maj 1940 (nr 333) om särskild ersättning i vissa fall för skada till följd av olycksfall vid flygning utgå vid sidan av ersättning enligt olycksfallsförsäkringslagen eller militärsättningsförordningen vissa extra ersättningar vid skada till följd av olycksfall vid flygning

under flygtjänstgöring vid krigsmakten i fredstid. Den föreslagna förordningen har ansetts ej böra föranleda inskränkning av de sålunda för fredstid gällande bestämmelserna, varför stadgande härom intagits i 1 mom. Stadgandet torde böra gälla även beträffande olycksfall, som avses i den ovan (sid. 65 f) berörda kungörelsen om höjning av vissa ersättningar enligt 1918 års fiskarförsäkringsförordning.

Beträffande 2 mom. hänvisas till vad i den allmänna motiveringen anförts om familjetilläggens och efterlevandepensionernas konstruktion.

41 §.

Till belysande av den praktiska betydelsen av bestämmelserna om engångsersättningar vid låga invaliditetsgrader må nämnas, att enligt nu tillämpad praxis invaliditetsgraden vanligen beräknas till 10 procent vid förlust av ena långfingret, 12 procent vid amputation av ena tummen i ytterleden, 14 procent vid förlust av ena pekfingret, 15 procent vid förlust av ena handens ring- och lillfingrar, 18 procent vid stelhet i ena tummens båda yttre leder samt 20 procent vid blindhet å ena ögat, stelhet i ena handleden eller stelhet i ena fotleden. Vid förlust av ena tummen, stelhet i ena knäet eller förlust av ena ögat beräknas invaliditetsgraden vanligen till 25 procent.

Nu berörda bestämmelser äro avsedda att tillämpas även i de fall, där rätt till ersättning uppkommit före krigsutbrottet. Den omständigheten, att pension redan utgivits för viss tid, torde icke böra inverka på storleken av den stadgade engångsersättningen.

Bestämmelsen om inskränkning i hustrus rätt till efterlevandepension får självfallet icke betydelse i fråga om pensioner på grund av dödsfall, som inträffat innan bestämmelsen trätt i tillämpning. Rörande bestämmelsen om avdrag å invalid- eller efterlevandepension hänvisas till vad som anförts ovan under 23 §. Denna bestämmelse erhåller icke tillämpning i de fall, då avdragets storlek redan bestämts.

Förordningens ikraftträdande m. m.

Då vissa förberedelser, såsom fastställande av formulär m. m., erfordras, innan förordningen kan träda i tillämpning, synes dagen för ikraftträdandet böra bestämmas av Konungen. Beträffande skada, som yppats under tiden för den förstärkta försvarsberedskapen, torde ersättning, som belöper å tiden efter ikraftträdandet, böra utgå enligt förordningens bestämmelser, där ej enligt förut gällande föreskrifter eller av Konungen meddelade beslut högre ersättning fastställts. Genom förordningen torde tidigare provisoriska bestämmelser i ämnet böra upphävas.

I tillämpningskungörelsen har intagits en bestämmelse därom, att förordningen skall tillämpas jämväl å personal vid icke mobiliserade delar av krigsmakten, vilka enligt gällande bestämmelser vid förstärkt försvarsberedskap organiserats såsom neutralitetsvakt, ävensom å personal, som inkallats till tjänstgöring i anledning av förstärkt försvarsberedskap.

Förslaget till förordning om ersättning åt hemvärns- och luftskydds- personal i anledning av viss kroppsskada.

I yttrande över hemvärnskommitténs den 7 mars 1940 avgivna förslag till inrättande av en hemvärnsorganisation föreslog *riksförsäkringsanstalten*, att ersättning till hemvärnsman i anledning av kroppsskada under *hemvärnsövningar* skulle utgå jämlikt militärsättningsförordningen. Anstalten förordade i första hand, att hemvärnspersonalen genom ändring av förordningen skulle i princip jämiställas med värnpliktiga. Därvid skulle de hemvärnsmän (reservhemvärnsmän), som icke fullgjort sin värnpliktstjänstgöring, i allmänhet jämiställas med de värnpliktiga, vilkas årliga arbetsförtjänst beräknades till 1 764 kronor, och de, som fullgjort första tjänstgöring och repetitionsövningar eller motsvarande tjänstgöring, jämiställas med de värnpliktiga, vilkas arbetsförtjänst beräknades till 2 160 kronor. Även sådana hemvärnsmän, som frikallats från värnpliktens fullgörande eller helt eller delvis befriats från densamma fullgörande i fredstid, kunde enligt anstaltens förmenande möjligen hänföras till den senare kategorien fr. o. m. det år de uppnådde trettiofem års ålder. Alternativt föreslog anstalten, för det fall att den föreslagna författningsändringen icke kunde medhinnas, att beslut om ersättning tills vidare skulle i varje särskilt fall meddelas av Kungl. Maj:t med tillämpning av 1 § andra stycket i förordningen. I proposition nr 257 till 1940 års lagtima riksdag förordade *departementschefen*, att ersättningsfrågorna åtminstone tills vidare skulle regleras i enlighet med det senare av de av riksförsäkringsanstalten föreslagna båda alternativen. Ersättning för skada under krigstjänstgöring borde utgå efter de regler, som komme att gälla för värnpliktiga. Några bestämmelser i ämnet hava icke utfärdats i annan mån än att i 12 § 4 mom. hemvärnshörsningen (1940: 408) finnes angivet, att angående ersättning för sjukdom eller skada, som hemvärnsman ådragits under tjänstgöring, skall gälla vad därom särskilt stadgas.

I framställning till Kungl. Maj:t den 28 mars 1940 anhöll *riksluftskyddsförbundet*, att Kungl. Maj:t måtte föranstalta om att vid olycksfall eller sjukdom, som ådragits under *luftskyddsövningar eller luftskyddstjänst*, skulle utgå fri läkar- och sjukvård samt ersättning i övrigt enligt grunderna i olycksfallsförsäkringslagen. I framställningen anfördes bland annat, att det frivilliga luftskyddsarbetet i hög grad tjänade samhällsnyttan, att deltagandet i frivillig utbildning och övning vore nödvändigt för att medborgarna skulle kunna fylla sin uppgift i denna beredskapstjänst samt att risk förefunnas för att det frivilliga deltagandet motverkades, därest ersättning icke utginge vid inträffad skada. Sedan yttranden avgivits av riksförsäkringsanstalten och luftskyddsinspektionen, förordnade Kungl. Maj:t, att handlingarna i ärendet skulle överlämnas till kommittén för verkställande av utredning och avgivande av förslag.

Riksförsäkringsanstalten tillstyrkte i sitt yttrande den av riksluftskyddsförbundet gjorda framställningen. Bestämmelser i ämnet borde enligt an-

staltens mening omfatta icke blott enskilt luftskyddsarbete utan även arbete i allmänna luftskyddet och industriluftskyddet i den mån vid olycksfall eller sjukdom under arbete ersättning icke eljest utginge. I *luftskyddsinspektionens* yttrande anfördes, att luftskyddsinspektören år 1939 uppmanat luftskyddsföreningarna att försäkra deltagarna i de av föreningarna anordnade kurserna. Sådana försäkringar kunde antagas förekomma i stor utsträckning. Inspektionen hade tidigare övervägt frågan om behovet av en statlig reglering av ifrågavarande försäkringsfall men icke funnit en dylik erforderlig, enär relativt få skador kommit till inspektionens kännedom. Med hänsyn till önskvärdheten av att på allt sätt understödja och underlätta den frivilliga utbildningsverksamheten ville inspektionen icke avstyrka den gjorda framställningen, men inspektionen ansåge, att särskild vikt borde läggas vid frågan om ersättning åt sådan luftskyddspersonal, som vid luftskyddstillstånd uttagits till tjänstgöring jämlikt luftskyddsförfogandelagen.

Ovan har nämnts, att ersättning till hemvärnsmän för skador under fredstjänstgöring ansetts böra tills vidare utgivas med tillämpning av 1 § andra stycket militärsämningsförfordningen. Ersättning enligt detta stadgande kan bestämmas antingen efter de för värnpliktiga gällande grunderna eller ock enligt de grunder, som gälla för den i förordningen avsedda fast anställda personalen vid försvarsväsendet. I förra fallet lägges en viss beräknad arbetsförtjänst, 1 764 eller 2 160 kronor, till grund för ersättningens storlek, under det att arbetsförtjänsten i senare fallet beräknas enligt de i olycksfallsförsäkringslagen intagna reglerna. Med hänsyn till att hemvärnspersonalen, till skillnad från vad som gäller beträffande de värnpliktiga, är sammansatt av personer i mycket skilda åldersgrupper och i övrigt är mycket heterogen, synas enligt kommitténs mening övervägande skäl tala för tillämpning av den senare beräkningsgrunden, som leder till att den skadade erhåller ersättning av samma storlek som den, vilken skulle hava utgått om skadan uppkommit genom olycksfall i arbete. I betraktande av hemvärnspersonalens värdefulla, på frivillighetens grund vilande insats för rikets försvarsberedskap torde dock skäligen böra gälla, att livränta icke i något fall skall utgå efter lägre arbetsförtjänst än lägsta arbetsförtjänsten för värnpliktig eller 1 764 kronor. Nu ifrågasatta ersättningsgrunder överensstämma ej helt med vare sig de för värnpliktiga eller de för fast anställda gällande grunderna, vilket är en av anledningarna till att kommittén funnit sig böra föreslå en särskild författning i ämnet. Ett annat skäl för utfärdandet av särskilda bestämmelser är, att det med hänsyn till den stora anslutning, som hemvärdet vunnit, icke torde vara lämpligt, att varje uppkommande ersättningsfråga förutsätter beslut av Kungl. Maj:t.

Vad angår skador, som uppkomma under luftskyddstjänstgöring eller luftskyddsövning i andra fall än då olycksfallsförsäkringslagen eller den föreslagna krigspensionsförfordningen är tillämplig, synes det kommittén skäligt, att ersättning utgives helt efter olycksfallsförsäkringslagens grunder.

Beträffande avdrag å ersättningen för andra motsvarande förmåner torde enahanda regler böra gälla vare sig förmånen utgår av statsmedel eller på grund av den skadades anställning hos annan arbetsgivare än staten. I förslaget till krigspensionsförordning har kommittén intagit vissa bestämmelser om rätt för arbetsgivare att få tillgodogöra sig belopp, som avdrages på grund av ersättningstagaren tillkommande pension från arbetsgivaren. Dylika bestämmelser torde icke vara motiverade i nu ifrågavarande sammanhang. Frågan om en reglering mellan ersättningen och sjukpenning från erkänd sjukkasse behandlas i specialmotiveringen till förslaget om ändring av sjukkasseförordningen.

Ersättning enligt ovan föreslagna grunder kan tydligen i vissa fall komma att överstiga vad som i jämförligt fall utgår till värnpliktig. Anledningen härtill är det förhållandet, att den för värnpliktig beräknade arbetsförtjänsten avsevärt understiger olycksfallsförsäkringslagens maximibelopp för den årliga arbetsförtjänsten. Kommittén, som icke har att ingå på ett bedömande, huruvida en ändring i detta avseende bör komma till stånd, utgår ifrån, att denna fråga kommer att övervägas i samband med förestående revision av olycksfallsförsäkringslagen.

Förslagen till ändringar i krigsfamiljebidragsförordningen och krigsfamiljebidragskungörelsen.

Avlider värnpliktig, må familjebidrag enligt krigsfamiljebidragsförordningen, därest ej Konungen annorlunda förordnat, uppbäras t. o. m. månaden näst efter den, under vilken dödsfallet blivit kunnigt. Enligt kommitténs förslag till bestämmelser skulle därjämte gälla, att familjebidrag för familjemedlem, som i föreskriven ordning ansökt om krigspension, kunde utgå intill dess ansökan prövats i första instans. Det sålunda föreslagna stadgandet uteslöts vid förordningens utfärdande i avvaktan på förslag av kommittén om pensionsbestämmelser.

Fastställandet av efterlevande familjemedlems rätt till pension kan under ogynnsamma omständigheter taga lång tid i anspråk, och det torde därför vara lämpligt, att förlängning av tiden för rätt till familjebidrag medgives på sätt tidigare ifrågasatts. Det här föreslagna tillägget i 6 § krigsfamiljebidragsförordningen anknyter till 36 § 1 mom. andra stycket i förslaget till krigspensionsförordning.

Har värnpliktig anmälts såsom saknad och är ej uppenbart, att han rymt, må familjebidrag enligt krigsfamiljebidragsförordningen utgå tills vidare. Härom anförde kommittén, att bestämmelsen förutsatte en framtida reglering, som, om den ej kunde ske genom den övriga sociala krigslagstiftning, som kommittén hade att utarbeta, måste verkställas, sedan situationen under eller efter kriget kunde överblickas. En reglering av dessa fall i samband med den nu föreslagna krigspensionsförordningen kan tänkas genomförd på det sättet, att efterlevandepensioner medgivas i avvaktan på den värnpliktiges eventuella tillrättafinnande. Denna anordning skulle överensstämma med vad

som enligt 26 § olycksfallsförsäkringslagen gäller, då någon under resa eller eljest blivit borta och det skäligen kan antagas, att han omkommit genom olycksfall i arbetet. Frågan om familjebidragens utbytande mot efterlevandepensioner torde dock böra anstå någon tid efter det vederbörande anmälts såsom saknad i avvaktan på situationens utveckling. Det synes lämpligt, att det överlämnas åt riks-försäkringsanstalten att taga initiativ till en reglering av dylika pensionsfrågor. För att anstalten skall erhålla möjlighet att följa utvecklingen böra familjebidragsnämnderna åläggas att underrätta anstalten om uppkommande fall av detta slag. Kungl. Maj:t torde böra äga befogenhet att besluta om regleringens genomförande (jämför krigspensionsförfordningen 24 § andra stycket).

Förslaget till ändring i förordningen om erkända sjukkassor.

Enligt 31 § andra stycket i förordningen den 26 juni 1931 (nr 280) om erkända sjukkassor gäller, att sjukpenning vid sjukdom, som medför rätt till ersättning enligt olycksfallsförsäkringslagen eller yrkessjukdomsförsäkringslagen eller »gällande bestämmelser om ersättning i anledning av kroppsskada ådragen under militärtjänstgöring», må av erkänd sjukkassa utgivas med högst det belopp för dag, varmed den sjukpenning, som den sjuke tillförsäkrat sig från kassan, överstiger nämnda ersättning. Bestämmelsen äger uppenbarligen tillämpning även å kroppsskador under krigstjänstgöring och torde, om hemvärnspersonalens rätt till ersättning regleras i enlighet med kommitténs förslag, bliva tillämplig även å skada under tjänstgöring vid hemvärdet. Däremot berör bestämmelsen icke luftskyddspersonalen eller de övriga kategorier, som ansetts böra falla under den föreslagna krigspensionsförfordningen.

I yttrande över pensionsstyrelsens i den allmänna motiveringen berörda förslag rörande beredskapsåtgärder för säkerställandet av understödsförsörjningarnas verksamhet i krig har kommittén tillstyrkt bestämmelser därom, att sjukhjälp från erkänd sjukkassa ej skall utgå i anledning av sådan under krig uppkommen kroppsskada, som föranleder ersättning enligt krigspensionsförfordningen. Vinner förslaget gillande, torde några bestämmelser till reglering av förhållandet mellan ersättning från erkänd sjukkassa och ersättning enligt krigspensionsförfordningen icke erfordras utöver en utvidgning av ovan-nämnda stadgande i 31 § sjukkasseeörfordningen till att omfatta även den av statsmedel avlönade, ständigt tjänstgörande luftskyddspersonalen. För tydlighets vinnande synes dock böra angivas, att stadgandet är tillämpligt även å hemvärnspersonalen. Stadgandet bör jämväl äga tillämpning i de fall, då ersättning utgår enligt den föreslagna förordningen om ersättning åt hemvärns- och luftskyddspersonal i anledning av viss kroppsskada, ådragen under tjänstgöring eller luftskyddsövning.

Förslaget till ändring i lagen om folkpensionering.

I den allmänna motiveringen har anförts, att kommittén vid sina överväganden rörande lämpliga belopp för pensioner till änka eller änking

stannat för att föreslå vissa enhetliga belopp, utmätta med hänsyn därtill, att pensionstagaren i regel kan antagas vara i stånd att genom arbete bidra till sin försörjning. Det för andra ortsgruppen föreslagna beloppet, 600 kronor, sammanfaller med det inkomstbelopp, som i denna ortsgrupp utesluter från rätt till tilläggspension enligt folkpensioneringslagen. Motsvarande gränsinkomster i de båda övriga ortsgrupperna, 457 och 743 kronor, ligger i första ortsgruppen något under och i tredje ortsgruppen något över de föreslagna pensionsbeloppen, 480 och 720 kronor. Tilläggspension vid sidan av efterlevandepensionen kan sålunda utgå endast i ortsgrupp III med ett obetydligt belopp, under det att i övrigt folkpensionen till arbetsförmögen änka eller änking utgår endast i form av grundpension. Därest efterlevandepensionen vore att räkna som sådan privilegierad inkomst, som avses i 7 § folkpensioneringslagen, skulle folkpensionen på ett helt annat sätt utgöra ett tillskott till vederbörandes försörjning. Med hänsyn till efterlevandepensionens karaktär synes det kommittén skäligt, att en ändring i detta syfte vidtages i folkpensioneringslagen. Huruvida bestämmelsen bör gälla även beträffande efterlevandelivräntor enligt den föreslagna förordningen om ersättning till hemvärns- och luftskyddspersonal, torde ej lämpligen kunna avgöras annat än i samband med ett ställningstagande till den vittgående frågan om privilegiering av livräntor enligt olycksfallsförsäkringslagen och andra för fredstid gällande författningar om pensioner och livräntor till efterlevande, varför kommittén icke ansett sig böra framlägga förslag härom.

Särskilt yttrande av ledamoten N. I. Johansson:

Med biträdande i övrigt av vad kommittén föreslagit finner jag mig på nedan angivna grunder icke kunna ansluta mig till förslaget om dyrortsgradering av invalid- och efterlevandepensioner.

Såsom i den allmänna motiveringen erinras, uttalades i direktiven för kommitténs utredningsarbete, att 1927 års militärsättningsförordning torde kunna tagas som utgångspunkt för bestämmelser på nu ifrågavarande område. Det framlagda förslaget anknyter även på viktiga punkter till nämnda förordning. Detta gäller bland annat i fråga om de föreslagna grundbeloppen för sjukpenning och invalidpension till värnpliktiga m. fl., vilka belopp motsvara sjukpenning och livränta enligt den högre av militärsättningsförordningens båda tariffer för värnpliktiga.

Vid militärsättningsförordningens tillkomst gjorde sig beträffande värnpliktiga den uppfattningen gällande, att, liksom deras förmåner i övrigt ej rönt inverkan av deras förhållanden i det civila livet, borde dessa ej heller utöva något inflytande på storleken av ersättningarna vid inträffade skador. Att det oaktat tvenne ersättningstariffer infördes, torde i ej ringa mån hava skett med hänsyn därtill, att den kategori av värnpliktiga, som faller under den högre tariffen, till största delen består av personer i de familjebildande

årsklasserna. (Jfr prop. 1927: 179). De båda tarifferna kunna ur denna synpunkt anses innebära en viss differentiering efter försörjningsplikt.

En viss dyrortsgradering av sjukersättning enligt den föreslagna krigspensionsförordningen uppkommer genom sjukpenningens kombination med familjebidrag. Enär sjukersättningen i allmänhet utgår under en kort tid, varunder ersättningstagaren ej kan hinna anpassa sig efter situationen, anser jag mig icke böra göra någon erinran mot denna anordning. Anmärkas må dock, att de högre levnadskostnaderna på dyrorterna i ej ringa mån äro uttryck för differenser i levnadsstandarden mellan stad och land, en synpunkt, som redan kommit till uttryck i del I av kommitténs betänkande (sid. 37).

Invalidpensionens enhetliga grundbelopp skall enligt förslaget kompletteras med dyrortsgraderade familjetillägg. Till vad som i den allmänna motiveringen anförts till stöd för ett enhetligt grundbelopp vill jag för min del tillägga, att icke blott praktiska utan även principiella skäl tala därför. Med hänsyn till det kända förhållandet, att utvecklingen under senare år kännetecknats av en pågående utjämning mellan stad och land av kostnaderna för livsmedel m. m., kan jag ej finna det lämpligt, att sociallagstiftningen på ytterligare ett område bidrager till att befästa ovannämnda skillnader i levnadsstandarden. Vad angår familjetilläggen, svarar enligt min mening dyrortsgraderingen inom folkpensioneringen icke på ett sådant sätt mot de rådande förhållandena, att tillräckliga skäl förefinnas för att beträffande invaliditetsersättningarna, som ju skola utgå under ersättningstagarens hela livstid eller i vart fall under lång tid, utbyta militärsättningsförordningens ovannämnda system mot det av kommitténs majoritet föreslagna. Jag förordar i stället, att familjetilläggen bestämmas enhetligt efter den för mellersta ortgruppen föreslagna skalan. Detsamma gäller i fråga om efterlevandepensionerna. Med ett dylikt enhetligt system vinnes även, att administrationen underlättas och att omflyttningar i anpassningssyfte icke motverkas.

Beträffande ersättningarna till civila krigsskadade må framhållas, att olycksfallsförsäkringslagens system med ersättningar i förhållande till arbetsförtjänstens storlek icke synes väl förenligt med bestämmelser om dyrortsgradering av vissa ersättningar.

FÖRFATTNINGSFÖRSLAG.

Bilaga 1.

Förslag

till

Förordning om värnpliktslån.

Härigenom förordnas som följer:

Allmänna bestämmelser.

1 §.

Den, som enligt § 28 mom. 1 eller § 36 mom. 2 värnpliktslagen inkallats till värnpliktstjänstgöring, må under nedan angivna förutsättningar kunna erhålla lån ur värnpliktslånefonden (värnpliktslån).

Indrages riket i krig, må värnpliktslån utlämnas allenast efter Kungl. Maj:ts närmare bestämmande.

2 §.

Värnpliktslånefonden förvaltas av statskontoret med biträde, såvitt rör de särskilda lånen, av länsstyrelserna.

Låneverksamheten i övrigt handhaves å statens vägnar av statens arbetsmarknadskommission och av särskilda värnpliktslånenämnder med biträde av de i krigsfamiljebidragsförordningen avsedda familjebidragsnämnderna.

3 §.

Värnpliktslånenämnd skall finnas i varje län samt bestå av tre ledamöter. Av dessa utser Kungl. Maj:t två, därav en tillika ordförande, ävensom suppleanter för dessa. En ledamot, tillika sekreterare, jämte suppleant för denne utses av länsstyrelsen.

Ersättning till värnpliktslånenämndernas ledamöter och suppleanter bestämmes av Kungl. Maj:t.

Om lånen.

4 §.

För beviljande av värnpliktslån skola följande allmänna förutsättningar gälla, nämligen

att sökanden till följd av värnpliktstjänstgöringen råkat i svårigheter av ekonomisk art, vilka kunna befaras äventyra hans möjligheter att efter slutad tjänstgöring vinna utkomst i det yrke eller den näring, varav han före inkallelsen haft sin bärgning, eller vilka eljest innebära en avsevärd rubbning av hans ekonomi;

att sökanden gjort vad på honom skäligen ankommit för att avvärja svårigheterna; samt

att sökanden måste antagas vara ur stånd att utan det allmännas hjälp inom skälig tid övervinna svårigheterna.

Värnpliktslån må ej utan synnerliga skäl utgå till värnpliktig, vars tjänstgöring under de senast förflutna tolv månaderna understigit fyrtiofem dagar.

5 §.

Värnpliktslån bör beviljas för visst närmare angivet ändamål. Lånet må ej avse betalning av utskylder, med vilkas indrivning enligt vad därom särskilt är stadgat anstånd ägt rum.

6 §.

Värnpliktslån må beviljas med lägst trehundra och högst tretusen kronor. Vid beviljande av sådant lån skall i övrigt tillses, att lånebeloppet icke bestämmes högre än som med hänsyn till sökandens levnadsvillkor och förhållanden i övrigt finnes vara nödvändigt för vinnande av det därmed avsedda syftet.

Värnpliktslån må, där ej omständigheterna föranleda till annat, beviljas först sedan den värnpliktiges tjänstgöring vid krigsmakten upphört och ytterligare inkallelse ej synes vara att vänta.

7 §.

Värnpliktslån äro räntefria och må utlämnas utan säkerhet; ägande dock den lånebeviljande myndigheten, när omständigheterna därtill giva anledning, föreskriva, att säkerhet för lånet skall avlämnas.

För beviljat lån skall låntagaren utfärda skuldförbindelse, däri hans åtaganden i fråga om lånets användning och återbetalande jämte övriga lånevillkor skola angivas. Skuldförbindelsen skall avlämnas till värnpliktslånenämnden.

8 §.

Värnpliktslån skall återbetalas med en femtedel om året med början från och med andra kalenderåret näst efter det, under vilket lånet utlämnades.

Om förfarandet i låneärenden m. m.

9 §.

Ansökan om värnpliktslån göres enligt fastställt formulär hos familjebidragsnämnden i den kommun, som enligt 17 § krigsfamiljebidragsförordningen har att pröva ansökan om familjebidrag åt sökanden. Då sådan ansökan inkommit, skall familjebidragsnämnden, efter att hava införskaffat den ytterligare utredning, som finnes erforderlig, med eget yttrande överlämna ansökan till vederbörande värnpliktslånenämnd.

På värnpliktslånenämnden ankommer att besluta i låneärende. Är nämnden ej enhällig, eller beviljar nämnden lån till högre belopp än ettusen kronor eller lån till värnpliktig, vars tjänstgöring under de senast förflutna tolv månaderna understigit fyrtiofem dagar, eller medgiver nämnden, att lån må utbetalas förrän den värnpliktiges tjänstgöring vid krigsmakten upphört och ytterligare inkallelse ej synes vara att vänta, skall nämndens beslut för att bli va gällande underställas statens arbetsmarknadskommissions prövning.

I samband med beviljande av lån böra de föreskrifter med avseende å lånebeloppets användande och utbetalande meddelas, som av förhållandena påkallas.

Värnpliktslånenämndens beslut i låneärende skall ofördröjligen tillställas sökanden; och skall sökanden därvid underrättas om vad han har att iakttaga, därest han vill föra talan mot beslutet.

10 §.

Är sökande missnöjd med värnpliktslånenämnds beslut, äger han, ändå att beslutet skall underställas statens arbetsmarknadskommissions prövning, söka ändring i beslutet hos arbetsmarknadskommissionen genom besvär, vilka skola hava inkommit till värnpliktslånenämndens ordförande sist å tjugonde dagen från det sökanden erhöi del av beslutet; och åligger det ordföranden att jämte nämndens yttrande insända besvären till arbetsmarknadskommissionen.

11 §.

Statens arbetsmarknadskommissions beslut i underställt eller fullföljt ärende skall utan dröjsmål tillställas klaganden samt, i avskrift, värnpliktslånenämnden.

Arbetsmarknadskommissionens beslut må ej överklagas.

12 §.

Hos värnpliktslånenämnd skall föras register över inkomna ansökningar om lån, upptagande sökandes namn och adress samt sökta och beviljade lånebelopp.

13 §.

Då värnpliktslånenämnd genom beslut, som ej skall underställas statens arbetsmarknadskommissions prövning, beviljat lån och sökanden skriftligen förklarat sig nöjd med nämndens beslut eller ock besvärstiden gått till ända utan att besvär anförts, skall värnpliktslånenämnden till länsstyrelsen ofördröjligen översända avskrift av beslutet jämte den av sökanden utfärdade skuldförbindelsen ävensom, i förekommande fall, tillhörande säkerhetshandlingar. Länsstyrelsen har att, sedan handlingarna inkommit, utan anfordran utbetala lånebeloppet i enlighet med beslutet.

Vad i första stycket sägs skall äga motsvarande tillämpning, då av statens arbetsmarknadskommission meddelat beslut, enligt vilket lånebelopp skall utbetalas, kommit värnpliktslånenämnden tillhanda.

14 §.

Länsstyrelse, som utlämnat värnpliktslån, skall uppbära amorteringar, övervaka att låntagare fullgör sina skyldigheter samt i övrigt förvalta lånet.

15 §.

Värnpliktslån må av länsstyrelsen uppsägas till omedelbar betalning, där låntagaren befinnes hava genom oriktig uppgift föranlett lånets beviljande eller låntagaren visar försumlighet i fråga om betalningsskyldighetens fullgörande eller annorledes bryter mot vad honom enligt skuldförbindelsen åligger, så ock eljest, därest sådana förhållanden inträffa, att låntagaren med hänsyn till syftet med lånet uppenbarligen icke längre bör få tillgodonjuta lånet.

Sker uppsägning av lån enligt vad i första stycket sägs, skall å uppsagt belopp gäldas ränta efter fyra procent om året från och med uppsägningsdagen.

16 §.

Finner länsstyrelsen, att med hänsyn till låntagares ekonomiska förhållanden avskrivning av fordran på grund av utlämnat lån bör äga rum, skall frågan därom hänskjutas till statskontorets prövning. Beslutas avskrivning, skall lånet anses efterskänkt till motsvarande belopp.

17 §.

Har någon till stöd för ansökan om värnpliktslån mot bättre vetande eller av grov vårdslöshet lämnat oriktig uppgift, straffes med dagsböter eller fängelse.

Böter tillfalla kronan.

18 §.

De ytterligare föreskrifter och de formulär, som finnas erforderliga för tillämpning av denna förordning, fastställas i vad rör värnpliktslånens förvaltning av statskontoret och i vad rör låneverksamheten i övrigt av statens arbetsmarknadskommission.

Denna förordning träder i kraft den

1940.

Förslag

till

Förordning om särskilt bostadsbidrag för vissa värnpliktiga.

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

Har värnpliktig under tiden från och med den 1 september 1939 till och med den 31 mars 1940 varit inkallad till tjänstgöring enligt § 28 mom. 1 eller § 36 mom. 2 värnpliktslagen under sammanlagt minst fyrtiofem dagar och har han för bestridande av utgifter för bostad åt en eller flera familjemedlemmar fått vidkännas ekonomiska uppförfingar, vilka i förhållande till hans villkor måste anses betungande, må särskilt bostadsbidrag av statsmedel kunna tillerkännas honom i enlighet med vad nedan stadgas.

Om vilka som äro att anse såsom värnpliktigs familjemedlemmar gäller vad därom stadgas i 3 § krigsfamiljebidragsförordningen.

2 §.

Särskilt bostadsbidrag må ej bestämmas till högre belopp än som motsvarar den värnpliktiges bostadskostnader för den tid bidraget avser, dock med avdrag för vad den värnpliktiges familj må hava uppburit i bostadsbidrag för samma tid enligt kungörelsen den 8 september 1939 (nr 642) om tillämpning vid förstärkt försvarsberedskap och mobilisering av förordningen den 12 juni 1931 (nr 257) om understöd i vissa fall åt värnpliktigs hustru och barn (familjeunderstöd), m. m. Under bostadskostnader inbegripes även kostnad för bostadens uppvärmning.

Särskilt bostadsbidrag må högst utgöra för en tjänstgöringstid ej överstigande femtio dagar etthundra kronor och för varje därutöver påbörjat tiotal tjänstgöringsdagar tjugu kronor.

3 §.

Ansökan om särskilt bostadsbidrag skall göras före den å fastställt formulär.

4 §.

Ansökningar om särskilt bostadsbidrag prövas av de i förordningen om värnpliktslån avsedda värnpliktslånenämnderna. I fråga om förfarandet i sådana ärenden skall vad i 9 § första och sista styckena samt 10—12 §§ nämnda förordning stadgas äga motsvarande tillämpning.

Då värnpliktslånenämnd bifallit ansökan om särskilt bostadsbidrag, skall en avskrift av beslutet översändas till familjebidragsnämnden, som har att utbetala bidraget till den värnpliktige eller, om nämnden finner skäl därtill, till hyresvärd eller kreditanstalt, för vars fordran bidraget är avsett att utgöra betalning. Medel härför tillhandahållas av länsstyrelsen.

5 §.

Har någon till stöd för ansökan om särskilt bostadsbidrag mot bättre vetande eller av grov vårdslöshet lämnat oriktig uppgift eller uppburit bidrag avseende samma bostad från mer än en familjebidragsnämnd, straffes med dagsböter eller fängelse.

Böter tillfalla kronan.

6 §.

De ytterligare föreskrifter och de formulär, som finnas erforderliga för tillämpning av denna förordning, fastställas av statens arbetsmarknadskommission.

Denna förordning träder i kraft dagen efter den, då förordningen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

Förslag

till

Förordning om pension och annan ersättning i anledning av kroppsskada under krig m. m. (krigspensionsförordning).

Allmänna bestämmelser.

1 §.

1 mom. Bestämmelserna i denna förordning skola, där ej Konungen annorlunda förordnar, äga tillämpning i fråga om ersättning i anledning av kroppsskada, som på sätt i 4 § närmare angives drabbar

a) personal vid försvarsväsendet under krigstjänstgöring, varom förmäles i 1 § krigsavlöningsreglementet;

b) personal tillhörande hemvärnet under tjänstgöring i krig eller eljest, då enligt av Konungen utfärdad befallning hemvärnet skall hållas i beredskap;

c) vid luftskyddstillstånd uttagen, av staten avlönad personal vid det allmänna luftskyddet under tid, då personalen är tagen i anspråk för ständigt luftskyddstjänstgöring tills vidare;

d) luftskyddspersonal i andra fall än under c) omförmälas under fullgörande i krig av luftskyddstjänstgöring inom riket, för vilken personalen i vederbörlig ordning uttagits; samt

e) svenska medborgare i andra fall än ovan sägs under förutsättning, att skadan uppkommit inom riket såsom följd av krigsåtgärd eller ingripande i syfte att avvärja de omedelbara verkningarna av sådan åtgärd och att ersättning icke utgår med tillämpning av gällande bestämmelser om obligatorisk krigsförsäkring.

Till krigstjänstgöring hänföres enligt denna förordning ej tid för hempermittering. Med luftskyddstjänstgöring avses såväl luftskyddstjänst, varom förmäles i 10 § lagen om förfoganderätt för luftskyddets behov, som arbete för luftskyddet, varom stadgas i 11 § samma lag. Under krigsåtgärd ingripes sådan åtgärd i anledning av krig mellan främmande makter även som åtgärder av Sveriges krigsmakt för skyddande av rikets neutralitet.

2 mom. Därest icke mobiliserad del av försvarsväsendet tages i anspråk för ändamål, som avses i § 28 mom. 1 eller § 36 mom. 2 värnpliktslagen, äger Konungen föreskriva, om och i vad mån bestämmelserna i denna förordning skola äga tillämpning å personal, som tjänstgör vid sådan del av försvarsväsendet; och skall därvid, där ej Konungen annat bestämmer, med avseende å tjänstgöringen tillämpas vad nedan stadgas om krigstjänstgöring.

3 mom. Konungen äger med avseende å andra fall än i 1 och 2 mom. avses besluta om ersättning i huvudsaklig överensstämmelse med nedan givna stadganden i anledning av kroppsskada, som till följd av åtgärd eller ingripande, varom förmäles i 1 mom. e), drabbar svensk medborgare utom riket eller utlännning här i riket.

2 §.

Indrages riket i krig, skall förordningen, med iakttagande av bestämmelserna i 41 §, tillämpas längst intill utgången av året näst efter det, under vilket kriget upphört.

3 §.

Rätten till ersättning enligt denna förordning omfattar ersättning vid sjukdom, invaliditet och dödsfall, inbegripet ersättning för läkarintyg eller därmed jämförliga intyg, som erfordras för ersättnings bestämmande.

Rörande yrkesutbildning och arbetsanskaffning åt skadad, som åsamkats invaliditet, skall gälla vad därom bliver särskilt stadgat; och skall ersättningstagare vara underkastad den ändring av nedan stadgade förmåner, som i samband därmed må varda föreskriven.

4 §.

1 mom. Vid tillämpning av förordningen i fall, som avses i 1 § 1 mom. a), skall såsom kroppsskada anses varje skada eller sjukdom, som uppkommer under krigstjänstgöringen eller under färd i samband med inryckning eller utryckning. Sjukdom, som yppas under krigstjänstgöringen, skall anses hava uppkommit under denna, därest sjukdomen yppas senare än trettio dagar efter tjänstgöringens början eller, i annat fall, därest skälig anledning ej finnes att antaga, att sjukdomens framträdande föranletts av annan orsak än tjänstgöringen och att denna icke väsentligen bidragit därtill. Sjukdom, som yppas efter krigstjänstgöringen, skall anses hava uppkommit under denna, därest tjänstgöringen kan antagas hava väsentligen bidragit till sjukdomen.

Vad i första stycket stadgas skall äga motsvarande tillämpning i fall, varom förmåles i 1 § 1 mom. c).

I de i 1 § 1 mom. b) och d) avsedda fall skall såsom kroppsskada anses skada, som uppkommer under tjänstgöringen eller under färd till eller från tjänstgöringsstället i omedelbart samband med tjänstgöringen, så ock sjukdom, därest tjänstgöringen kan antagas hava väsentligen bidragit till denna.

I fall, som avses i 1 § 1 mom. e), skall såsom kroppsskada anses jämväl sjukdom, till vilken åtgärd eller ingripande, som där sägs, uppenbarligen har väsentligen bidragit.

2 mom. Har kroppsskadan uppsåtligen framkallats av den skadade själv, utgår ej ersättning enligt denna förordning. Har skadan förorsakats av att den skadade begått brottslig handling, eller föranleda eljest särskilda omständigheter därtill, må ersättningen skäligen nedsättas eller rätten till ersättning förklaras förverkad.

5 §.

Är någon samtidigt berättigad till ersättning för flera i denna lag avsedda kroppsskador, skall, där ej särskilda omständigheter annat föranleda, ersättning utgå för skadorna gemensamt såsom för en skada.

6 §.

Vid bedömande i vad mån kroppsskadan medför nedsättning av den skadades arbetsförmåga skall hänsyn tagas ej blott till skadans beskaffenhet och inverkan på den skadades förmåga i allmänhet att försörja sig genom arbete utan även till skadans inflytande på de särskilda färdigheter, som för drivande av den skadades yrke må vara erforderliga, samt till den skadades ålder. Var den skadade redan förut behäftad med kroppsskada eller lyte, skall hänsyn jämväl därtill tagas.

7 §.

1 mom. Ersättning enligt denna förordning bestämmes i de fall, som angivas i 12 § 2 mom., 14 § 5), 17 § 1 mom. och 20 §, med hänsyn till visst för den skadade enligt föreskrifterna i 2 och 3 mom. bestämt *ersättningsunderlag*.

2 mom. För personal, som avses i 1 § 1 mom. a)—c), utgör ersättningsunderlaget 3 000 kronor, där ej Konungen med avseende å ersättning vid sjukdom annorlunda föreskriver beträffande den, som ej fyllt aderton år.

3 mom. För annan skadad än som avses i 2 mom. bestämmes ersättningsunderlaget med hänsyn tagen till arbetsförtjänsten sålunda:

Arbetsförtjänst		Ersättningsunderlag
uppgår till kronor	men ej till kronor	kronor
—	600	540
600	740	670
740	900	820
900	1 080	990
1 080	1 280	1 180
1 280	1 500	1 390
1 500	1 740	1 620
1 740	2 000	1 870
2 000	2 280	2 140
2 280	2 580	2 430
2 580	2 900	2 740
2 900	—	3 000

Var ej den skadades arbetsförmåga vid tiden för skadans yppande varaktigt nedsatt på grund av ålderdom, lyte eller sjukdom, må ersättningsunderlaget icke bestämmas till lägre belopp än 820 kronor.

Med arbetsförtjänst, som ovan sägs, avses den skadades inkomst av arbete under tiden av ett år närmast före skadans yppande. Har arbetsförtjänsten tillfälligtvis på grund av särskilt förhållande såsom övertidsarbete, oförvållad arbetslöshet eller sjukdom varit högre eller lägre än den skadades vanliga arbetsförtjänst, skall hänsyn tagas till den vanliga arbetsförtjänsten. Har den skadade undergått yrkesutbildning eller annan särskild utbildning eller saknat sysselsättning eller kan utredning om arbetsförtjänstens storlek icke

vinnas, beräknas arbetsförtjänsten till det belopp, som med hänsyn till omständigheterna finnes skäligt. För den, som vid skadans yppande icke fyllt tjugooett år, må vid bestämmande av pension arbetsförtjänsten icke beräknas till lägre belopp än som motsvarar vad den skadade skäligen kan antagas hava kommit att vid nämnda ålder förtjäna genom sitt arbete, därest skadan ej inträffat.

8 §.

Vid fastställandet av ersättning, som enligt nedan givna stadganden bestämmes efter ortsgrupp, tillämpas i fråga om kommunernas hänförande till ortsgrupp den enligt lagen om folkpensionering verkställda indelningen.

Om ersättning vid sjukdom.

9 §.

För tid, varunder kroppsskadan medför akut sjukdom, utgives enligt nedan i 10—15 §§ givna bestämmelser dels *sjukvårdersättning*, dels *sjukpenning* jämte, i vissa fall, *befälstillägg* och *familjebidrag*.

10 §.

Sjukvårdersättning i anledning av kroppsskadan utgår i den mån ej den skadade eljest äger åtnjuta sådan ersättning av statsmedel och omfattar erforderliga kostnader för vård å sjukvårdsanstalt, läkarbehandling eller annan av läkare föreskriven behandling, transport till och från läkare eller vårdanstalt samt läkemedel ävensom sådana konstgjorda lemmar och andra särskilda hjälpmedel, som tjäna till arbetsförmågans höjande eller eljest till lindrande av skadans menliga följder.

11 §.

För tid, varunder den skadade i följd av sjukdomen är helt eller väsentligen oförmögen till arbete, utgives *hel sjukpenning* med belopp, som i 12 § anges. Är den skadades arbetsförmåga nedsatt i mindre grad än nu är sagt, må, i den mån så finnes skäligt med hänsyn till graden av nedsättningen, *avkortad sjukpenning* utgivas med hälften eller fjärdedelen av *hel sjukpenning*.

Till den, som vid tiden för skadans yppande ej fyllt femton år, utgives sjukpenning först från och med den dag han uppnår nämnda ålder.

I fall, som avses i 1 § 1 mom. e), skall sjukpenning ej utbetalas för de fem första dagarna av sjukdomstiden.

12 §.

1 mom. För sådan i 1 § 1 mom. a) avsedd personal vid försvarsväsendet, vilken under tjänstgöringen avlönades enligt andra grunder än de för värnpliktiga gällande, utgör *hel sjukpenning* för dag räknat, om den skadade tillhörde första eller andra krigslöneklassen, fyra kronor, om han tillhörde tredje eller fjärde krigslöneklassen, fem kronor, om han tillhörde femte krigs-

löneklassen, sex kronor och, om han tillhörde högre krigslöneklass, en femhundredel av den årslön, däri inräknat rörligt tillägg, vilken legat till grund för den skadades månadslön enligt krigsavlöningsreglementet; dock att, där den sålunda beräknade sjukpenningen överstiger tio kronor, det överskjutande beloppet skall minskas med hälften. Sjukpenning, som icke slutar å helt tiotal öre, skall avrundas till närmast högre, å helt tiotal öre slutande belopp.

Under tid, då den skadade på statens bekostnad vårdas å sjukvårdsanstalt, nedsättes sjukpenningen med en krona för dag räknat.

2 mom. I andra fall än som avses i 1 mom. bestämmes hel sjukpenning efter ersättningsunderlaget på sätt nedan angives:

Ersättningsunderlag kronor	Sjukpenning kronor öre
540	1 30
670	1 60
820	1 90
990	2 20
1 180	2 50
1 390	2 75
1 620	3 —
1 870	3 25
2 140	3 50
2 430	3 70
2 740	3 85
3 000	4 —

Under tid, då den skadade å statens bekostnad vårdas å sjukvårdsanstalt, nedsättes sjukpenningen med tre fjärdedelar, dock ej till lägre belopp än 75 öre.

13 §.

1 mom. Befälstillägg utgår å sjukpenning enligt 12 § 2 mom.

dels till personal vid försvarsväsendet, som under tjänstgöringen avlönades såsom värnpliktiga och tillhörde sjätte krigslöneklassen eller högre sådan klass, med ett belopp motsvarande 40 öre för varje krigslöneklass utöver den femte,

dels till sådan av statsmedel avlönad personal vid allmänna luftskyddet, vilken under tjänstgöringen åtnjöt avlöningsförhöjning på grund av befälsställning eller särskild kompetens, med ett belopp utgörande så stor del av sjukpenningen, som svarar mot det procenttal, varmed avlöningen var förhöjd.

Vårdas den skadade på statens bekostnad å sjukvårdsanstalt, skall befälstillägget nedsättas med tre fjärdedelar.

2 mom. Konungen äger, om förhållandena därtill föranleda, meddela föreskrifter om befälstillägg för annan personal vid försvarsväsendet eller luftskyddet än i 1 mom. nämnts.

14 §.

För tid, varunder hel sjukpenning utgives enligt 12 § 2 mom., må ock familjebidrag utgivas med motsvarande tillämpning av stadgandena om familjebidrag enligt krigsfamiljebidragsförordningen, dock med iakttagande av följande särskilda bestämmelser:

1) Vad i krigsfamiljebidragsförordningen stadgas med avseende å värnpliktig och dennes familjemedlemmar skall gälla beträffande den skadade och dennes familjemedlemmar, och där givna föreskrifter med avseende å den värnpliktiges inkallelse och tiden för denna skola gälla beträffande skadan och tiden för dennas yppande. Såsom medlem av den skadades familj anses jämväl den skadades man eller fränskilde man under förutsättning, att den skadade är underhållsskyldig gentemot vederbörande och vid tiden för skadans yppande i väsentlig mån bidrog till dennes underhåll.

2) Näringsbidrag må utgivas allenast där vid tiden för skadans yppande sådant bidrag utgick enligt krigsfamiljebidragsförordningen.

3) Familjepenning för make eller annan familjemedlem, som förestår den skadades hem, skall, om den skadade vårdas å sjukvårdsanstalt, utgå med högst de belopp, som angivas i kolumn 2 av den i 4 § krigsfamiljebidragsförordningen intagna tariffen, men eljest utgå efter kolumn 3 i samma tariff.

4) Familjepenning skall i sin helhet utgå efter behovsprövning.

5) Familjebidrag i fall, som avses i 1 § 1 mom. a)—c), må ej bestämmas till högre belopp än som tillhopa med sjukpenningen jämte befälstillägg motsvarar gängse arbetsinkomst för en person i den skadades vanliga yrke eller verksamhet. I andra fall må familjebidrag ej bestämmas till högre belopp, för dag räknat, än som tillhopa med sjukpenningen jämte befälstillägg motsvarar en trehundrasextiondel av ersättningsunderlaget.

6) Vid bestämmandet av familjebidrag skall ej, i annan mån än som följer av stadgandet under föregående punkt, hänsyn tagas till befälstillägg å sjukpenningen.

7) Sjukbidrag må avse ej allenast sjukvård åt familjemedlem utan även sådan sjukvård åt den skadade själv, varav denne är i behov av annan anledning än skadan.

8) I fall, som i 1 § 1 mom. e) avses, må bostadsbidrag ej utgå och annat familjebidrag utgivas allenast där sjukpenning bestämts att utgå för en tid av minst fjorton dagar.

15 §.

1 mom. Sjukpenning till personal, som avses i 1 § 1 mom. a)—c), utgives ej för tid, varunder avlöning för tjänstgöringen utgår.

2 mom. Uppbär i annat fall än i 1 mom. sägs den skadade såsom underhåll under sjukdomstiden avlöning eller annan särskild ersättning, vilken utgår av statsmedel eller med statsbidrag, göres avdrag från sjukpenningen med avlöningens eller ersättningens belopp.

3 mom. Äger den skadade på grund av anställning hos kommun rätt till avlöning såsom underhåll under sjukdomstiden, skall, där ej staten bidrager

till avlöningen, på kommunens begäran ett mot avlöningen svarande belopp avdragas från sjukpenningen och det sålunda avdragna beloppet utbetalas till kommunen.

4 mom. Åtnjuter den skadade, när rätten till sjukpenning uppkommer, pension från tidigare arbetsanställning, skall från hel sjukpenning avdragas en femtiondel av det belopp, varmed pensionen överstiger femtio kronor för månad; dock att sjukpenning, vars belopp icke överstiger åtta kronor, ej nedsättes under halva beloppet och att högre sjukpenning ej nedsättes under fyra kronor. Avkortad sjukpenning utbetalas med en mot avkortningen svarande del av det belopp, som skolat utbetalas såsom hel sjukpenning.

Avdrag å sjukpenning enligt föregående stycke skall ej göras för pension enligt bestämmelserna om pensionering av försvarsväsendets reserver av befäl och civilmilitär personal.

Om ersättning vid invaliditet.

16 §.

1 mom. Har kroppsskadan, efter upphörande av därav förorsakad akut sjukdom, medfört under längre eller kortare tid bestående förlust av arbetsförmågan eller nedsättning av arbetsförmågan med minst en tiondel, utgives till den skadade *invalidpension* samt, under de i 20—22 §§ angivna förutsättningar, *hjälpplöshetsbidrag*, *protesbidrag* och *traktamentsersättning*.

Invalidpension utgår vid förlust av arbetsförmågan såsom *hel pension* och vid nedsättning av arbetsförmågan såsom *avkortad pension*. Pensionen utgöres av *grundbelopp* enligt nedan i 17 § givna bestämmelser samt, i fall som i 18 och 19 §§ omförmälas, av *befälsstillägg* och *familjetillägg*.

Till den, som vid tiden för skadans yppande ej fyllt femton år, utgives invalidpension först från och med den dag han uppnår nämnda ålder.

2 mom. Erfordras *behandling* för arbetsförmågans återvinnande eller höjande, utgives ersättning för sådan behandling.

3 mom. Var den skadade, då han drabbades av skadan, varaktigt oförmögen till förvärvsarbete, skall likväl till honom utgivas invalidpension bestämd med hänsyn till den nedsättning av arbetsförmågan, som vanligen anses följa av den ifrågakomna skadan; dock att pension icke utgives, där ej sagda nedsättning av arbetsförmågan beräknas till minst tre tiondelar.

17 §.

1 mom. Där hel invalidpension skall utgå, bestämmes pensionens grundbelopp efter ersättningsunderlaget på sätt nedan anges:

Ersättningsunderlag	Grundbelopp för hel pension
540 kronor	480 kronor
670 »	576 »
820 »	684 »
990 »	780 »

Ersättningsunderlag

Grundbelopp för hel pension

1 180 kronor	888 kronor
1 390 »	984 »
1 620 »	1 080 »
1 870 »	1 176 »
2 140 »	1 260 »
2 430 »	1 332 »
2 740 »	1 392 »
3 000 »	1 440 »

Grundbeloppet för avkortad pension utgör en mot arbetsförmågans nedsättning svarande del av grundbeloppet för hel pension.

2 mom. Har den skadade icke fyllt tjugo år, nedsättes pensionens enligt 1 mom. beräknade grundbelopp med en tiondel för varje helt år, varmed den skadades ålder understiger tjugoett år. Pensionens belopp bestämmes årligen, så länge anledning till sådan nedsättning föreligger.

18 §.

1 mom. Befälstillägg utgår

dels till personal vid försvarsväsendet, som under tjänstgöringen tillhörde sjätte krigslöneklassen eller högre sådan klass, med ett belopp motsvarande för varje krigslöneklass utöver den femte en tiondel av pensionens grundbelopp,

dels till sådan av statsmedel avlönad personal vid allmänna luftskyddet, vilken under tjänstgöringen åtnjöt avlöningsförhöjning på grund av befälsställning eller särskild kompetens, med ett belopp utgörande så stor del av pensionens grundbelopp, som svarar mot det procenttal, varmed avlöningen var förhöjd.

2 mom. Konungen äger, om förhållandena därtill föranleda, meddela föreskrifter om befälstillägg för annan personal vid försvarsväsendet eller luftskyddet än i 1 mom. nämnts.

19 §.

1 mom. Familjetillägg utgår, med nedan i 3 och 5 mom. stadgade undantag, för följande av den skadades familjemedlemmar, nämligen:

a) hustru, med vilken den skadade sammanlever, samt barn och adoptivbarn under sexton år, som äro under den skadades vårdnad;

b) make samt barn och adoptivbarn under sexton år i andra fall än under a) sägs ävensom makes barn och adoptivbarn under sexton år, under förutsättning, att den skadade är underhållsskyldig gentemot dem och att de äro för sitt uppehålle väsentligen beroende av underhåll från den skadade;

c) fader, moder eller adoptant, som vid tiden för skadans yppande var för sitt uppehålle väsentligen beroende av underhåll från den skadade; samt

d) fränskild make, därest den skadade är genom dom eller avtal förpliktad att utgiva underhåll till denne.

2 mom. Familjetillägg för familjemedlemmar, som angivas i 1 mom. a) och b), utgives, där hel invalidpension utgår, med följande årliga belopp:

	Ortsgrupp I	Ortsgrupp II	Ortsgrupp III
För en familjemedlem	240 kronor	300 kronor	360 kronor
» två familjemedlemmar.....	420 »	525 »	630 »
» tre »	600 »	750 »	900 »
» varje familjemedlem utöver tre, ytterligare	120 »	150 »	180 »

För barn (adoptivbarn), som ej fyllt två år, ökas familjetillägget med 60 kronor för år. Är den skadade genom dom eller avtal förpliktad att utgiva underhåll till viss familjemedlem, må familjetillägget för denne ej överstiga vad den skadade sålunda förpliktats att utgiva.

Familjetillägg för familjemedlemmar, som angivas i 1 mom. c) och d), skall bestämmas till belopp motsvarande underhållet från den skadade, dock högst till 300 kronor för envar familjemedlem.

3 mom. Där avkortad invalidpension utgår, skall familjetillägg i motsvarande mån avkortas; dock att familjetillägg ej utgives, om den skadades arbetsförmåga icke är nedsatt med minst tre tiondelar.

Har den skadade i anledning av två eller flera skador tillerkänts skilda pensioner, bestämmas familjetillägg å pensionerna gemensamt med hänsyn till den av skadorna föranledda sammanlagda nedsättningen av den skadades arbetsförmåga.

4 mom. Är barn under sexton år att anse som familjemedlem i förhållande till mer än en pensionstagare med rätt till familjetillägg, skall till envar av pensionstagarna familjetillägg för barnet utgivas med en mot pensionstagarnas antal svarande del av det belopp, varmed tillägget eljest enligt bestämmelserna i 2 och 3 mom. skolat utgå.

5 mom. Familjetillägg utbetalas ej för familjemedlem, som innehar med pensionsrätt förenad anställning hos staten eller kommun eller som uppbär pension från sådan anställning eller efterlevandepension enligt denna förordning.

6 mom. Uppbar den skadade, när rätten till invalidpension uppkom, familjebidrag enligt bestämmelserna i 14 § eller enligt för värnpliktiga gällande bestämmelser, skall han vid familjetilläggs bestämmande anses tillhöra den ortsgrupp, efter vilken familjebidraget utgick. Uppbar den skadade icke dylikt bidrag, skall han anses tillhöra den ortsgrupp, inom vilken han är mantalsskriven, eller, om han icke är i riket mantalsskriven, ortsgrupp I; dock att i sistnämnda fall den skadade anses tillhöra ortsgrupp III, därest han var bosatt utom riket, när mantalsskrivning senast förrättades.

Flyttar den skadade, efter det familjetillägg blivit bestämt, till annan ortsgrupp än den efter vilken tillägget utgår och blir där mantalsskriven, skall omräkning av familjetillägget ske, efter det den skadade under ett år tillhört den nya ortsgruppen.

20 §.

Vid förlust av arbetsförmågan må, när den skadades tillstånd kräver särskild vård, hjälplöshetsbidrag utgivas med belopp, som med hänsyn till

vårdkostnaderna och övriga omständigheter prövas skäligt, dock högst med belopp motsvarande en tredjedel av ersättningsunderlaget.

21 §.

Protesbidrag utgöres av skälig ersättning för underhåll och förnyelse av sådana särskilda hjälpmedel, som avses i 10 §. Bidraget fastställs efter prövning, då behov därav föreligger, såvida ej finnes lämpligare, att tillägget bestämmes till visst årligt belopp.

22 §.

Medför behandling eller läkarundersökning, som bekostas enligt denna förordning, under en tid av minst fem söckendagar hinder för den skadade att utföra förvärsarbete, utgives, där ej hel invalidpension utgår, i trakta-mentsersättning ett belopp motsvarande vad som kunnat utgå såsom sådan pension för ifrågavarande tid, skolande familjetillägg medräknas allenast om den skadade uppbär pension med dylikt tillägg.

Vid utbetalande av ersättning enligt första stycket avdrages vad den skadade må hava för ifrågavarande tid tillerkänts såsom invalidpension. Är den skadade intagen å sjukvårdsanstalt, nedsättes ersättningen med en krona för dag.

23 §.

1 mom. Ersättning enligt 16—22 §§ till personal, som avses i 1 § 1 mom. a)—c), utgives ej för tid, varunder avlöning för tjänstgöringen utgår; dock att ersättning enligt 16 § 2 mom. och 21 § må utbetalas, där ej motsvarande ersättning ingår i avlöningsförmånerna.

2 mom. Äger den skadade på grund av anställning hos staten rätt till pension eller därmed jämförligt underhåll i anledning av skadan, avdragas två tredjedelar av det belopp, varmed förmånen överstiger sexhundra kronor för år, från invalidpensionen. Sådant avdrag skall ock göras, där förmån, som nyss nämnts, i anledning av skadan utgår av statsmedel eller med statsbidrag på grund av den skadades anställning hos annan arbetsgivare än staten.

Äger den skadade, i annat fall än i första stycket sägs, på grund av anställning hos annan arbetsgivare än staten rätt till pension eller därmed jämförligt underhåll i anledning av skadan, skall, om förmånen bestrides av arbetsgivaren, avdrag göras med motsvarande tillämpning av vad i första stycket stadgas och det sålunda avdragna beloppet utbetalas till arbetsgivaren. Utgår förmånen på grund av försäkring, som helt eller delvis bekostats av arbetsgivaren, göres avdrag med motsvarande tillämpning av vad i första stycket stadgas.

Vid tillämpning av ovan givna stadganden om avdrag för pension från anställning hos staten eller annan arbetsgivare skall iakttagas, att avdraget ej må bestämmas till högre belopp än som, därest skadan uppkommit genom olycksfall i arbete för statens eller arbetsgivarens räkning, skolat med tillämpning av 11 § lagen om försäkring för olycksfall i arbete av-

dragas från livränta enligt sagda lag; dock att, om pensionen enligt denna förordning överstiger livränta enligt lagen, avdraget må ökas med skillnadens belopp.

3 mom. Innehar den skadade, när rätten till invalidpension uppkommer, sådan anställning hos staten eller kommun, varmed följer rätt till avlöning, som icke må nedsättas på grund av pensionen, skall rörande utbetalning av ersättning vad i 1 mom. stadgas äga motsvarande tillämpning under den tid sagda förhållande varar; dock att pensionen må utbetalas om och i den mån särskilda omständigheter därtill föranleda.

4 mom. Åtnjuter den skadade, när rätten till invalidpension uppkommer, pension från tidigare arbetsanställning, skall från hel invalidpension avdrag göras med motsvarande tillämpning av stadgandet i 2 mom. första stycket. Vid avdragets bestämmande skall likväl iakttagas, att hälften av invalidpensionens grundbelopp alltid skall utbetalas. Är invalidpensionen avkortad, skall till den skadade utbetalas en mot avkortningen svarande del av det belopp, vilket han ägt utbekomma, därest invalidpensionen utgjorts av hel pension, skoland familjetillägg medräknas allenast där arbetsförmågan är nedsatt med minst tre tiondelar.

Vad i föregående stycke är stadgat skall, med undantag av stadgandet i andra punkten, äga motsvarande tillämpning, då någon av annan anledning än skadan avgår från anställning, som avses i 3 mom., med rätt att från avgången åtnjuta pension på grund av anställningen.

5 mom. Pension enligt bestämmelserna angående pensionering av försvarsväsendets reserver av befäl och civilmilitär personal skall ej föranleda avdrag som ovan stadgas. Avdrag skall ej heller ske för sådan förmån, vars belopp nedsättes på grund av invalidpensionen.

Om ersättning vid dödsfall.

24 §.

Har kroppsskadan medfört den skadades död, utgives dels *begravningshjälp* till dödsboet med belopp, som i 25 § angives, dels *efterlevandepension* enligt de i 26 § angivna grunder.

Konungen äger meddela bestämmelser om tillämpning tills vidare av stadgandena om efterlevandepension beträffande saknade, vilka kunna antagas hava avlidit under sådana omständigheter, att bestämmelserna i denna förordning blivit tillämpliga.

25 §.

Begravningshjälp utgår med tvåhundrafemtio kronor; dock att allenast halva beloppet utbetalas, om begravningen sker annorledes än genom dödsboets försorg.

Var den avlidne berättigad till annan begravningshjälp av statsmedel eller från kommun, skall begravningshjälpen enligt första stycket nedsättas med motsvarande belopp.

26 §.

1 mom. Efterlevandepension tillkommer den avlidnes i 19 § 1 mom. omförmälda familjemedlemmar.

Pension till familjemedlemmar, som angivas i 19 § 1 mom. a) och b), utgives med följande årliga belopp:

	Ortsgrupp I kronor	Ortsgrupp II kronor	Ortsgrupp III kronor
Make	480	600	720
Ett barn (adoptivbarn)	340	420	500
Två » »	600	750	900
För varje barn (adoptivbarn) utöver två, ytterligare	120	150	180

Pensionsbelopp, som tillkommer två eller flera barn, vilka tillhöra samma ortsgrupp, delas lika mellan dem. Tillhöra de pensionsberättigade barnen skilda ortsgrupper, fastställes pension för varje barn för sig till det belopp, som efter vad nyss är sagt skulle hava tillkommit barnet, därest jämväl övriga barn tillhört det barnets ortsgrupp. För barn, som ej fyllt två år, ökas pensionen med 60 kronor för år. Var den avlidne genom dom eller avtal förpliktad att utgiva underhåll till viss familjemedlem, må pensionen till denne ej överstiga vad den skadade sålunda varit förpliktad att utgiva.

Pension till familjemedlemmar, som angivas i 19 § 1 mom. c) och d), bestämmes till belopp motsvarande underhållet från den avlidne, dock högst till 300 kronor för envar familjemedlem.

Pensionen till make eller fränskild make utgår så länge pensionstagaren lever ogift. Ingår sådan pensionstagare före fyllda sextio år nytt äktenskap, utbetalas pension för tre år såsom engångsbelopp.

2 mom. Överstiger summan av efterlevandepensionerna enligt i 1 mom. angivna grunder tre fjärdedelar av det belopp, som kunnat utgå såsom hel invalidpension till den skadade, skola pensionerna, i förhållande till vad på envar av pensionstagarna belöper, nedsättas till sammanlagt detta belopp. Äro de efterlevande enligt bestämmelserna i 4 mom. att hänföra till samma ortsgrupp, bestämmes den beräknade invalidpensionens belopp efter den ortsgruppen. Tillhöra de efterlevande skilda ortsgrupper, fastställes pensionen för envar pensionstagare till det belopp, som efter vad nyss är sagt skulle hava tillkommit pensionstagaren, därest jämväl övriga pensionstagare tillhört dennes ortsgrupp.

3 mom. Är barn under sexton år att anse som familjemedlem i förhållande till mer än en avliden, skall iakttagas, att pension icke må utbetalas med högre belopp än som tillkommer barnet efter en av de avlidna.

4 mom. Pensionstagare, för vilken den skadade vid tiden för dödsfallet uppbar familjebidrag enligt 14 § eller enligt för värnpliktiga gällande bestämmelser eller ock familjetillägg enligt 19 §, skall anses tillhöra den ortsgrupp, efter vilken familjebidraget eller familjetillägget utgick. Annan pensionstagare skall anses tillhöra den ortsgrupp, inom vilken han är mantals-skriven. I övrigt skall vad i 19 § 6 mom. stadgas äga motsvarande tillämpning.

27 §.

Äger pensionstagaren i anledning av dödsfallet rätt till annan pension eller därmed jämförligt underhåll av statsmedel eller med statsbidrag, avdragas två tredjedelar av det belopp, varmed förmånen överstiger efterlevandepensionens halva belopp, från efterlevandepensionen.

Äger pensionstagaren på grund av den avlidnes anställning hos annan arbetsgivare än staten rätt till pension eller därmed jämförligt underhåll i anledning av dödsfallet, skall, om förmånen bestrides av arbetsgivaren, avdrag göras med motsvarande tillämpning av vad i första stycket stadgas och det sålunda avdragna beloppet utbetalas till arbetsgivaren. Utgår förmånen på grund av försäkring, som helt eller delvis bekostats av arbetsgivaren, göres avdrag med motsvarande tillämpning av vad i första stycket stadgas.

Vad i 23 § 2 mom. tredje stycket stadgas om avdrag å invalidpension skall äga motsvarande tillämpning beträffande avdrag enligt ovan givna bestämmelser.

Avdrag skall ej ske för sådan förmån, vars belopp nedsättes på grund av efterlevandepensionen.

Om ersättningarnas bestämmande och utgivande m. m.

28 §.

1 mom. Familjebidrag enligt 14 § utgives av vederbörande familjebidragsnämnd i den ordning, som är stadgad i krigsfamiljebidragsförordningen.

2 mom. Annan ersättning enligt denna förordning än i 1 mom. sägs utgives av riksförsäkringsanstalten.

Över beslut av riksförsäkringsanstalten må klagan föras hos försäkringsrådet genom besvär, som skola hava inkommit till rådet inom trettio dagar efter det klaganden erhöi del av beslutet. Försäkringsrådet äger, ändå att klagan icke förts, upptaga beslut av riksförsäkringsanstalten till prövning. Beträffande försäkringsrådets handläggning av ärendena skall gälla vad i 6 § lagen om försäkringsrådet stadgas i fråga om där omförmälda ärenden.

Över försäkringsrådets beslut må klagan ej föras.

3 mom. Erforderlig utredning för bestämmandet av familjetillägg skall på riksförsäkringsanstaltens begäran verkställas av vederbörande familjebidragsnämnd.

29 §.

1 mom. Kan ersättnings storlek ej genast bestämmas eller kan med ledning av inkomna uppgifter ej genast avgöras, huruvida ersättning skall utgå, men äro sannolika skäl därför, skall riksförsäkringsanstalten utgiva provisorisk ersättning.

Familjebidragsnämnd må, i avvaktan på riksförsäkringsanstaltens beslut rörande sjukpenning, genom provisoriskt beslut tillerkänna den skadade familjebidrag för viss tid, därest det kan antagas, att den skadade äger rätt till hel sjukpenning enligt bestämmelserna i 12 § 2 mom.

När skäl därtill äro, äger Konungen föreskriva, att ersättning, som enligt 28 § 2 mom. skall utgivas av riks försäkringsanstalten, skall provisoriskt bestämmas och utbetalas av familjebidragsnämnd.

2 mom. Provisorisk ersättning, som avses i 1 mom., skall ej återfordras, ändå att ersättning finnes hava utgått med för högt belopp eller att ersättning finnes icke böra utgå. Ersättning, som familjebidragsnämnd i enlighet med därom meddelade föreskrifter utbetalat enligt 1 mom. tredje stycket, gottgöres vederbörande kommun av statsverket.

30 §.

Inträder, sedan ersättning blivit av riks försäkringsanstalten bestämd, väsentlig förändring i de förhållanden, som voro avgörande för ersättningens bestämmande, skall jämkning i ersättningen äga rum. Sådan jämkning må dock ej utan särskilda skäl avse ersättning, som belöper å tiden före den dag, då ansökan därom gjorts, eller, där jämkning beslutats utan ansökan, före dagen för beslutet.

Vad i första stycket stadgas äger ej avseende å omräkning av familjetillägg eller efterlevandepension på grund av ändring i familjemedlemmarnas antal eller på grund av ersättningstagares flyttning.

31 §.

Har skadan väsentligen förvärrats därigenom, att den skadade ej ställt sig till efterrättelse meddelade anvisningar om vård eller behandling, må sjukpenning och invalidpension skäligen nedsättas.

32 §.

Har ersättning utgivits med för högt belopp i följd därav, att till stöd för ansökan om ersättning mot bättre vetande eller av grov vårdslöshet lämnats oriktig uppgift, må belopp som återkräves avräknas å ersättning, som därefter utgives. Vad sålunda stadgats skall ock gälla, där ersättning utgivits med för högt belopp i följd därav, att ersättningstagare åsidosatt bestämmelse, som meddelats enligt 42 §, eller med stöd av dylik bestämmelse given föreskrift.

33 §.

Sjukpenning utbetalas i efterskott för kalendervecka. Pension utbetalas i efterskott för månad, där ej riks försäkringsanstalten med hänsyn till särskilda omständigheter finner skäl annat bestämma. Hjälplöshetsbidrag utbetalas samtidigt med invalidpensionen. Rörande tiden för utbetalning av protesbidrag bestämmer riks försäkringsanstalten i varje särskilt fall. Annan ersättning än härovan nämnts utbetalas så snart ske kan.

Innestår vid pensionstagares död pension för kortare tid än en månad, skall likväl pension för hel månad utbetalas. Vad sålunda stadgats skall äga motsvarande tillämpning beträffande utbetalning av familjetillägg, när familjemedlem avlidit.

Uppkommer vid bestämmande av belopp, som skall utbetalas, bråktal av öre, utföres beloppet med närmast högre antal ören.

34 §.

När synnerliga skäl därtill äro, äger försäkringsrådet besluta, att invalidpension eller del därav skall utbytas mot ett engångsbelopp, motsvarande högst pensionens eller pensionsdelens kapitalvärde enligt för riks försäkringsanstalten gällande beräkningsgrunder. Utbyte av hela pensionen må ske, därest den skadades arbetsförmåga är nedsatt med högst en fjärdedel. Är arbetsförmågan nedsatt i högre grad, må utbyte icke avse större del av pensionen än som motsvarar det belopp, varmed pension skulle hava utgått vid nedsättning av arbetsförmågan med en fjärdedel.

35 §.

Rätt till ersättning enligt denna förordning kan ej överlätas och må förty ej för gäld tagas i mät.

36 §.

1 mom. Ersättning utbetalas ej för sådan tid före ersättningens fastställande, varunder ersättningstagaren åtnjutit utrymningshjälp avseende annat än resa. Åtnjuter ersättningstagaren, när ersättningen fastställs, utrymningshjälp som nyss nämnts, skall ersättningen bestämmas att utgå från och med femtonde dagen efter dagen för beslutet; och skall beslutet ofördröjligen delgivas den myndighet, som utger utrymningshjälpen.

Vad i föregående stycke stadgas för det fall att ersättningstagaren kommit i åtnjutande av utrymningshjälp skall äga motsvarande tillämpning, när familjebidrag enligt 14 § eller enligt gällande bestämmelser om familjebidrag till värnpliktiga fastställts att utgå för ersättningstagaren såsom familjemedlem till bidragsberättigad person.

2 mom. Sjukpenning eller pension utbetalas ej för tid, varunder ersättningstagare undergår frihetsstraff eller är intagen å tvångsarbetsanstalt, allmän uppfostringsanstalt eller eljest på statens bekostnad å annan liknande anstalt, för så vitt icke tiden understiger en månad.

3 mom. För tid, varunder ersättningstagaren är intagen å anstalt på fattigvårdssamhälles bekostnad eller eljest mottagen till stadigvarande försörjning av fattigvårdssamhälle eller ock omhändertagen av barnavårdsnämnd, äger vederbörande kommunala organ uppbära ersättningstagaren tillkommande sjukpenning eller pension för att därav tillgodogöra sig vad som motsvarar vårdkostnaden; dock att sjukpenning eller pension icke utbetalas för skadad, vilken redan vid tiden för skadans yppande var av fattigvårdssamhälle mottagen till stadigvarande försörjning.

4 mom. Rörande utbetalning av familjetillägg för familjemedlem, vilken av staten eller kommun underhålles på sätt i 1—3 mom. sägs, skola bestämmelserna i 1—3 mom. äga motsvarande tillämpning.

När särskilda skäl därtill äro, äger riks försäkringsanstalten bestämma, att familjetillägg skall utbetalas till annan än pensionstagaren.

5 mom. Konungen äger bestämma, att ersättning eller visst slag av ersättning icke skall utbetalas för tid, varunder ersättningstagaren är bosatt utom riket.

37 §.

Har underrättelse om kroppsskadan icke lämnats riksförsäkringsanstalten inom tre år efter skadans yppande, är, där ej Konungen annorlunda bestämmer, rätten till ersättning i anledning av skadan förfallen.

Har ersättningstagare ej före utgången av året näst efter det, under vilket ersättningsbelopp skolat utbetalas, vare sig uppburit beloppet eller påfordrat utbetalning av detsamma, är rätten till beloppets utfående förverkad.

Särskilda bestämmelser.

38 §.

Äger någon rätt till ersättning enligt denna förordning, är han ej därav hindrad att göra gällande det anspråk på skadestånd utöver ersättningen, som i följd av kroppsskadan må tillkomma honom enligt allmän lag eller särskild författning.

Vad i ersättning enligt denna förordning utgivits må av riksförsäkringsanstalten sökas åter av den, som uppsåtligen eller genom grov vårdslöshet vållat skadan eller ock enligt lag är skyldig att utgiva skadestånd, evad han är till skadan vållande eller icke; dock att anstalten äger återkräva allenast vad ersättningstagaren varit berättigad att utbekomma av den skadeståndspliktige.

39 §.

Har någon till stöd för ansökan om ersättning lämnat oriktig uppgift på sätt i 32 § sägs eller åsidosatt bestämmelse eller föreskrift, som där avses, straffes med dagsböter eller fängelse.

Böter tillfalla kronan.

40 §.

1 mom. Kroppsskada, som avses i denna förordning, skall ej medföra rätt till ersättning enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete, lagen om försäkring för vissa yrkessjukdomar, förordningen om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, eller förordningen angående en särskild för fiskare avsedd försäkring mot skada till följd av olycksfall; dock att vad sålunda stadgas icke skall föranleda inskränkning i rätten till ersättning i anledning av sådana olycksfall, varom förmäles i kungörelsen den 27 oktober 1939 om höjning av vissa ersättningar enligt sistnämnda förordning och i förordningen den 17 maj 1940 om särskild ersättning i vissa fall för skada till följd av olycksfall vid flygning.

2 mom. Beträffande barn, för vilket utgår oavkortat familjetillägg eller som åtnjuter efterlevandepension, skola bestämmelserna i lagen om barnbidrag icke äga tillämpning.

41 §.

Indrages riket i krig, skola, med tillämpning i övrigt av vad ovan stadgas, följande bestämmelser tills vidare gälla från den dag Konungen förordnar:

1) Invalidpension utgives allenast där den skadades arbetsförmåga är nedsatt med minst en femtedel. Är arbetsförmågan icke i sådan grad nedsatt, men kan nedsättning med minst en tiondel antagas komma att föreligga under två år, utbetalas, på sätt Konungen bestämmer, i engångsersättning två årsbelopp av den enligt 17 och 18 §§ bestämda pension, som motsvarar förefintlig nedsättning av arbetsförmågan.

2) Efterlevandepension till make skall, där äktenskapet slutits efter ovan nämnda dag, utgå allenast under ett år, såvida icke maken har vårdnaden om barn, som äger rätt till pension efter den avlidne.

3) Vid bestämmande av avdrag å invalid- eller efterlevandepension skola stadgandena i 23 § 2 mom. tredje stycket och 27 § tredje stycket icke äga tillämpning.

42 §.

De närmare föreskrifter, som finnas erforderliga för denna förordnings tillämpning, meddelas av Konungen eller av myndighet, som Konungen bestämmer.

Denna förordning träder i kraft den dag Konungen bestämmer och skall äga tillämpning beträffande kroppsskada, som yppas efter ikraftträdandet. Med avseende å förordningens ikraftträdande skall vidare iakttagas följande:

1. Har kroppsskadan yppats före ovan nämnda dag men efter den 1 september 1939, skall ersättning, som belöper å tiden efter förordningens ikraftträdande, utgivas med tillämpning av förordningens bestämmelser, där ej högre ersättning i anledning av skadan utgår enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete, lagen om försäkring för vissa yrkessjukdomar, förordningen om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militär-tjänstgöring, eller särskilda av Konungen meddelade beslut.

2. Utgår ersättning på grund av stadgandet i föregående moment, upphör rätten till ersättning enligt där avsedda äldre författningar eller av Konungen meddelade beslut.

3. Ersättning enligt kungörelsen den 23 juli 1940 (nr 730) med provisoriska bestämmelser om familjebidrag åt värnpliktiga m. fl., vilka drabbats av kroppsskada, eller Kungl. brevet den 23 juli 1940 med provisoriska bestämmelser om särskilda förmåner åt viss personal vid försvarsväsendet, som drabbats av kroppsskada, må icke utgå för tid efter denna förordnings ikraftträdande.

Förslag

till

Kungörelse med närmare föreskrifter för tillämpning av krigspensionsförordningen (krigspensionskungörelse).

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

Drabbas någon under militärtjänstgöring av kroppsskada, som medför eller skäligen kan antagas komma att medföra rätt till ersättning enligt krigspensionsförordningen, skall den skadades kompanichef eller motsvarande befälhavare, sedan han från den skadade eller eljest erhållit underrättelse om skadan, avgiva skriftlig anmälan om skadan till chefen för vederbörande militära förband (örlogsstation); och åligger det chefen för förbandet (örlogsstationen) att till riksförsäkringsanstalten insända anmälan jämte läkarintyg rörande skadan eller, om skadan medfört döden, dödsattest. Finner riksförsäkringsanstalten uppgifterna i inkommen anmälan icke vara tillfyllest för ärendets prövning, skall på anstaltens begäran erforderlig ytterligare utredning åvägabringas av chefen för förbandet (örlogsstationen).

Drabbas någon under tjänstgöring vid hemvärnet eller luftskyddet av kroppsskada, som i första stycket sägs, skall anmälan jämte läkarintyg eller dödsattest ingivas till riksförsäkringsanstalten av vederbörande hemvärnsområdesbefälhavare eller luftskyddschef. Det åligger jämväl luftskyddschef att ingiva anmälan om kroppsskada, som inom luftskyddsområdet drabbat någon under omständigheter, varom förmäles i 1 § 1 mom. e) krigspensionsförordningen.

Erhåller riksförsäkringsanstalten på annat sätt än genom anmälan, som ovan nämnts, kännedom om uppkommen kroppsskada, skall ärendet upptagas till prövning utan hinder av att anmälan icke inkommit.

2 §.

Det åligger polismyndighet att på begäran av riksförsäkringsanstalten eller försäkringsrådet verkställa undersökning rörande uppgiven kroppsskada.

3 §.

Formulär till anmälan och läkarintyg, som avses i 1 §, fastställas av riksförsäkringsanstalten.

4 §.

Rörande sättet för utbetalning av annan ersättning enligt krigspensionsförordningen än familjebidrag skall, utöver vad därom i förordningen stadgas, gälla vad riksförsäkringsanstalten bestämmer.

5 §.

Ansökan om familjebidrag ingives till vederbörande familjebidragsnämnd; och ankommer det på sökanden att visa, att skadan medfört rätt till hel sjukpenning enligt 12 § 2 mom. krigspensionsförordningen, eller, om ansökan avser provisoriskt familjebidrag, att göra antagligt, att sådan rätt föreligger. I övrigt skall vad i krigsfamiljebidragskungörelsen stadgas med avseende å familjebidrag enligt krigsfamiljebidragsförordningen, med undantag av vad som avser militära befälhavares åligganden, i tillämpliga delar lända till efterrättelse med avseende å familjebidrag enligt krigspensionsförordningen.

6 §.

Krigspensionsförordningen skall tillämpas jämväl å personal vid icke mobiliserade delar av krigsmakten, vilka enligt gällande bestämmelser vid förstärkt försvarsberedskap organiserats såsom neutralitetsvakt, ävensom å personal, som inkallats till tjänstgöring i anledning av förstärkt försvarsberedskap.

7 §.

Ärenden rörande höjning av ersättning i anledning av kroppsskada, som yppats före den _____, böra, i den mån så kan ske, upptagas av riksförsäkringsanstalten till prövning utan att ansökan från ersättnings-tagaren avvaktas.

Denna kungörelse träder i kraft den _____

Förslag

till

**Förordning om ersättning åt hemvärns- och luftskyddspersonal
i anledning av viss kroppsskada.**

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

Drabbas någon under tjänstgöring vid hemvärdet av kroppsskada i annat fall än som avses i krigspensionsförordningen, skall ersättning av statsmedel utgivas med motsvarande tillämpning av vad i förordningen den 18 juni 1927 (nr 234) om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, är stadgat om ersättning till fast anställt manskap vid försvarsväsendet; dock att vid bestämmande av livränta den skadades årliga arbetsförtjänst icke i något fall må beräknas till lägre belopp än 1 764 kronor.

Vad i förordningen den 18 juni 1927 stadgas om ersättning till fast anställt manskap vid försvarsväsendet skall ock, i den mån ersättning icke utgår enligt bestämmelserna i lagen om olycksfall i arbete, lagen om försäkring för vissa yrkessjukdomar eller krigspensionsförordningen, äga motsvarande tillämpning beträffande ersättning i anledning av kroppsskada, som drabbar någon under tjänstgöring vid luftskyddet eller under luftskyddsövning.

Vid tillämpning av ovan givna bestämmelser skall iakttagas, att vad i 11 § förordningen den 18 juni 1927 är stadgat om avdrag å ersättningen på grund av understöd, som helt eller delvis bestrides av statsmedel, skall gälla jämväl i fråga om understöd, som utgår på grund av den skadades anställning i kommunal eller enskild tjänst.

2 §.

Såsom kroppsskada, vilken berättigar till ersättning enligt 1 §, skall anses dels skada, som föranledes av olycksfall under tjänstgöringen eller övningen eller under färd till eller från tjänstgöringen eller övningen, där färden föranledes av och står i omedelbart samband med denna,

dels ock sjukdom, till vilken tjänstgöringen eller övningen skäligen kan antagas hava väsentligen bidragit.

3 §.

Inträffar skada, som medför eller skäligen kan antagas komma att medföra rätt till ersättning enligt denna förordning, skall vederbörande hemvärnsområdesbefälhavare eller luftskyddschef, sedan han från den skadade eller eljest erhållit underrättelse om skadan, avgiva skriftlig anmälan till riksförsäkringsanstalten.

Formulär till anmälan fastställes av riksförsäkringsanstalten.

Denna förordning träder i kraft den dag Konungen förordnar, och skall, om och i den mån Konungen det beslutar, äga tillämpning jämväl i fråga om kroppsskada, som yppats dessförrinnan.

Förslag

till

Förordning angående ändrad lydelse av 6 § förordningen den 17 april 1940 (nr 223) om familjebidrag åt värnpliktiga under krigstjänstgöring m. m. (krigsfamiljebidragsförordningen).

Härigenom förordnas, att 6 § förordningen den 17 april 1940 om familjebidrag åt värnpliktiga under krigstjänstgöring m. m. (krigsfamiljebidragsförordningen) skall erhålla följande ändrade lydelse:

6 §.

Familjepenning må utgå från och med inställelsedagen samt uppbäras, där ej Konungen annorlunda förordnar, till och med dagen efter den, då tjänstgöringen upphört eller, om den värnpliktige avlidit, till och med månaden näst efter den, under vilken dödsfallet blivit kunnigt. Lika med tjänstgöring anses krigsfångenskap. Har den värnpliktige anmälts såsom saknad och är ej uppenbart, att han rymt, må ock familjepenning i avvaktan på särskilda, av Kungl. Maj:t meddelade bestämmelser tills vidare utgå. Visar avliden värnpliktigs familjemedlem före utgången av månaden näst efter den, varunder dödsfallet blivit kunnigt, att ansökan om efterlevandepension enligt krigspensionsförordningen blivit i vederbörlig ordning ingiven, må familjepenning för de familjemedlemmar, som avses med ansökan, utgå till den tidpunkt, från vilken pension utgives, eller, där ansökan avslås, till dess beslut härom meddelats.

Denna förordning träder i kraft den dag Konungen bestämmer.

Förslag

till

Kungörelse om tillägg till 4 § kungörelsen den 3 maj 1940 (nr 322) med närmare bestämmelser angående tillämpning av krigsfamiljebidragsförordningen den 17 april 1940 (nr 223) (krigsfamiljebidragskungörelsen).

Härigenom förordnas, att till 4 § kungörelsen den 3 maj 1940 med närmare bestämmelser angående tillämpning av krigsfamiljebidragsförordningen den 17 april 1940 (nr 223) (krigsfamiljebidragskungörelsen) skall fogas ett nytt stycke av följande lydelse:

Utgiver familjebidragsnämnd, med tillämpning av vad därom i 6 § krigsfamiljebidragsförordningen stadgas, familjebidrag i fall, där den värnpliktige anmälts såsom saknad, åligger det nämnden att ofördröjligen underrätta riks försäkringsanstalten om förhållandet. Inträffar ändring härutinnan, skall anstalten även underrättas.

Denna kungörelse träder i kraft den

Bilaga 8.

Förslag

till

Förordning om ändrad lydelse av 31 § förordningen den 26 juni 1931 (nr 280) om erkända sjukkassor.

Härigenom förordnas, att 31 § förordningen den 26 juni 1931 om erkända sjukkassor skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges:

31 §.

I erkänd — — — allmän pensionsförsäkring.

Vid sjukdom, därför den sjuke är berättigad att erhålla ersättning jämlikt lagen om försäkring för olycksfall i arbete eller lagen om försäkring för vissa yrkessjukdomar eller ock gällande bestämmelser om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, tjänstgöring vid hemvärnet eller luftskyddet eller under luftskyddsövning, må sjukpenning från erkänd sjukkassa utgivas med högst det belopp för dag räknat, varmed den sjukpenning han tillförsäkrat sig från kassan överstiger den ersättning för dag räknat, vartill han sålunda är berättigad.

Denna förordning träder i kraft den dag Konungen bestämmer.

Bilaga 9.

Förslag

till

Lag om ändrad lydelse av 7 § lagen den 28 juni 1935 (nr 434) om folkpensionering.

Härigenom förordnas, att 7 § lagen den 28 juni 1935 om folkpensionering¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges:

¹ Senaste lydelse, se 1937:163.

7 §.

Årsinkomst, som i 6 § avses, utgör med nedan nämnda avvikelser all den inkomst, som någon skäligen kan antagas komma att tillsvidare årligen åtnjuta. Såsom inkomst räknas icke folkpension och ej understöd, som någon på grund av skyldskap eller svågerlag må vara föranledd att utgiva, i den mån det icke överstiger en med hänsyn till understödstagarens behov skälig försörjning. Pension, som jämlikt krigspensionsförordningen tillkommer sökanden såsom änka eller änkling, ävensom pension eller understöd, som utgår på grund av gåva, testamente eller försäkring, vilken icke är i lag föreskriven, eller ock, utan samband med olycksfall i arbetet, på grund av egen eller anhörigs förutvarande arbetsanställning, räknas ej heller såsom inkomst, i den mån beloppet sammanlagt icke överstiger

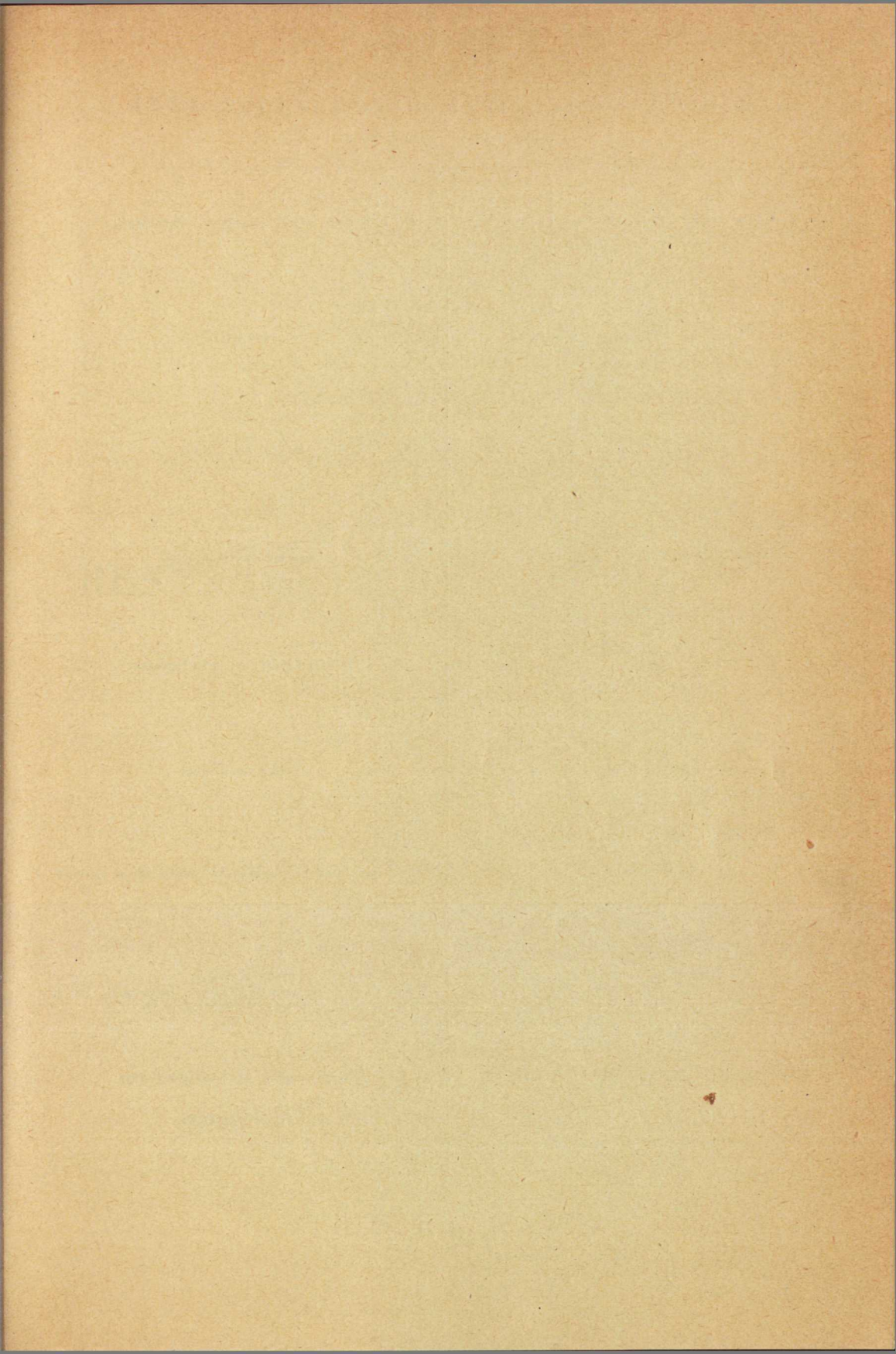
i ortsgrupp 1	300 kronor,
» » 2	350 » ,
» » 3	400 » .

Där inkomst — — — av Konungen.

Vid uppskattningen — — — 10 000 kronor.

I fråga om — — — — ogift person.

Denna lag träder i kraft den dag Konungen bestämmer.

Statens offentliga utredningar 1941

Systematisk förteckning

(Siffrorna inom klammer beteckna utredningarnas nummer i den kronologiska förteckningen.)

Allmän lagstiftning. Rättsskipning. Fångvård.

Statsförfattning. Allmän statsförvaltning.

Kommunalförvaltning.

Statens och kommunernas finansväsen.

Politi.

Nationalekonomi och socialpolitik.

Hälso- och sjukvård.

Allmänt näringsväsen.

Fast egendom. Jordbruk med binärningar.

Vattenväsen. Skogsbruk. Bergsbruk.

Industri.

Handel och sjöfart.

Kommunikationsväsen.

Bank-, kredit- och penningväsen.

Försäkringsväsen.

Kyrkoväsen. Undervisningsväsen. Andlig odling i övrigt.

Försvarsväsen.

Sociala försvarsberedskapskommittén. Betänkande. Del 3.
Förslag till krigspensionsförordning m. m. [1]

Utrikes ärenden. Internationell rätt.